

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

37.41 H

Ar

Nr. 18

8

ARBEJDER HØJSKOLEN

DECBR. 1939

Statens pædagogiske Studiesamling
København V.

ARBEJDERHØJSKOLEN

ELEVSKRIFT

FOR ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLE OG
ROSKILDE HØJSKOLE

NR. 18
DECEMBER 1939

UDGIVET
AF ELEVFORENINGERNE I SAMARBEJDE MED
ARBEJDERNES OPLYSNINGSFORBUND

**Statens pædagogiske Studiesamling
København V.**

37.41 H
OC
Nr 18

1947/1531

DANSK ANDELS TRYKKERI

Statens pædagogiske Studiesamling
København V.

INDHOLDSFORTEGNELSE:

	Side
Versaillesfredens Kritiker, Keynes, af <i>Ib Koch-Olsen</i>	5
En norsk Arbejderhøjskole, af <i>Oluf Bertolt</i>	14
Albert Viksten, af <i>Selma Kristensen</i>	19
Fattiggadernes Digter, af <i>Johs. Hald</i>	25
Som Landet laa, af <i>Peter Hansen</i>	31
Visioner en almindelig Aften, af <i>Leo W. Kari</i>	39
Tale til Ungdommen, af <i>Hj. Gammelgaard</i>	45
Drøm — Film — Virkelighed, af <i>Erik Wilstrup</i>	49
Ensomhed, af <i>Nils Nilsson</i>	53
Organisationerne og Oplysningsarbejdet, af <i>Kaj Bundvad</i>	60
Roskilde Elevforening	64
Esbjerg Arbejderhøjskoles Elevforening	67
Roskilde Højskole	71
Esbjerg Arbejderhøjskole	78

REDAKTION:

Michael Andersen, Oluf Bertolt, Vald. Jensen,
Chr. Christiansen, Hj. Gammelgaard, Poul Hansen, Hans Holm, Ib Kolbjørn og
Svend Anker Larsen.

VERSAILLESFREDENS KRITIKER, KEYNES

VED IB KOCH-OLSEN

1. *Freden og dens indhold.*

En skoledreng skrev en stil om den første verdenskrig og kom til at skrive følgende, der rummer en hel del af sandheden om Europa mellem 1919 og 1939: »Vaa-benstilstanden blev undertegnet den 11. november 1918, og siden har der hvert aar rundt i Europa været to minutters fred.«

Allerede paa fredskonferencen i Paris 1920 begyndte krigen mellem sejrherrene om fordelingen af byttet. Imens talte man om den nye fred, der skulde komme. Og det var jo det mærkelige, at der blev talt om den evige fred i tyverne, og mange samledes i troen paa folkeforbundet som det instrument, der skulde sikre freden. Og da det hele brød sammen for alvor i 1933 og aarene derefter, gik det maaske op for adskillige, at perioden i meget havde været en fortsættelse af krigen. Den økonomiske krig fortsatte og hvirvlede videre og videre, til den slog over i krise og aaben konflikt, i den nuværende militære krig. Enkelte steder paa kloden var krigen tidligere flammet op. Ja, det var jo saadan, at der næsten havde været krig hele tiden, siden freden blev »erklæret« i 1919.

Udgangspunktet for en forstaaelse af de sidste tyve aars verdenshistorie er *Versaillestraktaten*, fredstraktaten mellem de allierede og Tyskland, som den 28. juni 1919 undertegnedes i de gamle franske kongers pragtfulde slot, Versailles, uden for Paris. Historikerne er kun midt i arbejdet paa at udrede traadene i den conference, der i tiden fra januar til juni 1919 forhandlede om og arbejdede paa traktaten. Men visse hovedlinjer ligger fast.

Resultatet blev en blanding af ophøjede principper om fred og de smaa nationers rettigheder og af reelt rov fra den besejrede. Uafhængigt af idealernes straalende skær var realiteterne det afgørende. Territorialt bestemtes det, at Tyskland skulde afstaa Elsass-Lothringen til Frankrig, en stor del af Vestprøjsen og Posen til den nydannede polske stat, Danzig skulde staa under folkeforbundet, Memeldistriktet skulde overlades de allierede; i et lille stykke land ved Belgien og i Slesvig skulde der være afstemning — og et par enkelte andre steder skulde der ligeledes være valg. Det kulrige Saardistrikt nord for Elsass skulde styres under folkeforbundet i 15 aar. Uden for Europa mistede Tyskland alle sine kolonier. Militært skulde Tyskland begrænse sin hær til 100.000 mand, landet vest for Rhinen skulde besættes i 5, 10 eller 15 aar, den østlige Rhinzone skulde demobiliseres og demilitariseres, flaadens begrænsedes til 100.000 tons, og undervandsbaade og flyvevaaben blev forbudt. Økonomisk skulde Tyskland yde reparationer, d. v. s. betale krigens omkostninger for de allierede, sum-

men skulde senere fastsættes. Men svimlende tal var paa tale. Og andre handelsmæssige forpligtelser paalagdes Tyskland. Moralsk nærmest fastsloges det, at Tyskland var aarsag til krigens ødelæggelser.

I sine bestemmelser adskiller denne fred sig ikke fra de fredsslutninger, man kender fra historien iøvrigt. Principper og ideologier har i realpolitikens krasse, magtpolitiske atmosfære ikke haft afgørende betydning. Et ganske godt udtryk for, hvordan fredskonferencer forløber, har den østrigske statsmand Metternichs højre haand, Friedrich von Gentz, givet i en aabenhjertig udtalelse i et brev, der er skrevet under Wienerkongressen 1815, da man afsluttede Napoleonskrigene efter Frankrigs nederlag. Han skriver: »De, der ved kongressens sammentræden tilfulde forstod dens væsen og formaal, kunde ikke tage fejl af, hvorledes den vilde udvikle sig, hvad mening de end havde om dens resultater. De store fraser om »genoprettelsen af samfundsordenen«, om »en varig fred grundet paa en retfærdig fordeling af magten« etc., etc., etc. blev aflirede for at berolige folkeslagene og for at give denne højtidelige forsamling et skær af værdighed og storhed; men kongressens sande maal var *fordelingen mellem sejrherrene af det fra den overvundne ranede bytte.*« (Udhævelserne af Gentz).

Menneskehedens historie er spækket med saadanne fredsslutninger. Men kun sjældent vil menneskene selv, undtagen de besejrede, vel se det sande indhold i traktaterne. Saa lidt som de vil se en krigs sande maal og indhold. Fraser, ideologier og principper betyder mere i debatten!

Fra 1919 har vi det i historien ret enestaaende forhold, at en økonom, der kender traktaten og dens tilblivelse af selvsyn, skriver en saglig økonomisk, kraftig kritik af traktatens bestemmelser, endnu mens freden er frisk. Versaillesfredens kritiker — det var økonomen *John Maynard Keynes* (udtales ki·nz). Han tegner et fremtidsbillede af det Europa, der vil opstaa, hvis man ikke ændrer fredsbestemmelserne. Nu, da Europa er i krig paany, er hans kritik og iagttagelser og advarsler baade historiske og dybt aktuelle.

2. *J. M. Keynes.*

John Maynard Keynes er født 1883, og efter endt opdragelse og undervisning paa Eton og Kings College i Cambridge gik han 1906 ind som embedsmand og arbejdede 1906—08 i India Office, ministeriet for Indien. Siden kom han ind i forskelligt kommissionsarbejde med indiske økonomiske problemer. Fra 1915 arbejdede han i skattevæsenet og gjorde under krigen et stort arbejde i forbindelse med laan til de allierede.

Paa fredskonferencen i Paris 1919 var han hovedrepræsentant for det engelske

finansministerium og delegeret for finansministeren i de allieredes øverste økonomiske raad fra januar til juni 1919, paa hvilket tidspunkt han trak sig tilbage, da hans tanker og meninger om finanser og erstatningsbetalinger blev traadt under fode i traktatudkastet. Samme aar offentliggjorde han sin bog, »The Economic Consequences of the Peace«. London 1919. (Oversat til dansk af Henning Kehler: »Freden og dens økonomiske følger«). Det er denne bog, der i det følgende skal gennemgaaes.

1920 blev Keynes professor i nationaløkonomi og dernæst universitetskvæstor ved Kings College i Cambridge. 1925 giftede han sig med den kendte, russiske danserinde, Lydia Lopokova.

Keynes har skrevet om indiske finanser og om valutaordning efter freden, idet han foreslog, at man skulde forlade guldmøntfoden, idet man indførte et pengesystem, der skulde reguleres efter markedets behov — for at holde prisniveauet konstant. I forfatterskabet er der en hovedlinje, der betegner Keynes' udvikling som økonom — væk fra liberalismen, som han i et foredrag fra 1926 hævder har overlevet sig selv som økonomisk system.

I »A Treatise on Money« (En afhandling om penge), London 1930, behandles de faktorer, der er afgørende for prisniveauets højde. Han tager tit usædvanlige standpunkter, men har først for alvor brudt med den klassiske økonomi — og særlig dens opfattelse af lønudsættelse som middel mod arbejdsløshed — i sit værk »The General Theory of Employment, Interest and Money« (Den almindelige teori om beskæftigelse, rente og penge), London 1936, hvor han i stedet tilraader at foretage tilpasninger i pengemængden og valutakursen. Han gaar imod klassikernes opfattelse paa flere punkter, gaar ind for stimulering af forbruget gennem en beskatning, der udjævner indkomsterne, og gennem sociale foranstaltninger. Staten skal sikre større stabilitet i kapitalinvesteringerne og i det hele virke som regulator af det økonomiske liv.

Der har nu igen rejst sig gny om hans navn, da han i to artikler i Times november 1939 har forelagt en sensationel plan til løsning af krigens og den følgende fredstids økonomiske vanskeligheder. Han foreslaar, at staten beslæglægger ethvert overskud i indtægterne ud over et vist, rimeligt minimum. Det gælder om paa denne maade at begrænse forbruget, da produktionen af gængse varer paa grund af de uproduktive rustninger ikke er paa højde med fredsproduktionen. Forbrug og produktion maa balancere. Det drejer sig om en art tvungen opsparing, der skal forhindre inflation under krigen, og som i den følgende fredstid vil betyde en vigtig kapitalreserve til at imødegaa vanskelighederne med.

Økonomen Keynes og hans plan er da blevet et diskussionsemne. Mest berømt er han vel blevet paa sit værk om fredens økonomiske konsekvenser. Der er derfor god grund til at kende denne bog.

3. Fredsforhandlerne.

I elegante, skarpt formede billeder tegner Keynes en række karakteristiker af de »tre store« fredsforhandlere i Paris, idet han har ment, at de personlige faktorer maatte med for at forstaa paragraffernes oprindelse. Thi det var de »tre store«, der i realiteten afgjorde de væsentligste stridsspørgsmaal. Der var den franske ministerpræsident, Clemenceau, den engelske førsteminister, Lloyd George, og den amerikanske præsident, Wilson. (En let tilgængelig oversættelse af Keynes' karakteristiker findes i det væsentlige i Hartvig Frisch: *Fra Brest-Litowsk til Rapallo I*, København 1935. Side 177—182. Denne bog skildrer iøvrigt fredskonferencen).

Keynes sparer ikke paa galden — og langer haardt ud efter *Clemenceau*. Det hedder om ham: »For saa vidt de økonomiske linjer i traktaten repræsenterer en intellektuelt fattelig idé, saa er denne idé Frankrigs og Clemenceaus«; denne mand »havde kun een illusion, Frankrig. Og kun een mangel paa illusion, menneskeheden«. Præsidentens karakter led nederlag over for Clemenceaus politik.

Wilson »var hverken hero eller profet; han var ikke engang filosof; men han var en mand med ædle hensigter, med mange af de svagheder, vi træffer hos andre skabninger« — han manglede herskervner, overlegen intelligens og følsomhed over for omgivelserne. Han var teologisk indstillet, var daarligt underrettet om europæiske forhold. Og han var for langsom, for konfus. En væsentlig mangel ved ham var, at han ikke søgte hjælp hos sine eksperter.

Keynes mener, at Clemenceau og Lloyd George stak blaar i øjnene paa præsidenten — »Den franske politikks oprigtige og forstaaelige formaal, at begrænse Tysklands befolkning og svække dets økonomiske system, er ikklædt et ærværdigt frihedens og den internationale ligheds sprog«. Dette sprog havde præsidenten formet.

Billedet af *Lloyd George* er svagere tegnet, kun lige flygtigt skitseret, saa man ikke faar ham klart frem. Der er kun antydninger. Han besejrede Wilson i kraft af sin blotte hurtighed, opfattelsesevne og væverhed samt »ufejlbarlige, om et medium mindende følsomhed over for alt og alle i hans nærhed«.

Først 14 aar senere vovede Keynes at offentliggøre den allerede ved freden forfattede karakteristik af Lloyd George i en samling biografiske smaaafhandlinger. Denne karakteristik er ikke kendt saa godt som den klassiske skildring af de andre. (Den omtales i »Arbejderhøjskolen«, december 1938. Side 19—20).

4. Traktaten.

De drivende kræfter i Paris var magtbalance og imperialism. Derfor kom traktaten til at betyde et brud paa de principper, de allierede faktisk havde bundet sig til ved notevexlingerne og vaabenstilstanden, d. v. s. Wilsons 14 punkter i hovedsagen.

Et af de vigtigste spørgsmål omtales tydeligt i præsidentens svar til Tyskland den 5. november 1918, hvori det udtrykkeligt hedder, at bestemmelse om genrejsning af de af tyskerne besatte områder ikke skal omfatte skadeserstatninger i almindelighed. »De allierede regeringer har den følelse, at der ikke bør tillades, at der hersker nogen tvivl om, hvad denne bestemmelse omfatter. De forstaaer dette saaledes, at Tyskland skal komme til at yde *erstatning for al den skade, som er forvoldt den civile befolkning hos de allierede og demnes ejendom ved Tysklands angreb til lands, til vands og fra luften.*» (Fremhævet her). Særlig paa dette omraade kunde tyskerne paavise, at traktatudkastet var et brud paa forpligtelser og international moral. Keynes karakteriserer Versaillesfreden i forhold til dens forgængere ved, at den adskiller sig fra dem ved sin uoprigtighed.

Tyskland rammes haardt i sit økonomiske systems mest afgørende og saarbare centralområder. 1) *Den oversøiske handel* rammes ved de meget haarde bestemmelser om udlevering af handelsflaade, kolonier og tysk ejendom og interesser i udlandet. Al gæld her skulde overtages af det tyske rige.

2) *Kul- og minedrift etc.* rammes ved udleveringen af Saarminerne, Øvreschlesiens kuldistrikter (efter afstemning) og ved kompensationen for ødelæggelsen af de nordfranske gruber (gennem en aarlig ydelse i 10 aar). Da yderligere en del af erstatningen for forvoldt skade skal betales i kul, og produktionsapparatet er svækket, regner Keynes med, at Tyskland ikke kan bestaa som industriel stat, hvis det skal præstere disse ydelser. Det tyske hjemmeforbrug kræver mindst 110 mill. tons aarlig, 40 skal gaa til de allierede — og det kan ikke producere over 100 mill. t kul. »Det tyske rige er med langt større sandhed blevet bygget paa kul og jern end paa blod og jern.« Endvidere kommer en stor del af den øvrige europæiske industri i stor fare, hvis den skal savne det tyske kul. Under dette storindustrielle kaos maa fordelingen »effektueres med absolut upartiskhed i overensstemmelse med behovet«. — Med Elsass-Lothringen mister Tyskland 75 pCt. af sin jernerts — men kun $\frac{1}{4}$ af sine højovne og støberier. »Det synes givet, at Europas jernproduktion vil blive formindsket voldsomt grundet paa den nye politiske grænse, som følelse af historisk retfærdighed kræver, fordi nationalisme og private interesser faar lov at fastlægge en ny økonomisk grænse langs de samme linjer; men kontinentet har brug for en effektiv produktion for at raade bod paa krigens ødelæggelser, og for at man kan imødekomme arbejdets indstændige krav om højere løn.«

3) *Transport- og toldsystemet* rammes, idet de allierede med hensyn til handel og trafik faar uindskrænket, ikke-gensidig mestbegunstigelsesret i 5 aar og toldbegunstigelser, og en række lande som Polen, Elsass-Lothringen og Luxembourg faar fri export

i en række aar; yderligere rammes det ved udleveringen af de enorme mængder af transportmidler og ved de tyske vandvejes internationalisering etc.

5. Erstatningen.

Keynes gaar i sin kritik særlig ind paa skadeserstatningsbetalingerne og problemet om Tysklands betalingsevne. Efter kontrakterne og notevexlingen gjaldt spørgsmaalet skadeserstatning kun den skade, der var forvoldt de allieredes civile befolkning og deres ejendom ved Tysklands angreb til lands, til søs og i luften. Keynes opgør denne skade til ialt 2120 mill. pund sterling — i hvert fald mellem 1600 og 3000 mill.

Men de ledende kredse i England raabte, at fjenden skulde betale. Frankrig og Italien var paa vej mod bankerotten — den eneste udvej, de kunde se, var at Tyskland betalte. »Statsmændene burde have forstaaet, at fremtidens farer ikke saa meget drejede sig om grænser og suverænitæt og nationalitet som om føde, kul og transport. Det finansielle problem, som burde have overskygget alle andre, stillede man fra første færd i baggrunden og paa en umuligt og uretfærdig basis.«

Sejrherrerne krævede da pensioner til frontsoldaterne og understøttelser til enker, faderløse o. s. v. fra krigen regnet med til erstatningen. Keynes beregner dem til ialt 5000 mill. pd. sterling — altsaa ialt op mod 8 milliarder pd. sterling, som Tyskland efter Keynes mening ikke kunde betale meget af. »Indtil traktaten er forandret, har Tyskland derfor i realiteten forpligtet sig til at overdrage de allierede hele overskuddet af sin produktion i al evighed«. Tyskland kan efter Keynes udregning maj 1921 højst betale 330—430 mill. pd. st. — og i realiteten, naar de beskæftigede tropper og imperiet er betalt kun 100 mill. pd. st. Efter et skøn over hele Tysklands økonomiske situation vil da 2 milliarder pd. st. være et paalideligt maximaltal, 500 mill. pd. st. menes at svare til den sum, Frankrig betalte 1871, da sejrherren var Tyskland.

6. Europa.

I tiden efter 1870 til 1914 ændredes og ophørte Europas stilling som hovedsagelig selvforsynende verdensdel, idet hele den økonomiske og sociale organisation internationaliseredes. Befolkningen voxede vældigt i Mellemeuropa og i Østeuropa. Tyskland blev midtpunktet for europæisk økonomi. Europas forhold sikrede en maximal kapitalophobning. Selvom der fandt en vis bedring sted i den brede befolknings levevilkår, kontrollerede kapitalistklassen en stor del af det voxende udbytte og foretrak investering fremfor fortæring af kapitalen.

»Forpligtelsen til at spare blev de $\frac{9}{10}$ af al dyd i samfundet.« Efter krigen, siger Keynes, vil det ikke være muligt at genskabe det gamle system med ophobningsprin-

cippet og den ulige fordeling. — Af sit kapitaloverskud investerede Europa i den nye verden, som imidlertid med sin rask voxende befolkning selv fik brug for sin fødevarerproduktion. Og profitten ved kapitalanbringelser var ved at synke op mod 1914, da der herskede usikkerhed paa grund af den voxende befolkning og i forholdet mellem kapitalister og arbejdere. Europas fordring paa og afhængighed af den nye verdens fødemiddelsproduktion var yderligere meget stor.

Traktatens konsekvenser for Europa vil være uhyre skæbnesvangre, hævder den kritiske økonom. Konferencen i Paris havde fostret en fred, der løste hele det økonomiske spørgsmaal som »et valgkredsproblem«, som et teologisk, et politisk problem. Efter at de just skildrede forudsætninger for Europas økonomiske organisation er bortfaldet, er der fare for et fald i den europæiske normallevofod. Krigens umiddelbare virkninger har været et absolut fald i Europas produktivitet som følge af manglerne ved jorden, kapitalen, arbejdet, organisationen. Og Europas situation 1919 tegner sig mørk. Transportvæsenet er ødelagt, og ikke mindst hindres handelen af misforholdet mellem inden- og udenlandsk prisniveau, manglen paa individuel kredit i udlandet og den store uorden i valutasystemerne.

— Baade Frankrig og Italien har et importoverskud, der for en væsentlig del kun er et farligt symptom paa en udenlandsk gæld, idet U. S. A. og England ved laan har dækket en stor del af importen. Daarlig budgetpolitik forværrer disse forhold, livets elendighed og samfundets opløsning hersker i Europa — i Rusland, Ungarn, Østrig, Tyskland.

— Alle disse indflydelser af forhold hindrer Europa i igen at komme paa fode. Keynes tager med alvor paa disse problemer: Traktaten vil forstørre ulykkerne.

7. *Konsekvens.*

Resultatet af sejrherrenes fredstraktat bliver da et misbrug af deres magtstilling til at ødelægge Tyskland og Østrig-Ungarn, som allerede er kastet i gruset. Men derved aabner de vejen til deres egen ødelæggelse, da de europæiske lande er nøje knyttet til hinanden — og afhængige af hinanden.

Som konsekvens af sin kritik opstiller Keynes et program, der som første punkt har en afgørende *traktatrevision*, særlig paa tre omraader. Folkeforbundet er efter hans mening sikkert ikke redskabet dertil, selvom dets grundlov, folkeforbundspagten, i sin artikel 19 synes at aabne vej derfor. Folkeforbundet faar mange drøje hug — det betegnes som en institution, der har »en næsten skæbnesvanger hældning mod status quo«. Det skal i 1919 kun bestaa af sejrherre og neutrale. Artikel 5 kræver enstemmighed ved de afgørende beslutninger, og artikel 10 kræver respekt for hvert lands integritet. Hvordan skal fredens resultater da kunne ændres?

De tre punkter, i hvilke Keynes foreslaar revision af traktaten, er følgende: 1) Erstatningssummen bør sættes til 2000 mill. pd. st., forlænget over 30 aar, idet en menneskealder er rimeligt. 2) Traktatens annex V, der indeholder kul- og jernbestemmelserne, skal stryges, og Tyskland skal kun paa en eller anden maade godtgøre de franske tab ved ødelæggelsen af minerne. 3) Toldtarifferne bør stryges, og en frihandelsunion under folkeforbundet skal oprettes.

Der næst foreslaas for at raade bod paa det europæiske virvar en *udjævning af den interallierede gæld*. »Vi vil aldrig igen blive i stand til at røre os, medmindre vi frigør os fra disse haandjern af papir. Det er ganske nødvendigt at bære det hele sammen til et stort baal og sætte ild til.«

Endelig skal et *stort, internationalt laan* sætte den europæiske produktion i gang. Særlig U. S. A., men ogsaa Storbritannien og de neutrale lande skal hjælpe her. Men politisk maa andre regeringer til i Europa — Keynes udtrykker haabet om, at »de europæiske folk endnu i denne vinter vender sig bort fra de falske guder, som har overlevet denne krig og skabt den.«

Sluttelig hævdes, at Centraleuropa skal have tilladelse til at udvexle produkter med Rusland, for at Tyskland kan føde sig selv. Vi maa tillade Tyskland, siger han, at udvexle produkter med Rusland og paa den maade føde sig selv — da det ellers vil føre til konkurrence om andel i den ny verdens produkter.

Den militære frygt for, at Tyskland og Rusland skulde have fundet hinanden under verdenskrigen, nævnes. Om Polens fremtid siger Keynes: »Det skal være stærkt, katolsk, militaristisk, trofast, det sejrige Frankrigs ægtemage eller dets favorit i det mindste, velhavende og blomstrende mellem Ruslands aske og Tysklands ruiner.« »Med mindre dets store naboer blomstrer og har ro og orden, er Polen en økonomisk umulighed, som ikke har nogen industri, men bare en national jødejagt, og naar Polen bliver klar over, at Frankrigs forføriske politik er tomme ord, og er lige saa blottet for penge som for ære, saa vil det saa hurtigt som muligt falde i armene paa en anden, ligegyldig hvem.«

— — — — —

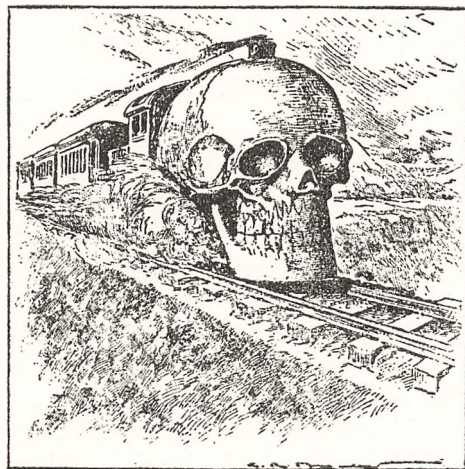
Det har sin store interesse for os i øjeblikket at kende Keynes' nøgterne og redelige tanker fra 1919. Ikke alene er hans bog en enestaaende kilde, men samtidig en skarpsindig iagttagers vurdering af mulighederne for »efterkrigstiden«, den tid, der ligger før denne krigstid. Ejendommeligt stærke lyder hans ord netop nu i den anden verdenskrigs indledende maaneder, da Versailles traktatens fleste politiske og økonomiske afsnit forlængst er aske: — »Mit formaal med denne bog er at vise, at den kartageniensiske fred er hverken praktisk eller retfærdig eller mulig.«

Hans profeti er gaaet i opfyldelse. Den kartageniensiske fred —? Ja, den er

ikke mere. Men fremtiden? Er det opgør, vi nu er midt i, Roms kamp mod Kartago? Kan en ny tids historiker inden længe skrive et værk om det britiske imperiums nedgang og fald? Er Tyskland fremtidens imperium? Eller vil de vesteuropæiske lande endnu en gang gaa af med sejren og diktere den nye fred?

Spørgsmaalstegnene flimrer os for øjnene. Vi vover næppe at tænke tankerne til ende. Hvordan kan vi overhovedet se fremtiden i møde med et spædt haab? Giver den skarpsindige kritiker os ikke en smule mod i sin skarpe redegørelse for sin opfattelse af Versaillesfredens mangler?

Jo, Keynes mener, at den eneste maade, man kan faa indflydelse paa historiens skjulte kræfter, er ved at ændre opinionen. Hans egne meninger blev der ikke for 20 aar siden taget hensyn til — hans bog er historie! »Fastholdelsen af sandheden, afsløringen af illusionen, ødelæggelsen af hadet, udvidelsen og oplysningen af menneskenes hjerter og sind, det er midlerne.«

EN NORSK ARBEJDERHØJSKOLE

AF OLUF BERTOLT

I Sommeren 1938 saa jeg paa Arbeidernes Oplysningsforbunds Kontor i Oslo et smukt Stykke Legetøj, en Træ- og Papmodel af nogle sammenbyggede Huse, garneret med Mos, som skulde forestille Træer. »Saadan skal vor ny Højskole se ud engang«, fortalte man.

Og da jeg Søndag den 30. Juli i Aar, sammen med nogle faa Landsmænd, var kommen til Norge for at deltage i den fjerde britisk-nordiske Sommerskole og var blevet »sat af« fra Rutebilen Oslo—Enebak etsteds paa Landevejen ved en Vejviserpæl, og vi saa med Kuffert udi Haand havde forceret en smal, noget stigende Skovvej til højre — da laa Skolen der sandelig i fuld, naturlig Størrelse, en solid Virkelighed, med sit Fundament i Grundfjeldet, og dog med noget af et Eventyrslot over sig, som den laa der med Solnedgangens Purpurhimmel som Baggrund. En ny Utopi var blevet til Virkelighed.

Jeg maatte mindes Karl-Erik Forsslunds Digt om Utopisterne, hvori han siger:

»Vart hus, som nu står starkt och tryggt
på denna jordens fasta grund,
blev först i skyn som luftslott byggt
en drömmens tysta skymningsstund.

Skolen var da ogsaa først blevet færdig nogle faa Dage før, og skønt der havde været holdt Kursus paa den det sidste Par Maaneder, var den først blevet højtideligt indviet den foregaaende Fredag. Af Oslo-Avisernes Referater herfra havde vi allerede før Ankomsten faaet en hel Del at vide om Skolen. Dens Navn er *Sörmarka Folkhøgskole*, dens Postadresse: *Syverud pr. Hauketo*. Den er bygget af og ejes af Norges samvirkende Fagforbund, som paa sin Kongres i Maj 1938 vedtog at tilvejebringe et Skolefond, i første Række Midler til at bygge en Arbejderhøjskole for. Der har naturligvis foresvævet Landsorganisationen en Idé om en Slags L. O.-Skole som den svenske i Brunnsvik. Arbejdernes Oplysningsforbund i Norge ejer ganske vist en mindre Skole paa Øen Malmøya i Oslofjorden, men den har ikke været tilstrækkelig til at rumme Kursusvirksomheden (der ogsaa delvis har været forlagt til andre Steder, f. Eks. Utöya i Tyrifjord), og der har heller ikke været Udvidelsesmuligheder der.

Da Midlerne var skaffet, vedtog man at bygge en Skole, som kunde løse omtrent de samme Opgaver som Højskolekomplekset i Brunnsvik eller de to danske Arbejderhøjskoler, idet det fastsattes, at Bygningerne skulde anvendes til 1: Drift af en 12-Ugers L. O.-Skole, d. v. s. en særlig Uddannelse i Fagforeningskundskab for Med-

lemmer — vel mest yngre Tillidsmænd — fra Landsorganisationen, i Tiden Maj til Midten af Juli. 2: Udleje til Drift af en 26 Ugers Folkehøjskole for Arbejder- og Bondeungdom. 3: Kursus arrangeret af Arbejdernes Oplysningsforbund i Tiden 24. Juli—15. September. Og 4: Eventuel Udleje til Arbejdernes Ungdomsfylking (A. U. F. = dansk D. s. U.) til et kort Kursus i Juleferien. Det er Forklaringen paa, at Vejviseren, som fra Landevejen peger ind gennem den vilde Graneskog, lyder: Sörmarka Folkehögskole — Landsorganisasjonens Skole. Folkehøjskolen, ledet af sin særlige Bestyrelse, og hvilende økonomisk paa Bestemmelserne i den norske Højskolelov, har til Huse den halve Del af Aaret i de Bygninger, som er De samvirkende Fagforbunds Skole. Det er, som Lars Evensen sagde ved Indvielsen, Parolen: »By og Land, Hand i Hand« virkeliggjort paa den skønneste Maade.

Og hvordan er saa Skolen? Ja, egentlig er dette vel den første paa rent rationelt Grundlag konstruerede og gennemførte Højskole i Norden. Arkitekt Knut Knutsen, som har tegnet den, er ganske vist ikke den egentlig idémæssige Skaber af denne Skoletype. Det er Schweizeren Hannes Meyer, som sidst i Tyverne byggede Bernau-Højskolen udenfor Berlin for Tysklands Samvirkende Fagforbund, og som siden blev Skolebygger i stor Stil (om man kan bruge det Ord i Forbindelse med ham) i Sovjet-Rusland. Sörmarka-Skolens Nedstamning fra Bernau-Skolen er umiskendelig, men naturligvis er Forskellighederne betydelige, og de særlige norske Forhold har stillet Knut Knutsen overfor Opgaver, hvis Løsning er helt hans egen, og i det hele gør det langt fra hans Fortjenester ringere, at han har studeret en genial Arkitekts Arbejde paa samme Omraade og anvendt det anvendelige heraf under stærkt afvigende Omstændigheder.

Skolen er kun indrettet til 50 Elever. Det undrer straks, idet vi hos os i Reglen finder en Højskole paa 100 à 120 Elever den i flere Henseender mest formaalstjenlige Størrelse. Forklaringen er dog den, at vel kunde man ogsaa i Norge regne med at faa fuldt Hus paa en Skole af den Størrelse, men Landets store Udstrækning (som fra København til Rom!) former af sig selv Opgaven som: *flere mindre Højskoler*, hellere end *faa større*. Og Sörmarka-Skolen er kun tænkt som en Begyndelse.

Skolen er bygget af Træ, paa Betonfundamenter og -kældere, og har ikke desto mindre kostet 600.000 Kroner at bygge. Den er »funktionalistisk«, for saa vidt som hermed forstaaes, at Udgangspunktet for Planlæggelsen ikke har været Spørgsmaalet om, hvor Portaler og Frontespicer skulde anbringes, eller hvilken »Stil« der skulde bygges i, men derimod det mere vigtige Spørgsmaal: hvilke Funktioner skal dette Hus og dets forskellige Rum udføre. Resultatet er blevet, at Skolen er et organisk sammenhængende Komplex, bestaaende af fire Dele: 1. *Elevbygningen* med 50 Eneværelser, hver forsynet med Seng, Haandvask med varmt og koldt Vand, Garderobeskab,

Skrivebord med indstillelig Lampe, Boghylde, Armstol og almindelig Stol. I Kælderen herunder Kuffert-Depot, Styrtebade og disponible Rum til Sløjd etc. for de mandlige og Haandarbejde for de kvindelige Elever. 2. *Undervisningsbygningen* med to større Klasseværelser, det ene indrettet som Auditorium med amfiteatralse Siddepladser, Bibliotek (allerede velforsynet og katalogiseret med Bistand fra det Deichmannske Bibliotek i Oslo) samt nogle mindre Rum, Forstanderkontor etc. 3. *Gymnastiksalen*, som samtidig er »den store Foredragssal« og Festsal med Teaterscene og Rekvisitrum, og 4. *Økonomibygningen*, hvori Køkken, Betjeningsrum, »Kiosk« og Husmorkontor, Spisesal og Dagligstue, med Avisreoler og Radio (skænket af Arbejdernes Lytterforbund), iøvrigt med et hyggeligt Interiør og magelige Møbler.

Fra Dagligstuen fører langs med Gymnastiksalens høje Vinduer en bred Terrasse eller Altan, hvorfra man kan nyde den smukke Natur, Udsynet til Norges Blomsterdal med Fjæld og Li og om ikke Fjord, saa en prægtig Sø, hvor man kan bade og ro i tre Baade, hvoraf en er skænket Skolen af Norsk Sjømannsforbund.

I det hele maa man sige, at der næppe kunde være fundet en mere ideel Plads for en saadan Skole. Den ligger ca. 19 km Sydøst for Oslo i et milestort Skovterræn, som ejes af Oslo Kommune og er fredet og skal bevares som Naturresevat. Midt i dette Omraade af Fyr og Gran og Birk, med Bakker og Klippepartier, med en Skovbund, der i Eftersommeren vrimlede af Blaabær og Tyttebær, af Multer og Svampe, og hvor der om Vinteren vil være de bedste Muligheder for Ski- og Skøjtesport, aabner sig en ret stor Lysning med et lille Husmandssted og lidt dyrket Mark og den nævnte aflange Sø, Syverudvandet, — dèr har man faaet Lov at bygge Skolen. Husmandsbruget er købt med og den unge Beboer af det er Skolens »Vagtmester«. Forøvrigt maa egentlig tilføjes som Skolens femte Afdeling *Læreboligen*, der ligger lidt for sig selv, med Bolig for Forstanderen og en Lærer med Familie. I Nærheden havde man paabegyndt Planeringen af en Idrætsplads.

Efter denne Situationsbeskrivelse, som støttes af Billederne andetsteds i dette Nummer (de er forøvrigt taget af en Deltager i det britisk-nordiske Kursus, Mr. J. Chear, F. R. P. S., d. v. s. Fellow of the Royal Photographers Society), bør jeg vist sige noget om Skolens Indre, om Skolens Maal og Mening.

Landsorganisationen har naturligvis Ledelsen af L. O.-Skolen, og det øverste Indseende med sin Ejendom, men Folkehøjskolen drives af en Forening, et »Høgskolelag«, der har valgt et Styre, hvis Formand er Oslo Skoleinspektør, Dr. B. Ribsskog (som forleden talte i København), og som iøvrigt bestaar af De samvirkendes Formand, nu til Minister udnævnte Olav Hindahl, Sekretær i A. O. F., Håkon Lie, Professorerne Sverre Steen og Birger Bergersen, samt et Medlem valgt af Aker Fylke, det Amt, som Skolen ligger i.

Som Forstander var, længe før Skolen blev rejst, udpeget daværende Sekretær i A. O. F., cand. plilol. *Halvard M. Lange*, Søn af den gamle Interparlamentariker Chr. L. Lange, og bedre Mand kunde man næppe heller have faaet til denne vigtige Post. Han bistaas fortræffeligt af de faste Lærere *Hjalmar Helgesen* og *Bertold Hasvold*, samt enkelte Lærerkrefter, som kommer ud fra Oslo.

Hvad Skolens Maal angaar, kan det findes kortest udtrykt i Skoleplanen, som siger:

»Målet for skolen er å gi voksen ungdom almen-kunnskap. I første rekke vil den gi elevene kunnskap om samfunnslivet i dag og kjennskap til de kreftene som har virket sammen til å skape det og som stadig virker til å forme det om. Skolen tar særlig sikte på arbeider- og bondeungdom.

Gjennom en undervisning som, så langt råd er, bygger på elevenes eget arbeid med å finne fram til, samle og bearbeide kunnskapsstoff og med å legge det fram, vil skolen hjelpe dem til å skaffe seg grunnlag for og øving til videre selvstudium og til medarbeiderskap i demokratisk samfunnsarbeid.

Både gjennom arbeidsmåten og gjennom organiseringen av livet på skolen utenom undervisningen vil skolen hjelpe til å oppdra elevene til innordning i kameratslig fellesskap.«

Som Skjoldborg til Fyens Husmandsskole sang: »Her anses ingen Sag for forud givet, her agtes hver, som tvivler eller tror —«; som Borghjerg ved Indvielsen af den udvidede Esbjerg Arbejderhøjskole sagde: »Her skal ikke rejses Skranker for nogens Sandhedssøgen. Her vil vi Sandheden, hele Sandheden og intet andet end Sandheden«, saadan udtalte Forstander Halvard Lange ved Indvielsen af Sørmarka-Skolen: »Opgaven for en Skole som denne er ikke at fabrikere færdige Meninger, men at rejse Problemerne og at gi' Arbejdsteknik og Grundlag for at kunne mestre de Problemer, som rejses.«

Mens den gamle Regel paa vore Højskoler er »Karle om Vinteren, Piger om Sommeren«, drives Sørmarka-Skolen som Samskole med saavel Gutter som Jenter, og Skolealderen er sat fra 17 Aar og opad. Halvard Lange understreger, at ikke alene Undervisningsfagene, men ogsaa Arbejdsmetoden er af stor Vigtighed, og det helt rigtige venter man først at finde frem til efterhaanden. Men det er Meningen, at Foredragene skal indtage en mere tilbagetrukken Plads, end Reglen ellers er paa Ungdoms- og Højskoler, mens der vil blive lagt mere Vægt paa Studiekreds- og Gruppearbejde, i det hele paa Elevernes selvstændige Indsamling, Bearbejdning, Fremstilling og Diskussion af Arbejdsstoffet under Lærernes Vejledning. Ser man paa den opsatte Undervisningsplan, finder man, at den i mangt og meget falder sammen med vore Arbejderhøjskolars. Det obligatoriske ugentlige Timetal er sat saa lavt som til 36 Timer, heraf 28 til »boglige« Fag og Resten til Gymnastik, Sang

og Tegning. Der forudses desuden frivillig Deltagelse i saa tiltrækkende Ting som Instruktion og Øvelse i Amatørteater, Førstehjælp og Samaritergerning, fri Idræt, Ski- og Skøjteløb, og for de Elever, der i Forvejen har et Grundlag i Sproget, Engelsk.

Dette er, som sagt, Maal og Plan for den Folkehøjskole, hvis første Skolevinter begyndte den 1. Oktober 1939, og som nu er igang. Saavidt jeg har forstaaet, har den norske Skole mødt nogle af de samme Vanskeligheder, langsommere Elevindmeldelse m. m., som Krigssituationen har medført for de fleste danske Højskoler. Men den har faaet en god Start, trods alt, og et nyt Afsnit af norsk Arbejder- og Folkeoplysning er indledet. Som omtalt var det første L. O.-Kursus lige afsluttet, da vi danske »Britter« ankom til Skolen, og det havde i alle Henseender været vellykket. Foruden de norske havde ogsaa en dansk, en finsk og en svensk Elev deltaget deri, og dette nordiske Indslag havde vist sig saa heldigt og befrugtende, at der allerede er udsendt Indbydelse til de andre skandinaviske Lande, altsaa ogsaa til Danmark, om at sende hver en Deltager til det næste L. O.-Kursus fra 1. Maj 1940.

I vort store Haab om, at vi her i Norden fortsat maa blive forskaanet for at blive inddraget i det blodige Ragnarok, indgaar Ønsket om, at vore norske Brødre maa faa Fred og Arbejdsro til at udbygge og udvikle det Kulturliv, som i Sørmarka har faaet saa herlig en Ramme og saa gode Forudsætninger for at kunne opfylde de Forventninger, der er stillet til det. Den Forstaaelse og Offervilje, som de norske Arbejdere har udvist overfor Oplysningsvirksomheden, viser i sig selv, at der er Sædejord nok. Det bliver L. O.-Skolens og Sørmarka Folkehøjskoles Opgave at uddanne nogle af de Sædemænd, i hvis Spor en ny Tid skal gro frem, en ny Folkekultur, det sande Demokrati.

ALBERT VIKSTEN
EN SVENSK FÖRFATTARE OCH HANS MILJÖ
 AF SELMA KRISTENSEN

Varför i all världen valdes »Timmer« till översättning i Bogkredsen? Frågan ställdes mig av en svensk vän, en norrlänning för hvem allt det som skildras i »Timmer« är vardagens händelser.

Jag svarade honom: Bogkredsen har nog inte valt »Timmer« emedan¹⁾ man ansåg boken på något sätt märkvärdig eller epokgörande. Snarare har man valt den emedan *den berättar om något nytt*, något danska läsare inte förut kända till. »Timmer« ger nämligen en aning om Norrlands skogsvidder och om det hårda liv arbetare och bönder lever där uppe. Och så är det en starkt positiv bok, en livsbekräftande bok. Författaren skildrar mycket av fattigdom och omänskligt slit, men han låter ingen av personerna i »Timmer« förfalla till självmedlidande eller självuppgivelse. Den alltid klagande Väster, en av bokens många personer, utlämnas närmast till löjet, emedan han helst vill undfly arbetet och livskampen. Boken präglas i stället av en viss hårdhet: Sådana är livsvillkoren för oss arbetare och bönder i Norrlands tusenmila skogar. Javäl, men *vi han själva* göra mycket till att förbättra dessa livsvillkor. Alltså: tag fatt med friskt mod och seg ihärdighet!

Dansk läsekrets vet ju litet eller intet om detta Norrland, de stora viddernas land som skymtar i »Timmer«.

Jag erinrar mig en dansk vän, som under en resa där uppe inte kunde upphöra att undra över vad folk levde av. Han reste dag efter dag och såg bara skog och sten och älvar. Här och där i en glänta²⁾ i skogen såg han spridd bebyggelse; efter hans tycke fattiga »hytter«; en och annan gång skymtade en samling större byggningar och en fabriksskorsten strävade mot himlen över trätopparna. Svenska medresande förklarade, att det var ett bruk! Bruk, det kunde nog översättas med fabrik. Men vad framställde man vid dessa »bruk«? Och varför lade man dem här ute i vildmarken, när det fanns städer i landet! Det måste vara några underliga människor, som befolkade denna landsända. Och intet som helst intresse hade de av priserna på smör och fläsk; de talade blott om skog och timmer.

Det är emellertid inte så underligt om Norrland är okänt land för danskar. Också många sydsvenskar veta litet eller intet om Norrland, landet där skogsbruket med därtill hörande industrier är befolkningens viktigaste näringsväg. Jordbruket är ofta binnedning; skarpa gränser mellan bönder och arbetare förekommer sällan emedan bönderna ofta är lönarbetare i skogarna under vintern och arbetar med deras jordbruk

om sommaren. Ett förhållande som f. ö. inte blott förekommer i Norrland, men även finns i åtskilliga delar av Mellansverige.

Älvarna ge drivkraft, vilket medfört att en stor del av industrin förlagts till landet. Vintern är hård och nästan alltid sträng. Avstånden är stora — »det är mil efter mil till lador och hus«, sjunger Dan Andersson, en av Norrlands store sångare. — Ensamheten och den storslagna naturen sätter sin prägel på människornas sinnen. Har man böjelse³ för mystik, nog kan den få näring i skogarnas ensamhet; tyvärr trivs nog tungsinnets också i denna miljö.

Tyngdpunkten för Sveriges ekonomiska liv har under de senaste 50 åren flyttats från södra Sveriges jordbruksbygder till Norrlands skogsbygder. Norrlänningar påstå, att också tyngdpunkten för Sveriges kulturella liv förflyttats dit upp! Vilket ju blott kan bli föremål för en angenäm tvist mellan bröder. Faktum är emellertid, att Norrland hävdar sig vackert i svensk litteratur.

Albert Viksten är en av den norrländska litteraturens bästa representanter. Han har just i år passerat halvseket⁴). Ett 20-tal arbeten, romaner, reseskildringar, noveller och dikter, har han hunnit med sedan sin debut 1917. Man har ibland kallat honom en svensk Jack London, och visst finns det beröringspunkter. »Den vita viddens« (1931) erinrar om Jack Londons skildringar från Alaskas isvidder. Likaledes skildringarna från Vikstens färder som sälfångare i Norra Ishavet. Men det blev inte ishavsskildringarna, som befäste Vikstens ställning som författare. Det blev hans skildringar av den norrländska skogen i sommarsol och vintersnö och av det norrländska folket i arbete och i fest.

Viksten är en utomordentlig naturskildrare; hans prosa blir lyrisk när han beskriver solens glans över skog och åsar, skogstjárnens⁵) mystik och den stora stillheten, friden i naturen. Som dock blott är skenbar⁶). Ty Viksten har inte bara svärmat i naturen, han har studerat den, levt intimt med den så att han känner dess öppna eller dolda strid. Under den till synes så lugna ytan⁷) föres en kamp för livet; äta eller ätas, det är nödvändighetens lag⁸) i storskogen. »Bäverbäcken« (1923) ger starkt uttryck för naturglädjen, den intensiva naturupplevelsen hos Viksten. I denna bok möter man riktigt storskogens stillhet og fred med livskampens hårdhet inunder. Ett par människor har han infört som nybyggare — vissa drag erinra om Hamsuns »Markens gröda« — men de är närmast staffage i naturens stora skådespel.

Viksten tycks dock ha kommit människorna närmare i sina senare böcker. Kanske ligger det en varning i det öde han låter vederfaras eremiten uppe i Ishavet i boken »Den vita viddens«. Han har sökt bort från människorna, bort från civilisationen och lever i en hydda uppe i närheten av Novaja Zemlja samman med sin hund och en

tam isbjörn. Ett härligt liv i många avseenden. Men skildringen får till sist en bitter biton; den ensamme överväldigas av svärmod⁹) och söker döden samman med sin hund.

Allt liv är kamp; ingen kan ostraffat fly undan; var och en måste taga sin part av vad livet bjuder, gott såväl som ont. Det tycks vara den lära Viksten dragit av sina vildmarks- och vandringsår innan han definitivt slog sig ned som bonde i Hälsingland och blev kommunalman vid sidan av diktarkallet.

Envar som läst »Timmer« förstår, att Viksten inte är någon drömmande skribordsförfattare som konstruerar personer och händelser blott ur sin fantasi. Han har levt med i det han skriver om. I en samling självbiografiska skisser »Ansikten« (1932), i vilken 17 svenska författare utgångna ur kroppsarbetarnas led skriver om deras ungdoms- och kampår, berättar han en del om sig själv. Kort och kärvt, utan att smycka och utan att klaga.

Hans fäderne släkt hör till dem som plundrats genom bolagens enorma skogsförvärv under industrialismens genombrott i Norrland, då så många norrländska bönder proletariserades och blevo ofria lönarbetare.

Vikstens far var skomakare, senare bolagsarrendator¹⁰); hemmet var fattigt och syskonskaran stor. Skolan var det inte mycket bevänt med. »Läraren hade ända till 72 barn att undervisa. Vid 12 års ålder var jag färdig«, säger Viksten, »och kan inte erinra mig någon annan glädje från skolan än mitt olovliga intresse för teckning, en passion som föraktades både i skolan och hemma.«

Nioårig fick Viksten börja hjälpa till med skogsarbetet. Arbete och åter arbete. Men han hårdnade aldrig under slitet, förslöades aldrig. Kanske var det hans starka natursinne som hjälpte honom. Skogens djur och himlens skiftningar gävo ett hungrigt barnasinne andlig näring och räddade det från att avtrubbas¹¹) under arbetsbördan. Böcker fanns ju inte. »Utom postilla, bibel och psalmbok fanns det inga böcker i gårdarna, säger han. »Min första bekantskap med litteraturen gjorde jag genom Defoes *Robinson Crusoe*, som inflöt som följetong i Aftonbladets Halvveckoupplaga. Jag levde i ett rus av salig spänning för varje nummer av tidningen som kom.«

Ären gingo med jordbruksarbete, skogshuggning och kolvedsbränning¹²). »Förvärvsarbete¹³) var tillvarons allt.« Men själen kunde ej kuvas. I skogarnas ensamhet, medan kroppen slet med sitt, gingo tankarna sina egna vägar. På lediga stunder började Viksten skriva. I hans sotiga notisbok växlade anteckningar om träkolslass¹⁴) och kolmilor¹⁵) med famlande dikter och betraktningar. Till slut vågade han sig fram till pressen, där han var lycklig nog att finna en förstående redaktör, som såg att det fanns något av värde bakom nybörjarens osäkra form.

Den stora chansen kom, när rektor Johan Sandler — utrikesminister Sändlers

far — skaffade honom en friplats vid Høla folkhögskola. »Jag hade tänkt mig,« säger Viksten, »att under kursen kunna sluka all världens vetande. Men jag endast¹⁶⁾ upptäckte¹⁷⁾ min bottenlösa¹⁸⁾ okunnighet ..... En tid kände jag både vördnad¹⁹⁾ och hat mot alla studenter. Jag vet att det bottnade i avund²⁰⁾. Senare upptäckte jag, at det också fanns okunnighet bland dem. Bottenlös okunnighet i fråga om²¹⁾ det verkliga livet.«

Sedan blev det 7 år som journalist och ett par år som sällfångare vid Norra Ishavet innan Viksten för allvar började skriva. Då hade han också en väldig fond av upplevelser att ösa ur; det gällde blott att ge dem form. »Som drömbilder ur verkligheten står händelserna för mig från kroppsarbetets tid,« säger han. »Jag klagat inte, vill inte ha bort det ur mitt liv. Det var mina universitet.«

Storstaden tycks inte ha lockat Viksten, såsom fallet varit med så många av hans diktarkolleger. »Jag har kommit att bryta med mina fäders kroppsarbete utan att därför som de flesta andra infoga mig i stadens »andlighet,« säger han själv.

Det beror kanske i någon mån på, att han fick sin verksamhet uppe i Ådalen, där så mycken skogsförädlingsindustri är förlagd ute på landet; staden ligger spridd på landet. Hans starka natursinne kan likaledes ha bidragit. Därigenom har Viksten undgått den kamp för frigörelse från storstadens »andlighet« som exempelvis Vilhelm Moberg skildrat i sin berömda triologi om Knut Thoring. Och han har bevarat den intima kontakt med sin naturliga miljö, varmed han säkrat sina livskällors tillflöden²²⁾, när barndomens och ungdomens upplevelser blivit litterärt uttömda.

Flera andra svenska diktare, utgångna ur kroppsarbetareklassen, ha ofta allt för unga lämnat sin miljö, blivit omhändertagna av en vänlig kritik som i dem nog sett begåvningen²³⁾ men glömt, att ett träd skall ha djupa rötter för att växa sig starkt. Flera av dessa unga ha blivit främlingar inom deras egen klass, mist rotfästet utan att kunna gro fast i den nya miljö de kommit in i. Deras diktning har tillfört svensk litteratur stora värden, men mycket av den har blivit och förblivit självbeträktande. Deras barndomserfarenheter, bittra och hårda, deras kamp för kunskaper, för möjlighet till andligt arbete, det ha de *upplevt* och kunnat skriva om. Men sunt, starkt arbetsliv sådant det levas ute bland landets breda befolkning, det ha de haft föga att säga om. Ej heller ha de kunnat avspegla det väldiga nydaningsarbete, som gjort Sverige till ett nytt land och även givit den fattiga begåvningen en smula bättre livsvillkor.

Det är Vikstens stora insats att han inom ramen av sin erfarenhetskrets givit diktens form åt något av det som rört sig bland *folket* (detta missbrukade ord!). I »Timmer« märker man blott de första ansatserna till att skogsbönder och arbetare börja²⁴⁾ tänka över tingen; organisationstanken börjar svagt finna näring. Det är blott en begynnelse. Djärvt och starkt har han skildrat den sociale bakgrunden för

arbetarnas resning. Han känner sina folk och han håller av dem. Därför kan han ge både ros och ris. Och han känner sin miljö. Han rör sig hemvant²⁵⁾ i bondgårdar och stugor²⁶⁾, i kolarkojor²⁷⁾ och skogsarbetarebaracker. Och han kan skildra det så levande att man ser det klart framför sig. Humor har han också. Viksten är en allvarlig man, men han kan le med de glada och roa sig innerligt åt en lustig situation eller en snurrighet hos sina personer.

I »Storm över niporna«²⁸⁾ (1935), en skildring från Ådalens arbetarvärld under kristiden, är linjen från »Timmer« vidareförd. I »Byns ögon« (1934) ger han en levande bild av en norrländsk landsby av i dag; ett stycke starkt och frodigt liv där viljor och intressen brytas hårt mot varandra, där sol och skugga skiftar. Det är levande liv förtätat i diktens form. Knappast förskönat. Men heller inte skuggat starkare än nödvändigt. »... under den slöja²⁹⁾ av sommarljus och rusande dofter av jordmust³⁰⁾ och grönska, döljer sig människornas hemlighetsfulla vända³¹⁾. Men där finns också mycken glädje i stugorna,« säger han på ett ställe. Det torde kunna tagas som ett gott uttryck för hans författarskap.

Vikstens produktion är ojämn. Ren diktning växlar med reportageaktiga skildringar. I naturskildringarna når han högst som konstnär, men i framställningen från Norrlands arbetare- och bondevärld kommer han oss närmast som sökande och kämpande medmänniska, en av landets lågor utan vilka vår tid skulle vara fattig och tom.

1) emedan = fordi; 2) glänta = lysning i skoven; 3) böjelse = tilbøjelighed; 4) halvseket = halvt hundra aar; 5) skogstjärn = skovsøj; 6) skenbar = tilsyneladende; 7) lugna ytan = rolige overflade; 8) lag = lov; 9) svårmod = tungsindighed; 10) bolagsarrendator = forpagter under selskabet; 11) avtrubba = afstumpe; 12) kolvedsbränning = trækulsbrænding; 13) förvärvsarbete = arbejde for opholdet; 14) träkollass = læs med trækul; 15) kolmilor = kulmiler; 16) endast = kun; 17) upptäckte = opdagede; 18) bottenlös = bundløs; 19) vördnad = ærbødighed; 20) bottnade i avund = bundede i misundelse; 21) i fråga om = hvad angaar; 22) sina livskällors tillflöden = at livskilderne stadig kan rinde; 23) begåvning = begavelse; 24) börja = begynde; 25) hemvant = hjemmevant; 26) stugor = hytter; 27) kolarkojor = hytter for trækulsbrændere; 28) niporna = skrænterne ved en elv; 29) slöja = slør; 30) jordmust = jordens safter; 31) vända = smerte, lidelse.

G. Augsburg: En spændende Oplevelse.

FATTIGGADERNES DIGTER AF JOHS. HALD

Den 3. Marts 1940 er det 70 Aar, siden »Fattiggadernes Digter«, *Edvard Søderberg*, blev født. — Hans Livsløb blev ikke langt, i en Alder af knap 36 Aar bukkede han i 1906 under for den Sygdom, der mere end nogen anden er Fattiggadens: den lumske og snigende Tuberkulose. En Menneskealder er allerede forløben siden hans Død, og hans Navn og Digtning hører en svunden Tid til.

Læses hans Bøger overhovedet mere? Med Undtagelse af »Gadens Digte« vist næppe af mange. Forlængst er han overfløjet af andre, mere straalende Navne og større Begavelser.

Han var selv et Barn af den Fattiggade, han i sin Digtning har tegnet et saa levende Billede af. Hans Vugge stod i Pilestræde i København. Faderen, der var forfalden til Drik og til Slut gik rent i Hundene, var en indvandret svensk Haandværker. Tidlig maatte Edvard selv arbejde for Føden. 16 Aar gammel blev han angrebet af den Sygdom, der lagde ham i en alt for tidlig Grav. Ved privat Hjælp lykkedes det ham at komme paa et Seminarium, og efter endt Eksamen blev han Lærer ved en Landsbyskole paa Thistedegnen. Og heroppe, fjernt fra sin Barndoms Pilestræde, tegnede han de Billeder af københavnske Fattiggader, der har gjort ham fortjent til Navnet »Fattiggadernes Digter«.

Søderbergs Digtning er, baade i Emnevalg og Indhold, udpræget social Tendensdigtning. Han hører til det Kuld af danske Digtere, der i Slutningen af forrige Aarhundrede viste deres Ansigter i den literære Verden som Skildrere af Byens — specielt Storbyens — Underklasse med en bevidst Tendens til at fremhæve dens usle Stilling i Samfundet i Modsætning til »de paa den anden Side«. Skal hans Digtning derfor forsynes med Etikette og lægges ind under en eller anden bestemt ideologisk Synsmaade, maa det vel blive under det omtvistede Begreb: Arbejderdigtning.

Hvad indeholder hans Bøger? Er de fyldt med Tro paa Livets gode Kræfter og i Pagt med det, der gror og grønnes i Samfundslivet? Blev hans Digtning en inspirerende Kraft for den Arbejderklasse, som netop i de Aar, da han skrev sine Værker, var inde i en Opgangstid med voksende faglige Organisationer og stigende politisk Indflydelse? Blev den for denne Klasse et brugbart Vaaben i Dagens Strid? — Svaret herpaa maa blive et Nej.

Søderbergs Digtning var ikke en gjaldende Kampsang, der kaldte Masserne til Kamp for en ny og bedre Tid, eller aabnede straalende Udsyn til et Fremtidens Lykkeland. Hans sociale Romaner er mørke Skildringer af Menneskeskæbner, som

de formes under Fattigdommens og den sociale Elendigheds Tryk. Mismod og Afmagt, Tvivl og Haabløshed er de fremherskende Følelser. Ingen Kampglæde og ingen Sejrsvilje. Livet er trist, Livet er fattigt, og der gives ingen Vej ud af Elendigheden.

Søderberg har ondt af disse Mennesker, »disse Gadens Tusind, der træller Livet hen i Slid og Sved«, og naar han skildrer deres Liv og Skæbner, er det ud fra en levende Medfølelse. Men det er mere en Bøn om Barmhertighed end et Krav om Retfærdighed, der taler ud af hans Bøger. Derfor virker de mere som en Anklage mod et uretfærdigt Samfundssystem end som Agitation for et nyt og bedre. Søderberg taler mere til Hjerter og Følelser end til Hjerne og Forstand.

— — —

For Søderberg findes der ikke nogen Løsning paa det sociale Problem. Han tror — som Vilh. Andersen i en Karakteristik af hans Forfatterskab træffende har sagt — mere paa den haarde Nød end paa Socialpolitikken. Nøden er en Realitet, som den fattige hver Dag har for Øje, mens Politik er noget vidtløftigt, svævende noget. Og Raabet om Frihed og Lighed, om det siger Olsen i »De umyndige«: »... det er altsammen meget godt. Det er saadan noget, de skriver i Avisen, og saa raaber I Hurra og gaar hjem og trækker i Tøjet og begynder forfra.«

Søderbergs Tro paa sociale Eksperimenter er ikke af dem, der flytter Bjerge. Han ved, at Mennesket er et skrøbeligt Kar og et ufuldkomment Væsen, og derfor bliver dets Forsøg paa at forbedre Samfundet ogsaa skrøbeligt og ufuldkomment.

I sin sidste Bog, »Hypatia«, der udkom Aaret før hans Død, har han skildret et saadant Forsøg paa at skabe et Idealsamfund, og det er betegnende for hans skeptiske Syn paa Menneskets Evne som Samfundsforbedrer, at han her, hvor han selv gør et literært Forsøg, har valgt Satiren som Udtryksform; han, der ellers i sine Skildringer af Samfundstilstandene tegner med mørke og dystre Farver, er her vittig og bidende ironisk.

I et Hus udi Regnegade starter fire idealistiske Mænd det første egentlige socialistiske Samfund. Det er deres sikre Tro og Overbevisning, at det hurtigt skal lykkes dem at overbevise den vantro Omverden om det fortræffelige og sande i deres ophøjede Ideer. Al privat Ejendomsret afskaffes, og alt, hvad de fortjener, indgaar i en fælles Kasse. Men det viser sig efterhaanden, at de fire Idealister alligevel ikke selv er saa fuldkomne Socialister, som der overfor Omverdenen gives Udseende af. Deres Idealsamfund fortæres af indre Splittelse, og da tilsidst et Pigebarn optages i Fællesskabet og gør Hovedet kruset paa dem alle, gaar det rent galt. Til Slut opløses det hele, og »det nye Samfund i Regnegade« omdannes til en Varieté. Og det er i Virkeligheden i god Overensstemmelse med det, der var Stifternes egentlige For-

maal: at gøre Livet lyst for Menneskene. Og Menneskene foretrækker nu engang »at le fremfor at beskæftige sig med Ideerne«.

Søderbergs populæreste Bog og den, der længst vil sikre hans Navn mod Forglemmelse, er det lille Bind »Gadens Digte«, som udkom i 1900. Gennem disse fint formede og følsomme Smaadigte føres vi lige ind i hans Barndoms Pilestræde og ser det lyslevende for os med de gamle Rønner og frønnede Plankeværker, skumle Trappegange og mørke Porte, dette sælsomme, dunkle Dyb, hvor Glæde og Sorg, Dyd og Last trives til Hobe, og hvor Livet selv spiller baade Komædie og Tragedie.

Disse Digte er hans Kærlighedserklæring til Barndommens Fattiggade:

Aah, jeg elsker disse Rønner,
kalkede og graa og sorte,
disse skæve, røde Gavle,
disse dybe, skumle Porte —

og hans Opgør med den:

Jovist, jeg kender dette Billed',
Elendighedens Kongedømme.
Det slaar mig med en lønlig Rædsel
og mørkner alle mine Drømme.

Naar han vandrer gennem Strædet, lyttende til de Klange og de Røster, han kender saa godt fra Barndommens Dage: Graad og Sang, Jubel og Klage, disse »Dybets Resonnanser«, der er »som et Hav, der aldrig tier«, da fyldes han, trods Mørket og Smudset, af vemodig Gensynsglæde, »og længes mod en Tid, som er forsvunden.«

Med skælmsk Lune, men med en varmende Understrøm af menneskelig Medfølelse skildrer Søderberg de mange havarerede Eksistenser, som Fattiggaden rummer: Den gamle Kludesamler, Far Lazarus, hvis Lod i Livet det er blevet at traske rundt i Gaardene og rode i Skarnkasserne efter brugelige Ting, som kan gøres i Penge. Ensomt og trist former hans Liv sig, ingen bryder sig om ham og ingen vil kendes ved ham. Der er den gamle Drukkenbolt, der af Skæbnen er bleven anbragt paa en forkert Hylde i Livet; han var »skabt til Helterollen«, men hans Scene blev kun »Hverdagslivets simple«, hvor han passede omtrent »som en Hund i et Spil Kegler.« Der er Skomager Sjøblad, der er gammel og lurvet, hvis Næse er rød og hvis Pung er tom (to Ting, der ikke er uden Forbindelse med hinanden), men som alligevel er fuld, baade af Sprut og Humør, »fuld som en So og glad som en Schuster skal være.« Og der er det lille Pus, Antonius, der altid er rent til

Rotterne, og som en Dag i sin Fortvivlelse gaar hen og hænger sig »om Halsen paa en Kælling«, men derved kun dumper fra Asken i Ilden, kort sagt: bliver Tøffelheld og Slave under Skørteregimentet. Heldigvis faar Kællingen en Dag et Fiskeben paa tværs i Maven, og det bliver hendes Død og hans Befrielse. Der er dog alligevel en Smule Retfærdighed til.

Søderberg kender Livet i Gaden ud og ind og paa alle Døgnets Tider.

Naar Dagens Larm er stilnet, og Mørkningsstunden er inde, da vaagner til Liv alle Gadens Riddere og Galaner, løse Fruentimre og »Folk fra alle Verdens Kanter«, alle de, som trives bedst i Skyggen og for hvem Natten er Døgnets egentlige Midtpunkt. Da lyder der Sang og Skraal fra Snasken paa Hjørnet, og Kvindeskrig og Barmegraad blander sig ind deri. Da trives de Glæder, der gror af Mørket og et fortvivlet Sinds Trang til Befrielse og Glemsel; og gennem Strøget vandrer den lille Gadens Pige, Merry, »der er saa lastefuld og simpel«:

Stakkels Merry, stakkels Merry
vandrer langsomt gennem Strøget.
Ak, saa ung og saa bedærvet
og saa straalende fornøjjet.

Gaden er Armestedet for meget ondt og smudsigt, og de Børn, som vokser op i Skyggen af Knejper og Horehuse, ved tidligt saa meget »som det er ondt at vide«. Som nu den lille Jakob med Æselørerne og de kloge Øjne:

Alt hvad der i Mørket gror og trives,
hvad der klinger stygt og stinker ilde
kender Jakob — aah, han kunde tale
Knægten, om han vilde.

Og alt det onde og stygge bundfælder sig i Jakobs følsomme Barmesind og tilsmudser hans Fantasi:

Bag sin Bræddevæg, aarvaagen og lydhør,
længes han mod Lastens skidne Glæder.
— Og de gode Engle med de store, hvide Vinger
vender sig og græder.

Barnet bestemmer ikke selv i hvilket Miljø, det vil fødes eller hvilken Opdragelse, der skal blive det til Del. Derfor ser Søderberg med Overbærenhed paa de Fejltrin, der kan skyldes en forkert eller forsømt Opdragelse. Hvorfor er den lille Gadens Datter, Skøgen Merry, bleven en saa snavs og uartig Pige, en rigtig forstokket

Synderinde, hvis Lyst det er »at gaa paa Bimpel«? Hør engang hvorledes hendes Entre i Livet har været:

Avlet i en Rus i Regnvej
bag et Bræddeskur og funden
paa en Trappe af en Kælling,
der kom hjem i Morgenstunden.

Saadan kan et Menneskeliv blive til, blindt, tilfældigt, uønsket.

Søderberg er i sin Digting stærkt præget af de æstetiske Synspunkter, som var gældende i Datidens borgerlige Literatur. Hans Debutbog »Ægtemandens Dagbog« er saaledes helt skaaret til efter den Læst, hvorefter man i 90'ernes literære Formskærerlav skar den Slags erotiske Bekendelser til. Ogsaa i hans Vers høres Tidens Tone klinge. Hentede han sine Emner i Proletarkvarteret, saa hentede han sin Stil og Form hos borgerlige literære Forbilleder. Ind i hans realistiske Billeder fra Gyden og Strædet væver sig 90'ernes blaa Drømme og vege Længsler, og trods Skøgelatter og Diliriumsvræl er Tonen ganske tam og blød, ofte sentimental. Hans Digte er stemningsbevægede og spænder over en udstrakt Følelseskala, svingende fra stille, taknemlig Glæde over Livet til mørk Melankoli og Livslede. Han kan føle en inderlig Glæde ved selve det at leve:

At føle Hjertet hamre,
at føle Blodet rinde,
at aande Løvet's Dufte
og Sommernattens Vinde.

Men Stemningen skifter, og han kan henfalde i sort Fortvivlelse og forbande den Stund, han blev til:

Ja Livet er surt, ja Livet er trist
og goldt som de stenede Veje.
Fordømt at min gamle en sildig Stund
sov ind paa min Moders Leje.

Ogsaa i sine Naturstemninger er Søderberg præget af det bløde og vege, der var fremherskende i den borgerlige Lyrik omkring Aarhundredskiftet. Han digter om »den fjerne, gyldne Himmel« og Nattens vemodige Stilhed »den stjerneblege, blide«; han elsker »de vildsomme Stier« og »Nætternes Ensomhed«, og der er mere Stjerne — end Solskin i hans Vers.

Men naar han finder Livet allerskønnest at leve, naar de grønne Skove dufter ham i Møde, naar Solen straalere og naar Nattens Stjerner spiller, da kan han græde

vildt af Smerte, fordi han ved, at engang skal hans Øje lukkes til, og han skal aldrig mere skue al denne Dejlighed. En Dag vil det hele være fordi, og alt, hvad han har

drømt og elsket, skælvet mod i Længsel
og knuget hedt i Favn
denne Verdens velsignede Skønhed
skal ramle sammen i en rygende Bavn.

Hvad har Livet været, naar dets Status bliver gjort op? Et Gæstespil kun, et Maskespil, »hvor Døden svinger Narrebriksen med fyndig Ironi«. Døden, det er det store Punktum for Livets velsignede Skønhed, men den er ogsaa den store Befrier fra al Livets forfærdende Jammer:

Godt, at efter Livets Skam og Skændsel
sorte Nederlag og røde Løgne,
efter alt, hvad vi har drømt og syndet,
er en Død, som lukker vore Øjne.

Det er den bitre Slutning, Søderberg drager af Livet, at Døden er den sidste Trøst, det bedste, der er tilbage.

— — —
Søderbergs Digtning blev ikke en manende Opsang for en Underklasse paa dens March gennem Fremtidens Port, men en bedsk Beretning om Livet, som det leves i Skyggen. Og som saadan har den været til Nytte, gennem den fik Fattiggaden Mund og Mæle.

Men ogsaa ud over Gyden og Strædet rækker Søderbergs Samfølelse med de mange og smaa, de navnløse Tusinder, der bygger Landet op, Dag for Dag, Fod for Fod. Smukt og enkelt kommer denne Samfølelse til Orde i den Sang til Danmark, der slutter Gadens Digte:

Jeg elsker Folket, de tusind smaa,
som i Danmark bygger og bor —
Fattigmands Rønne ved Alfarvej
og Fiskerbaaden i Fjord. —
De tusinde smaa, der stedes i Strid
og vinder kun Fod for Fod. —
Spe over dem, der vil Folket til Livs
og kue og knægte dets Mod.

SOM LANDET LAA

AF PETER HANSEN

A ssistenten paa Rejsebureauet rystede energisk paa Hovedet. De Lande, jeg havde tænkt at ville igennem, var holdt op med at interessere sig for Turister. Der var spærrede Grænser og Lommekiggeri alle Vegne, og man saa en Djævel i selv den fredeligste Turist. Saa torpederede jeg endelig Drømmen om Middelhavet og gik hen paa Vesterbrogade og drak mig en Kop Kaffe. Her fik jeg den næste alvorlige Paamindelse om Krigen: To rationerede Stykker Sukker til en Kop. Det saa rigtig betænkelig ud allerede. Der laa en Stump Verdenshistorie afspejlet paa Bunden af den tomme Sukkerskaal, et blodigt Kapitel, der endnu ikke var skrevet til Ende. Qui vivra, verra — det Ord har aldrig kunnet anvendes med større Berettigelse end i Dag. Ude paa Gaden haster en meget gammel Kone afsted med en Rulle Mørkelægningspapir under Armen. Livsbekræftende trods alt. Maaske vil den hæderlige Død have strøget hende mildt over Kinderne, inden hun naar at faa mørknet sin Rude derhjemme for ham, der er mere brutal, ham, der kommer med Bly i Halen og ta'r baade unge og gamle i et eneste Styrt. Ak, Morlil, hast kun hjem og mørkelæg og lær at spare, hvis der er noget at spare paa. Gaar alt vel, vil vi endnu engang faa Lysreklamerne at se over Raadhuspladsen. De er blevet Symbolet paa Godt og Ondt, men i Aften er alting mørkt og truende.

Men jeg sidder og faar en lys Idé. Der er Solskin paa de danske Landeveje, og der er nok af dem. Jeg skynder mig hen og køber et Par solide Gaasko og faar Kuffertens Indhold proppet over i Rygsækken. Roskildevejen er for kedelig og for velkendt. Ud og se med D. S. B. — Jeg bestemmer mig for Jylland, nordpaa eller sydpaa, det kan altid afgøres.

Der er Hjul under mig, det smager dog af Fugl. Nede i Enden af Vognen larmer en Flok glade Gøglere, franske Artister, som Danmark ikke længere har Brug for. Humøret er i Behold, en toldfri Vare, som det maa være godt at komme hjem med. En lille Pariserinde danser Ballet paa Bolværket i Korsør. Du er uovervindelig, Paris. Husker du Ypres, St. Quentin og Marne? Vist saa, men hun tror paa Sejren, hele Troppen tror paa den som alle Franskmænd gør det. Den, der ler og danser, taber aldrig.

Nye Ansigter over Fyn. I et Hjørne af Kupéen sidder en ung Englænder, der ligeledes er paa Vej hjem — home to join the army, som han fortæller mig. Han er faamælt og tankefuld og sidder og ser ud over de smilende fynske Landskaber. Han skal over med Baaden fra Esbjerg i Nat. Det er svært for ham at skjule sin Ængstelse. Med Døden under Kølen for første Gang. Og saa til Frankrig i bedste

Fald. Han tier igen og falder hen. Jeg tror, han ønsker, at han i dette Øjeblik var Fynbo. Vi kommer fra hinanden i Fredericia, men i Esbjerg kommer han løbende for at sige Farvel. Good-by, siger han og smiler. Saa meget kan et Haandtryk betyde mellem Fremmede. Og dør stod jeg og kom til at tænke paa min egen Aargang herhjemme, der slap fri sidst. Vi lever stadig og regner igen med Freden. Og vi holder Ferie, medens de andre dør. Men tro ikke, vi er upaavirket.

Er det dør? spørger jeg en Mand, da jeg gaar gennem Esbjerg og kommer forbi Frodesgade. Uha, ja! Hans Mine bliver alvorlig, og saa faar jeg det første Øjenvidnes udførlige Beretning om Ulykken: Vejret var Solskin li'som i Dag, og han kom dør ude Vest fra, fra Vandet a', lige over Skorstenene, og saa var det altsaa, han lod dem falde ..... Den tragiske Episode holder endnu Sindene i Uro Byen over. Man anklager ikke den Skyldige, man grues bare. Konklusionen er alle Vegne den forfærdelige Krig. Men Livet gaar sin vante Gang, saa vidt muligt da. Der bygges nye Huse, der handles paa Torv og i Butiker, og Børnene støjer gennem Frodesgade paa Vej fra Skole. Det flygtige Barnesind har glemt. Huset er gaaet i Luften, det eksisterer ikke mere.

Men ude i Nordsøen ligger de engelske og tyske Miner og spærrer Fiskerne ude fra deres Erhverv. Side om Side ligger Fartøjerne i Havnen med Dannebrogflag malet paa Kahystagene. De ligger der og kryber sammen som Svaner, der er blevet skræmt. En Skov af Master, bunden Energi. Det er Krigens Skyld. Den mægtige Auktionshal staar gabende tom, kun en graa Kat løber derinde og leger med sine Killinger. Langs Kajerne gaar Fiskerne med Hænderne i Lommen. De ved, at der er Rødspætter i Nordsøen, men hvad gavner det dem, naar der er Miner i Farvandet. De Neutrale sejler ikke i smult Vande.

Flagmasten har ikke længer Eneret paa Dannebrog. Der er Flag malet paa Fabrikstage og Siloer. Om Natten flammer Projektørerne over dem og markerer dansk Territorium mod den stjerneklare Himmel. Og uden for Byen mod Vest staar Luftskeytset og holder Døgnvagt. En Fejltagelse er ikke længer mulig i Esbjerg.

De Ribe Storke havde lettet og var gaaet sydover. Saadan er det at være Fugl. De kan flyve, hvorhen de vil. Og dog ligger Ribe endnu saa sommerlig og tilsyneladende saa fjern og fredelig med sin Domkirke og sine sjove gamle Rødstenshuse, at det slet ikke er Krigen, man i første Minut bliver mindet om her. Det er stadig Riberhus, det er Dansen paa Riber Gade, det er Dronning Dagmar og alt det der. Det er slet og ret Middelalder altsammen. Saa gudsforladt og nutidsfjernt, vilde man have sagt for blot et Par Maaneder siden. Som den nu ligger denne Efteraarsdag, isoleret, i blid Middagsro, med Sol over Aa og Enge, endnu ikke grebet af Vesten-

storm og Marsktaage, misunder man nærmest de Mennesker, der hører hjemme her, og synes, de er gudbenaadede. Her kan da aldrig ske noget.

Jeg naar Tønder ved Aftenstid og stavrer frem gennem dens mørke Gader. Frygt eller Sparsommelighed, ligemeget, Byen er næsten mørkelagt. Kun hist og her ved et Gadekryds brænder en sparsom Lygte. Det er saa nær Grænsen, man mærker det straks, Folk færdes i Stilhed, selv Ungdommen foran Biografen har stemt Tonen ned. Der er mere, der rører sig i dem end Liva Weel med sit Filmssmil paa Plakaten.

Jeg er eneste Gæst paa det store Hotel. Værten, en af Kejser Wilhelms tidligere Livgardister og Frontsoldat fra Verdenskrigen, er fuld af Bekymringer over Situationen. Ingen Gæster paa Værelserne eller i Restaurationen, ingen Baller eller sluttede Kaffeborde. Han keder sig og er glad for at fortælle. Lidt Bitterhed er der imellem. Vi synes jo hver især, at vi er den mest forurettede. Personalet har han sagt op, om to Dage lukker han Hotellet. Det her kan ikke svare sig. Det er nok Krigens Skyld, men der burde have været Benzin. Den tristeste Skæbne, jeg mødte, var dog Serveringsjomfruen. Hun er lige kommet fra Aarhus, hvor hun havde gaaet arbejdsløs et halvt Aar. Hun har ikke en Gang opnaaet at tjene til Rejsen tilbage. »Hvad skal jeg gøre?« siger hun og ser modløs ud over de tomme Borde, der stadig er pyntet med friske Blomster. Et lille Menneske har mødt det Øjeblik, hvor Tilværelsen glipper. Og mig, en fremmed Gæst, spørger hun om Vej. Mine Drikkepenge rækker kun til en Søndagsudflugt. Jeg anbefaler hende at søge Bistand hos sin Fagforening. Det havde hun ikke tænkt paa før.

Hvem mon de Veje er lavet for? Herlige brede Cement- og Asphalt-Veje. For mig alene, en enlig Vandrer med Rygsæk paa Nakken, som Køerne ligger og glør efter. En Vejfarende — en Sensation selv for Kvæget. Hvor er det Synd for dem, der er kørt i Staa, baade dem med Last i og dem med Luksus. De sønderjyske Landeveje er simpelthen bedaaende paa denne Aarstid. Men jeg kan jo være ligeglad, for jeg har altid holdt af saadan en Landevej uden Biler. Men det kan jeg ikke alligevel, gaar jeg nu pludselig og bliver klar over. Det her er ikke, som det skal være. Vi kan ikke undvære Benzinen. Det er Krigens Skyld, at jeg faar Lov at trave midt ad Landevejen.

Dens Spor naar ud til de fjerneste Egne af et neutralt Land. Guldhornsstenene ved Gallehus. Herregud, hvad rager de mig i Øjeblikket? I en Tid som denne. Jeg gaar forbi. Inde i en Have gaar en Mand og plukker Æbler ned. Han ser mistænksomt efter mig og tænker sit. Men havde jeg bedt om et Æble, havde jeg sikkert faaet det.

Gud fylde hver Kanonmunding med Rust, der rettes mod Møgeltønder. Det

er Verdens kønneste Landsby. Havde jeg været Greve af Schackenborg, vilde jeg sadle min Hest og i Skridtgang ride gennem Alléen mindst to Gange om Dagen. Men da jeg ikke er Grev Schack, gaar jeg videre paa mine Ben til Højer, helt ud til Slusen, hvor jeg smider mig paa Diget og lader mig gennembage af Solen. Ude i Strømmen gaar en Flok Fiskere og sætter Ruser ud. Om en halv Time vil Vandet begynde at stige og Sluseportene lukke sig. Saa kommer Aalene. Menneskene hjælper sig. Havet derude er spærret, men Fisk skal der alligevel til. Jeg prøver at opsnappe, hvad de raaber til hinanden, men Afstanden er for stor og Maalet for fremmed for en Københavnver. Omvendt maa Forholdet vel være noget andet, for de Fiskere hører vel ogsaa Radio over de danske Stationer.

Et Stykke ude i Vandspejlet ligger Øen Sild og soler sig. Det herligste Syn, man kan tænke sig i et saadant Vejr. Man vægrer sig ved at forestille sig den som et strategisk Punkt i Krigszonen, men efter Sigende er det ikke mere end et Par Dage siden, den havde Besøg af fremmede Bombeflyvere, der forsøgte at lave Huller i Idyllen. Der er saa meget mærkeligt, man skal tro paa. Der foregaar noget derovre. Det ene Arbejdstog efter det andet kommer inde fra Hindenburg-Dæmningen, kryber et Stykke hen over Øen og drejer saa brat af for at forsvinde vestover bag noget, der ligner Skov eller Høje. Det kniber for mig at fastholde Skønhedsindtrykket, for Tanken gaar paa Afveje og begynder at kredse om de grueligste Ting.

Der sidder en lille Alarmklokke og rider paa Rygningen af Højer Kirke. Jeg prøver at gætte, hvad saadan en Tingest skal bruges til. Der er flere Muligheder. Enten skal den varsko om sorte Fugle, der kommer med al Landsens Ulykker i Lasten, eller maaske bruges den blot til at kalde Børnene sammen til Søndagsskole. Saa vanskeligt er det at gætte sig til noget nu om Stunder, hvor Gud og Djævelen holder til i samme Region.

Fra Højer tager jeg Klinkevejen ad Rudbøl til. Marsk saa langt Øjet rækker, og hist og her dukker en af Egnens karakteristiske røde, straatækte Gaarde op. Men hvor er Studene, der en Gang gjorde Landsdelen saa rig og Bønderne til smaa Herremænd? Tiderne har ædt dem. Højer var en Gang en Havneby med livlig Studerhandel paa Holland. Nu har baade Havet og Handelen fjernet sig fra Byen, og Menneskene er igen paa Sulteranden i Europa. Der sker saa meget i Løbet af et Par Hundrede Aar. Ak ja, vi naaede det tidsnok, og de, der trak med Studene, kom ogsaa med.

Man skulde tro, at Marskbonden var en fattig Mand, men følgende Historie, som jeg fik fortalt af en Manufakturhandler i Tønder, fortæller noget andet: Indtil for nylig havde Bønderne ret store Gældsposter hos ham og de andre Handlende i Byen, men da Krigen brød ud, kom de, og de ikke alene betalte, hvad de skyldte,

med god kongelig Mønt, de købte ogsaa pr. Kontant alt, hvad han laa inde med af Hvidevarer, Garn og Traad. Man skal ikke altid spytte efter en Mand, der har faaet Hul paa Strømpen.

Rudbøl. — Saa kom jeg alligevel over Grænsen — omend kun med det ene Ben. Denne mærkelige Grænseby, hvor Skellet er trukket midt i Vejen og placerer den ene Række Huse i Tyskland og den anden i Danmark. Længere henne slaar Grænsen et skarpt Knæk og bøjer ind i en Have, hvor Ejeren, altsaa, som Vandrebogen siger, faar tyske Kartoffler og danske Gulerødder.

Padborg har ogsaa sit Dannebrogslag i Flyverperspektiv, Tønder havde det, og jeg finder det igen i Graasten og Aabenraa. De sønderjyske Malere har pludselig faaet sig et ekstra Job, men det er morsomt at se, hvor mange forskellige Slags Rødt et dansk Flag kan fremstilles i. Jeg nærmer mig nu Østkystens Skove og Fjorde. Det er stadig godt Vejr, dejlig varmt Solskin, der strømmer ned over mig paa Landevejen. Jeg smider mig i en Grøft og bruger Rygsækken til Hovedpude under Middagsluren. Det er lige uden for Bov med Udsigt over de falmede Grænseskove nede ved Krusaa. I det Øjeblik er jeg ligeglad med Syden. Her er varmt og kønt, paa samme Tid fremmed og hjemligt og saa usandsynlig fjernt fra Verdens Galskab.

Krusaa er Tysklands, maaske hele Verdens roligste Grænseovergang. Gendarmerne gaar og keder sig, saa det er en Fryd at se. De har aldrig haft mindre at bestille end just nu. En Lastbil toplæsset med Jernrør er lige kommet sydfra. Tyskland har Jern til Eksport, fredeligt Jern til danske Centralvarmeanlæg. Jeg drikker en Kop Kaffe i en tom Restauration og slentrer tilbage til Toldstationen. Her er pludselig blevet Røre. En stor dansk Turistbil er kommet over Grænsen med et Selskab af Nordmænd og Svenskere, som den har været nede at bjerge i Belgien. En haard Tur har det været, men alligevel er det de første virkelig glade Mennesker, jeg møder paa min Vej. De puster ud som efter et anstrengede Løb og te'r sig, som om de var hjemme. Vor Grænse mod Syd, det er ogsaa deres. Et mere spontant Bevis kan ikke opvises. Og de fabler allerede om det usandsynlige kolde Bord, der venter dem. Det er dem vel undt, og jeg ønsker Velbekomme.

Videre til Kollund ad ensomme Skovstier. Med Mellemrum dukker en Gendarm op med Gevær hængende over Skulderen. Hyggelige Folk, disse Gendarmere, naar de først er blevet klar over En. De har, som jeg, Tid til en Passiar, og det falder ikke svært at finde noget at tale om. Emnerne er ligetil og vidtspændende. De gaar over Grænsen og hjem igen uden Pas. Ogsaa Tale er toldfri mellem Brødre.

Trods det gode Vejr er Det unge Grænseværns store smukke Hjem ved Kollund næsten tomt. Der er Usikkerhed i Luften, og Vandrefuglene søger andre Himmelstrøg. Hvor dumt, for ingen Steder er der fredeligere og ingen Steder kønnere end

her ved Flensborg Fjord. Foruden mig er der kun en ung Arkitekt, som de vanskeliggjorte Byggeforhold har gjort arbejdsløs. Han vil fortsætte ad Landevejen, saa langt som hans sidste Rest af Penge rækker. Saa ved han ikke mere. Et Sted ovre i Vestjylland vil han blive stillet over for det pinlige Spørgsmaal: Hvad nu? Et Spørgsmaal, som maaske mange unge Mennesker vil komme til at løbe Panden imod i Fremtiden. Vi er nogle Stykker, der endnu husker, hvordan det smagte sidst. En Grænse, der er vanskeligere at forcere end den, de blaa Gendarmer gaar og vogter. Hen imod Aften kommer der endnu et Par for at overnatte; en ung Københavnerpige med sen Sommerferie og en mere permanent Landevejens Søn, der har fulgt Moden og anskaffet sig et Vandrekort. Det giver Tag over Hovedet og en Madras at ligge paa. — Vi sidder om Aftenen oppe paa en Høj og ser ud over Fjorden. Det er Maaneskin over Danmark, men ovre paa den anden Side Vandet, over de tunge tyske Skove trækker en ejendommelig skiddenfarvet Tordensky, der gør Billedet koldt og dystert. Flensborg er forsvundet i Mørket. Ikke et Lys, ikke det ringeste Tegn røber, at der dybest inde i Fjorden ligger en By. Men vi ved, at den skal være der, vi har set Solen blinke i Ruderne derovre, vi har set Kulrøg vælte op af hver eneste Fabriksskorsten, mens det endnu var Dag. Tyskland er i Krig, det er igen de mørke Nætters Tid, og de indgaar som et naturligt Led i Landets aktive Forsvar. Arkitekten tænder sin Pibe og siger: »Mon det ogsaa er tilladt at ta' sig en Smøg derovre efter Solnedgang?»

Jeg er igen paa Farten og følger den nye flotte Strandvej mod Graasten, der ikke staar tilbage for Vandstrandvejen i København. Jeg gaar og ser ud over Fjorden med de sollagte Efteraarsskove i Baggrunden. Det er stadig Tyskland. Pludselig er det, som Skønhedsindtrykket atter brister, lige som den Eftermiddag ved Højer, da jeg laa og betragtede Sild. Nej, der gives ingen Skønhed uden i Samklang med Fred! Tankerne arbejder sig ind i et skrækkeligt Kaos.

I Graasten faar min Gaatur en brat Afslutning. Jeg maa til Lægen med et Par Fingre, der har siddet i Klemme i en Dør. Tilfældet fører mig hen til en tidligere Frontlæge fra Verdenskrigen. Trods alt en Tildragelse mere. Synligt præget af Krigslægens Virksomhed, nervøs og rastløs, tager han mig under Behandling. Han beder mig vende Hovedet, mens han arbejder, men jeg kan simpelthen ikke. Det er en Oplevelse at se ham i Funktion. Gid Fronterne i Dag var velsignet med mange af hans Slags. Mens mine Fingre drypper af i en Opsamlingskhaal under Haanden, sidder han og fortæller om sig selv og sit Arbejde ved Fronten. Jeg bliver klar over, at mine sølle Fingre kun er Bagateller i Sammenligning. Jeg beder om at faa Lov til at gaa videre.

Det blev nu med en Rutebil i Stedet for. De nye Køreplaner er traadt i Kraft.

Det tager syv Timer for at komme fra Graasten til Haderslev. Sønderjyllands Hovedstad ligger i Festbelysning. Her er ingen smalle Steder. Ingen Rationering hverken paa Gas eller Lys eller Brændsel. Man fortæller mig, at Byen har Reservebeholdninger til mindst to Aar frem i Tiden. Men Luften er her den samme som andre Steder. Man taler om Krigen og fryser i Sjælen. Krigen ja. Det Emne er slet ikke til at komme uden om. Ingen kender den bedre og frygter den mere end netop den sønderjyske Befolkning. Den eneste, der synes at mangle Kropsvarme, er Soldaten, der staar højt oppe paa et af Kasernens Taarne og spejder efter Flyvemaskiner. Man ynkes over ham nede paa Jorden. Han dukker Hovedet for den kolde Nordenvind, der pludselig har sat ind, og han har Hænderne dybt begravet i sine lune Bukselommer. Han gaar vist og drømmer om en dejlig varm Stue hjemme hos sin Mor. Sæt nu, der pludselig dukkede en Flyver op af fremmed Herkomst.

Jeg skal fortsætte til København. Man taler om Drivminer i Storebælt. Den forbandede Krig — det er det Ekko, der gaar over Landet.

(Efter »Soc.-Dem.«).

H. Daumier: Europa paa Bomben.

VISIONER EN ALMINDELIG AFTEN

Denne skitse er skrevet af en elev paa Roskilde Højskole 1938—39, LEO W. KARI, der har deltaget i den spanske borger- og interventionskrig. Den bygger paa hans personlige erfaringer og syn og er skrevet som stil efter en af de ugentlige fester 25. marts 1939 — da den moderne verdenshistorie gennem radioen trængte ind og skabte en særegen stemning. Overskrifterne er fra sangbogens nr. 274: Danmark rundt med rutebilen.

Bordet er dækket op. Kopper og kagefade staar og vinker indbydende. Bumserne strømmer sludrende ned ad trappen. Døre smækkes. Kaade tilraab og flade vittigheder flyver omkring. Salen fyldes langsomt, og støjen tar a'. Nu høres bare en — ja, denne lyd er ubeskrivelig, ikke til at faa fat paa. Der snævres! Det er lørdag, og vi fester.

Jeg er ikke i feststemning. Maaske er det, fordi jeg mindes. Det er galt, naar minderne synes større end nuet. Maaske har jeg selv, maaske omgivelserne skylden ...

Det var efter sejren ved Quinto. Om natten var vi flere gange jaget op. Blind alarm. Det hade været en hold nat. Flere timer hade jeg travet frem og tilbage. Tæpperne og al anden oppakning, som vi afleverede før angrebet, var ikke kommet tilbage.

Edvin Nilsen, »Fyn« og jeg hade fundet en fordybning bag en busk. Der laa vi, tæt op ad hinanden, med »FRENTE ROJO« til underlag. Omsider blev det morgen. September er sol og sommer ved kysten, men her oppe i bjergene var det blæsende holdt. Himlen var graa og overtrukket.

Først sent paa eftermiddagen kom der forplejning. En daase »caravanchas« og boller. Det var raaddent. Boxen bulede, og det lugtede modbydeligt. Et stykke fedt, raat skinke og tre tørre kager pr. mand.

Vi laa i en dal. Oppe fra kunde vi se Pina, som fascisterne endnu holdt besat.

Om aftenen fik vi suppe med caravanchas, og bagefter er der bataljonsappel. Vi stiller op i en stor firkant. Der maskingeværkompagniet, med alle »austriacoerne«. Lige overfor »alemanes«, 2det kompagni. Venstre flanker er 3die kompagni med en masse »hollandeses«. Blandt os, »el primero compania de los escandinavos«, er det tyndet svært ud.

Det er ikke klogt at staa saa tæt pakket i frontzonen. Flyvere kan ventes hvert øjeblik. Willy Bredel, politikommissæren, holder en kort tale.

Det er en festdag. THÄLMANN-BATALJONEN's etårsdag. Vi har god

grund til at feste. Quinto, nøglestillingen i Saragossas forsvar, har vi erobret. I Tyskland vansmægter Thälmann i fængsel, men i Spanien gyder hans navn skræk og rædsel blandt fascisterne.

I Valencia er der store glædesdemonstrationer. Højttalervogne kører rundt og brøler:

*900 kvadratkilometer jord!
Quinto, Codo erobret! Belchite omringet!
1200 fanger, kanoner, geværer, materiel!
Vejen fri til Saragossa!*

*Valencias gader larmer og syder.
Viva el bataljon Thälmann y viva los brigadas internacionales!
No pasaran! Pasaremos!
»Derovre«, slutter Bredel og peger mod Pina, »er vi i morgen.«*

Hvert kompagni faar en tønde øl. Vi ligger igen i vort hul, Edvin »Fyn« og jeg. Maaske rykker vi ud i nat. Vi gaar hen til en klynge spaniere. Hver har vi en kønserveresbox fyldt med øl. »Skål!« siger vi. »Grande fiesta,« svarer de, og vi nikker og ler .....

Klokken klinger. Jeg er igen paa Roskilde højskole. Kaffen kommer ind. En sang fylder rummet:

*»Tonerne tilbage trille,
lokker mig og ler,
vilde du mig mer?«*

En og anden synes vel nok, der er anledning til at svare ja til dette spørgsmål. Forstanderen, Gammelgaard, staar fyldig og monumental ved bordenden. Blikket er usikkert, da han siger:

»Det er ikke, fordi jeg vil forstyrre, men jeg syn's, I skulde vide, hvad der blev meddelt i radioavisen: Tyskland gør krav paa Rumænien, de har sendt et ultimatum, og det kan ... tjæe ..... det kan jo betyde krig.

KRIG. Ordet fylder hurtigt salen. Rummet er for snævert til det ord. Væggene ramler. Et pust af raa virkelighed sønderbryder murene, flænger de idylliske gardiner til side. Al hvisken af halvkvalt latter forstummer.

Men det er ikke let at sige hvad ..... Der er ikke noget sikkert. Nu afhænger det af, hvad Rusland vil gøre. Men — ja, nu skal vi bare være mennesker. I aften skal vi feste .....

Væggene rejser sig paany. Gardinerne bliver atter truløst for. Det var, som hade vi gaaet over en bundløs mose. Stien var bleven smallere og smallere. Her og der holdt den helt op med at være.

Et øjeblik hade vi mistet balansen og blev suget ned. Men nej — de kom sig op, baade Gammelgaard og de fleste af bumserne, og de naaede svimle og afkræftede det tørre.

Men det tørre er ikke virkeligheden. Det kan lignede ved et komfur, hvorpaa et blindt, dyndvaadt menneske sætter sig, og saa længe klæderne er vaade af livet, synes: »Nu er jeg kommet paa rette plads.»

Men jeg blev hængende i dyndet. Jeg har lært at svømme, i rent og klart vand, osse i høj bølgegang. Men dette var dynd.

Pludselig mærker den blinde heden. Han styrter sig i mosen. Igen og igen. Og efterhaanden lærer mennesket at svømme. Ogsaa i dynd.

Jeg blev hængende og bashede fortvivlet. Men jeg drøgnede ikke. Gammelgaard kræmter lidt og fortsætter: »Saa synger vi nr. 274!«

DANMARK RUNDT MED RUTEBILEN

Bag de forrevne gardiner og sønderbrudte vægge saa jeg rutebilen. Den hyggelige motorstøj overdøvedes pludselig af junckersmaskiners brummen. Og nu er der malet et stort rødt kors paa taget, og den er fyldt med saarede. Den ildevarslende brummen kommer nærmere og nærmere. Bombemaskiner!

Sjoføren bremses brat op, bilen skrider og gaar i grøften. Det gir et ryk i vognen, de saarede jamrer stygt. En vælter sig om paa siden, med blodet strømmende ud af halsen. Munden staar aaben. Han raller svagt. Paa et øjeblik er den tynde forbindelse om halsen drivvaad. Hovedgærdet farves langsomt rødt. Lidt efter høres, eller maaske bare føles bloddraabernes spæde plask med uhyggelig regelmæssighed.

Dryb-en-dryb-pøl-dryb-tar-dryb-form-dryb.

REJSEN HEDDER RASK-AFSTED!

Nærmere og nærmere kommer maskinerne. Lyden gaar over i en skurrende drønen.

Sjoføren, sygeplejerne, de saarede, de a' dem, som kan gaa, hinke eller krybe, styrter hen over markerne. Nogle falder og blir sløvt liggende. Eller de er døde. Der borte løber en med foden indbunden. Han trimler, men er oppe i næste nu i afsindig flugt. Bandasjen farves rød. Den gaar op og flagrer som en vimpel efter ham. Intet ænses han. En besat. Besat af det ene: RASK-AFSTED!

KILOMETEREN OG MILEN

Langs med et gærde ligger jeg og gør mig saa lille som mulig. Nu er de strax over os. Hjertet hamrer vildt. Maaske ser de os ikke?

SPRINGER OP OG KØRER MED

Denne utaaelige spænding. Maaske er det vore? Nej, den lyd er ikke til at tage fejl af. Og formasjonen. Og de sort-sølvende farver.

INGEN STIVE SKINNER KRÆNKER

Ernst, som førte eskadren, skulde oprindeligt som sin far være jernbanearbejder. Men da Hitler greb magten, brød han med hjemmet og lod sig hverve til hæren.

Ernst var da hun ganske ung. Det regelmæssige og hædelige liv hjemme hadede han. Fa'ren hade været leder i sit fagforbund og ivrig socialist. Det var et slemt minus, men Ernst klarede den ved at angit sin far.

FARTENS FRISKHED OG HUMØR —

Ernst trykkede spideren til bunds. Det var liv. Den tunge maskine duvede i svimlende fart.

Hvad saa, om det skulde koste nogle halvningere som spanjoler og elendige bolsjevikker livet? Forøvrigt kunde de jo bare gøre, som føreren vilde! Det var jo dog til deres eget bedste.

Men nej — hvor taabeligt! Saa vilde han jo ikke sidde her. Saa vilde alt være dagligdags. Det var nu alligevel godt, at det socialistpart var saa haardnakket. Ellers vilde krigen spænding, mandens sande liv, maaske ikke existere.

VI ER LØST AF VANENS LÆNKER

Ernst maatte le naar han tænkte paa sin far. Ham med sit »gør din pligt og hræv din ret«. Pligten var den at skulle udføre ensformigt, aandsløvende arbejde dag ud og dag ind, og retten — det var ret til at gøre pligten. Hade han, fa'ren, faaet sin vilje, saa hørte han vel nu frem og tilbage, mellem de samme stasjoner, aar efter aar. Og fik i højden et glimt af selve livet, i en spændende roman eller film.

Fa'ren hade altid været utilfreds med ham. Som han hadede den mand. Ewig og altid hade idioten vævet om sin blødsødne fred og sit samfundspræk. En kørn reformator ham. HAN vilde skaffe fred. Med sit utaaelige nonsens og sin dogmatik hade han kæmpet mod selve livet. Med al sin snak om fred hade netop han givet anledning til en, snart aaben snart skjult, krig i hjemmet.

Bitter krig hade der været mellem Ernst og fa'ren. Men han, Ernst, hade vundet. Nu leved han. Var allerede blevet eskadresjef, var med i en rigtig krig

Men hvad var det for en prik der nede paa landevejen? En auto, som han nær havde overset! Ernst svingede haardt maskinen om og lod den synke. Han greb efter udløseren til bomberne. Nu bare være rolig, og ta' godt sigte.

JORDEN GYNGER, PYTTEN STÆNKER

Nu er de lige over os. Faren er omtrent forbi. Jeg ruller en sigaret. Men hvad er det? Den forreste maskine svinger ned imod os. De andre følger. De slaar en elegant bue, og styrer ganske lavt henimod os.

Jeg ser en 5—6 glimtende mørke punkter løsne sig fra den forreste. De djævle! Jeg ser ikke mer. Ligger bare stille med ansigtet mod jorden. Naar de da aldrig ned? Lyden suger sig ned i ryggen. Jorden eksploderer! 5—6 sønderrivende brag umiddelbart paa hinanden. Jorden skælver. Luften fyldes med tæt støv. En regn af sten, jord og metalstumper hvivles omkring. En ladning til. Endnu en. Skrald efter skrald. Kaskader af jord kastes højt i været.

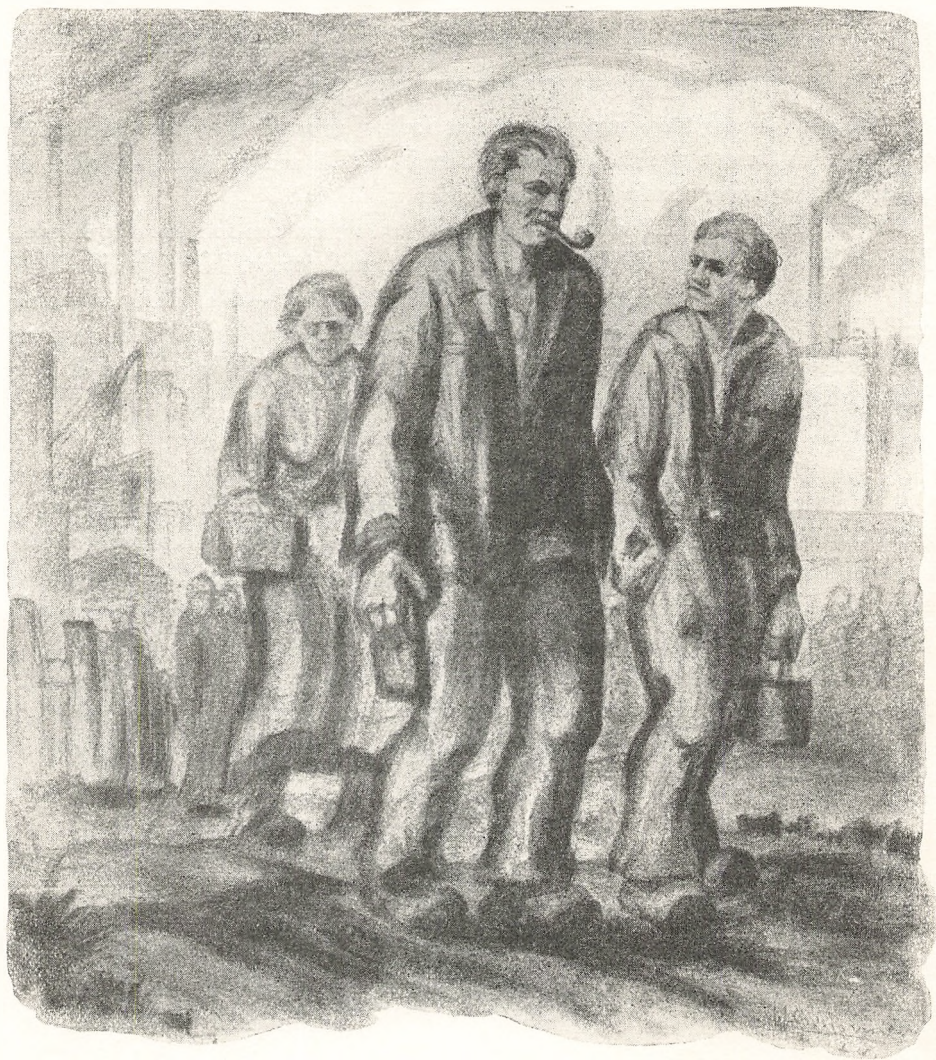
UNDER GUMMIHJULET. — KØR!

Jeg lever. Er fuldstændig vaad af sved, men uskadt. Mekanisk tænder jeg sigaretten, som jeg rullede lige før — — og gaar hen til vejen hvor bilen havde staaet.

I grøften ligger en overkrop. En ganske ung fyr, snavset i ansigtet og med tjavset haar. Om lillefingeren har han viklet en klud. Men fra maven hænger tarmene ud. Rundt om ligger smaa laser kød.

Af bilen er der ikke ret meget tilbage. Et svedent gummihjul midt paa vejen. Spredt over vejen og markerne forvredne metalstumper og lasede klumper kød.

Under gummihjulet, i en blodpøl — noet trevlet — som lige før var et menneske.

Arthur Grimmer: Hjem fra Arbejde.

TALE TIL UNGDOMMEN

AF HJ. GAMMELGAARD

(Foreningen for borgerlig Konfirmations Ungdomsfest den 15. Oktober 1939).

Kære Børn! Det er slet ikke nogen ublandet Fornøjelse at skulle byde jer Velkommen i de Voksnes Verden i Dag. — Man venter vel af mig, at jeg skulde sige lidt til jer om det Liv, I nu skal gaa ind til, at jeg vil prøve paa at aabne Døren paa Klem til den Verden, det Samfund, I fra nu af skal være aktive Borgere og Borgerinder i.

Og hvad er saa det for en Verden? En Galeanstalt, en Daarekiste! Hvor Vold og Løgn og Svig hersker; hvor Angsten driver de Stærke til desperate Handlinger og fylder de Svages Sind med Uro og Raadløshed. Hvor Blomsten af Europas mandlige Ungdom drives til Slagtebænken, mens Kvinder, Børn og Gamle med Bæven venter paa den Dag, da Ild og Gift daler ned over dem. Og hvor Sjælene fyldes med Hadets og Mistænksomhedens Gift for at give dem Styrke til ikke at falde sammen.

Saa den virkelige Verden i Dag, det ved vi alle.

Maaske har I tænkt jer, at jeg vil sige til jer, at I, naar I vokser til, skal sørge for, at noget saadant ikke gentager sig. Det anser jeg for frugtesløst. Der spørges ikke meget om de smaa Nationers Mening i de afgørende Øjeblikke. Jeg mistænker jer i øvrigt slet ikke for at være eller nogensinde at blive Tilhængere af Krig. Det er vel overhovedet ikke *Folkene*, der har villet denne Krig. Hvis der havde hersket Demokrati overalt, hvis Folket havde haft fuld Adgang til at faa Besked og havde skullet give sin Tilslutning, saa var denne Krig næppe kommet.

De Aar, der nu kommer, vil mærke jer for Livet, jeg kan ikke paa Forhaand sige hvordan. Det kommer for en stor Del an paa jer selv. Modgang og Nød kan styrke og forædle et Menneske. Vi havde i Fjor den største Høst, som Danmark har haft. Forsommeren var tør, kold og stormfuld. Men da saa Regnen kom i rette Tid, da viste det sig, at det haarde Vejr havde styrket Straaet og faaet Kornet til at udvikle dybe Rødder, saa det var rustet til en stærk og frodig Vækst, der gav rig Afgrøde.

Men det var altsaa en Betingelse, at Regnen kom, inden det var for sent.

Det er ligesaadan med Mennesker. Vi kan ikke undvære Modgang og Vanskeligheder. De er en Forudsætning for, at Karakter kan dannes og Liv udfoldes og modnes. Men Modgang og Vanskeligheder kan blive saa store, at Mennesket knækkes.

Ingen kender den Prøve, jert Liv kan blive udsat for. Det er de uventede Ting, der nu sker i Europa.

Men eet er sikkert: der gives Love for Vækst, Modning og Visnen, som er uafhængige af Vejr og Vind. Hvert Aar ser Planter spire, oplever Løvspring og

Blomstring, ser Frugten modnes og til sidst Løvet visne og dø. Der kan være nogle Dages Forskel i Tidspunkterne, eftersom Sommeren er kølig eller varm, tør eller fugtig. Men det er alligevel den samme Historie, de samme Grundtræk.

Ligesaa er det med Mennesker. Lad der være Krig eller Fred, Fattigdom eller Overflod, Kaos eller Orden i Verden — der er dog noget særegent, som præger hver af Livets Aldre.

Og nu er den første af jeres Livsaldre forbi, Spiretiden. Nu nærmer sig Løvspringets og Blomstringens Tid.

Jeg forstaar godt, at jeres Mor og Far har villet give jer en Festdag ved dette Skel i Livet. Det er jo et Skel for dem som for jer.

De har meget at takke for i den Tid, da de havde jer hjemme. Der, hvor I først trimlede rundt og pludrede og siden susede og larmede ud og ind ad Dørene. Altid til Ulejlighed og alligevel altid kærkomne — næsten altid da — altid ind til en aaben Favn; for der er jo alligevel intet saa lykkeligt og saa dejligt i et Hjem som Børn.

Derfor ser de tilbage paa de Aar med Tak — men ogsaa med Vemod og med en vis Ængstelse. For de ved jo godt, at der nu bliver et Savn, og at der kommer nogle vanskelige Aar, vel de vanskeligste og kedeligste i Livet — vanskelige for jeres Far og Mor, men mest for jer selv. De Aar, som vi for Drengenes Vedkommende kalder for Lømmelalderen, for Pigernes Tøsealderen, den Tid, hvor I endnu ikke er rigtig unge. De Aar, hvor I er opfyldt af Kritik og Misfornøjelse baade med jer selv og andre. Hvor Drengene søger at hævde sig, skjule deres Følelse af Ringhed ved at opføre sig voksent, ryge, spytte Langspyt, bruge store og pralende Ord og rotte sig sammen i Banden — og alligevel har det saa nederdrægtig skidt. Pigerne bruger andre Midler. Men de har det vist ikke stort bedre. Og vi arme Forældre, hvis Fejl nu ogsaa bliver aabenlyse — maaske har I allerede opdaget dem — vi ved knap, hvad vi skal stille op.

Trøst jer! Som Regel er det kun en Overgang. Naar det er overstaaet, danner der sig nye Veje til Forstaaelse mellem Forældre og Børn. Det er godt at være beredt paa det i Forvejen. Derfor siger jeg det i Dag.

Men ogsaa I har Grund til at se tilbage paa jeres Barndom i Dag og sige jeres Far og Mor Tak for den Tid. Hidtil har I taget det altsammen som en Selvfølge og aldrig spekuleret over, hvad Betydning det havde for jer at blive hjulpet og værnet, at modtage Kærlighed og Belæring. Lidt efter lidt vil I blive klar over det. I vil maaske ogsaa blive klar over, at Barndomstiden var den vigtigste Tid i Livet, den Tid, hvor Mennesket antog Form, hvor de afgørende Indtryk blev modtaget, hvor de

Kilder sprang, hvoraf I skal øse hele eders Liv. Da man engang spurgte den berømte Naturforsker Charles Darwin, hvilke Aar i hans Liv, der var de mest afgørende, svarede han uden Tøven: »De tre første«. Derfor siger et gammelt Ord med Rette: »Den Haand, der rører Vuggen, styrer Verden«.

Sig jeres Far og Mor Tak for, hvad de har været for jer. Sig det ogsaa højt, saa de kan høre det. Det vil bidrage til at hjælpe dem og jer selv over de vanskelige Overgangsaar, der kommer nu.

Men naar der er sagt Tak for den dejlige Barndomstid (der naturligvis heller ikke har været uden Sorger) — saa vender Tanken sig mod Fremtiden. Og der vil I faa at føle i Dag, hvor mange gode Ønsker der følger jer, hvor mange Haab der knytter sig til jer.

Og saa var det maaske heller ikke af Vejen at give jer et Par gode Raad, nogle Leveregler, der f. Eks. kunde hjælpe jer gennem disse slemme Tøse- og Lømmelaar.

Men det er vist bedre at lade være. De aller fleste Mennesker former ikke deres Liv efter Moralbud og Læresætninger, men efter hvad de ser og oplever. De beejstres ikke ved det talte eller skrevne Ord og Forskrifter, men af Mennesker og Menneskers Handlinger.

Der er to Ting, som bliver af største Betydning for jer i Ungdomsaarene. Det ene er, hvem I vælger jer til Forbilleder, til Idealer — det andet er jeres Drømme. Mere end noget andet bliver de bestemmende for jeres Livs Retning.

Et amerikansk Ordsprog siger: »Bind din Vogn til en Stjerne«. Der er ikke tænkt paa en Filmsstjerne — Ordsproget er meget ældre end Filmen. Der er naturligvis tænkt paa Idealets Stjerne.

Alle Unge vælger sig Forbilleder; nogle vælger daarlige: Gangsteridealer, Frikadelleidealer med billig Charme, Sportsidealer, der intet andet er end Læg — eller Overarmsmuskler — Sheiker eller Vamper eller bedaarende Kvinder, hvis hovedsagelige Tiltrækning skyldes Modemagasiner og Skønhedsklinikker.

Saa er der noget, man kunde kalde Olietryksidealet, den fuldkomne, fejlfri Mand og Kvinde. I Skolens Læsebøger ser man ofte historiske Personligheder skildret efter den Recept — i hvert Fald var det Tilfældet i min Tid. Naar vi saa blev ældre, opdagede vi, at disse Billeder var falske. Det var Olietryk, Glarmestermalerier. Vi møder ikke den Slags Væsener i det virkelige Liv. Og naar vi opdager det, mister de deres Betydning for os.

Eller maaske giver vi os til at gaa dem efter i Sømmene, studerer Tycho Brahes, Eleonora Christinas eller Grundtvigs Liv rigtigt, som det virkelig var. Og saa erfarer vi maaske, at de netop kunde være Forbilleder for os, fordi de var kæmpende Men-

nesker, i hvem og uden om hvem det Gode og det Onde stredes, og som var store Mennesker, netop fordi de aldrig gav op i denne Kamp. Vi kan lære af dem, fordi vi genkender noget af os selv i dem.

Filmen har en uhyre Betydning for Ungdommens Udvikling nu. Og imellem de Hundreder af slette Film, der viser os farlige, falske eller ligegyldige Idealer, gives der Gudskelov nu mange, der viser os det kæmpende Menneske, han eller hun, som giver os Lyst til at gøre vort Liv til en Kamp for det Gode mod det Onde — baade uden for og inden i os selv. Jeg vil blot nævne et Par, som maaske mange af jer har set, Filmene om Pasteur og Zola og den vidunderlige franske Film »la Maternelle«. Den Succes, disse Film har haft, viser, at de ikke har ført frugtesløs Tale.

Men først og sidst: vælg Forbillederne, de rette Idealer, blandt de Mennesker, I møder i Livet. Held jer, hvis I træffer nogen, som I faar Lyst til at ligne og kæmpe sammen med. Allermest, hvis I hos jeres Far og Mor har mødt en Stræben, altid fremad og opad mod Lyset og det Gode, som I gerne vil gøre til jeres. Og ikke mindre hos den unge Kvinde eller Mand, som I vælger til jeres Følgeskab gennem Livet.

Og I skal *drømme*. Drømmene er maaske i Miskredit i vor virkelighedsmættede Tid. Men de melder sig nu af sig selv i Ungdomsaarene.

Som der er farlige og falske Idealer, er der ogsaa farlige og falske Drømme, syge Drømme, der lokker bort fra Dagen og Virkeligheden. »Vogt dig, mit Barn, for Fjernets Drømme« — de Drømme, der fører ud i Taaetykningen, i Hængedyndet. Der er intet Steds saa megen Taagedunst, saa meget Hængedynd som i Storbyen.

Men det er ogsaa sandt, at »Stordaad kan fødes af Drømme«. Intet stort bliver vel til, uden at det først har været i Drømmen. Den, hvis Ungdom har været fyldt af skønne og lyse Drømme, og som har ladet dem kaste Glans over Dagliglivets Arbejde og Kamp, hans Liv bliver ikke Trældom og Ørken.

»Bind din Vogn til en Stjerne«, du unge Mand og Kvinde! Vælg jer de rette Forbilleder, først og fremmest naar det gælder Livets vigtigste Valg. Og drøm Drømmen om det, der skal være jert Livs Maal!

»Stormen, lad den kun bruse,
Bølgen, lad den kun gaa!
Drømmenes Kyst den lyse
kan de dog aldrig naa.«

Det Ondes Magt i Tiden er forfærdelig stor, ufattelig stor. Vær altid blandt dem, der kæmper for det Godes Sejr!

DRØM – FILM – VIRKELIGHED

AF ERIK WILSTRUP

Er en film god eller daarlig? Det vil ofte være vanskeligt at afgøre det definitivt. Skuespillerne kan agere mere eller mindre godt. Fotograferingen og montagen kan være god eller daarlig. Ideologien kan være mere eller mindre rigtig. — Men hvad vil det nu sige, god eller daarlig? Noget yderst personligt? Smag og behag?

Alle livets foreteelser paavirker os, bevidst eller ubevidst, mere eller mindre. Filmen ikke mindst, og særlig betydningsfuld er den, da den oftest paavirker ubevidst. Kan vi da staa ligegyldigt overfor denne paavirkning? Kan vi forsvare at bifalde og klappe ad en film, som vi nok synes er god og spændende, men med en tendens, der netop er modsat den tendens og udviklingsretning, vi anser for rigtig?

Ved en diskussion eller et vælgemøde kan vi synes, at første taler har ret. Vi bifalder. Den næste taler fremhæver de modsatte synspunkter, og han gør det paa en saadan maade, at vi bliver overbevist om, at ogsaa han har ret, o. s. v. Men begge dele kan ikke være rigtige! Vi kan let blive enige om, at det ikke maa være tilfældigheder, der afgør vort standpunkt. Ikke den, der taler bedst for sig, ikke de skønne ord, men realiteterne bag ordene, maa vi lede efter. Vi maa kunne skelne mellem godt og ondt, vi maa tage standpunkt til de virkemidler, hvormed folkeopinionen dannes. Ikke lade de gode tendenser være lig med de daarlige og bare klappe hysterisk, fordi noget er spændende eller godt gjort.

Man kan klare sig ved ikke at tænke nøjere over, hvad der bliver sagt. Man kan holde slagord op som skjold og væрге og iøvrigt leve i blind tillid til det parti eller den baas, som omgivelserne, opdragelsen og ens barndomsideal har prædestineret en til. Man kan ogsaa klare spørgsmaalet ved i salomonisk visdom at være alting eller ingenting, som det nu passer sig, og ellers hyle med de ulve, man er iblandt.

Disse to grupper af mennesker bliver daglig udsat for tusindvis af psykiske paavirkninger. Paavirkninger som er specielt farlige, fordi de staa ganske ukritiske og uvidende overfor dem. Radioen, filmen, kammerater, familie, den stadige ulmen i underbevidstheden af tidligere modtagne indtryk lige fra — og maaske mest fra — barndommens dage. Den gradvis forandrer dem og modner dem for en ny mentalitet og livsindstilling — uden deres egen vilje. Og en skønne dag ramler verden sammen. Af en tilfældig begivenhed slynges de ud af deres tilvante bane. Den kolde og brutale virkelighed banker paa døren og tvinger dem til at tage standpunkt. De forbitres og oprøres i deres inderste. Noget stort maa ske, noget voldsomt, noget gigantisk. Og de søger frelsen i det parti eller den sekts favntag, der bedst synes at svare til deres idealer og forventninger. Disse er skabt af alle de faktorer, der har paavirket dem i

den forløbne tid. Har disse været reaktionære — hvad de jo som oftest er, for den borgerlige Larsen i den borgerlige tilværelse — ja, saa er det ikke underligt, at saa mange Larsener havner, hvor de gør. I den sorteste reaktion. Man behøver ikke pege paa eksempler. Et blik paa verden i dag viser tilstrækkeligt.

For at forhindre denne sanseløse styrten sig selv ud i malstrømmen uden maal og med — uden bevidst at vide hvad man gør, og hvorfor man gør det eller ikke gør det — saa er det nødvendigt at skaffe sig et mere dybtgaaende kendskab til sig selv, til menneskene og til udviklingen. Skabe sig en grundlæggende viden, en verdensanskuelse.

En verdensanskuelse skal ikke bestaa af doktriner. Den skal blot være en fast kerne af de anskuelser og meninger, man antager for absolut sikre og anvendelige som fundament. For ikke at hvirvle rundt for den første den bedste strømning, maa man være forankret ved meninger eller grundanskuelser, som man anser for rigtige og kun ændrer, naar det er absolut givet, at de er forkerte eller forældede og maa ændres eller udbyttes med andre, der er endnu mere bombefaste. Det er altid farligt at røre ved fundamentet, og har man ikke færdigbehandlet og tilstrækkeligt gennemtænkt de nye og rigtigere anskuelser, bliver man yderst let »rodløs«. De fleste af os har oplevet saadanne perioder uden beslutsomhed og uden holdning. Det er ikke rart, men det kan være lærerigt. Mange søger i en saadan tid at vige udenom vanskelighederne ved at undgaa at tage stilling. Eller ved at skabe sig en drømmeverden, hvor vanskeligheder ryddes af vejen saa let som en leg. Hvor ønsker og forhaabninger opfyldes i en kort lykkefyldt stund. Og selv om romantiske drømme kan være fristende og undertiden nyttige, maa man stadig ikke glemme, at den eneste maade at faa drømme ombyttet med virkelighed er ved at vaagne op og virkeliggøre dem. Man vil selvfølgelig blive mangedobbelt bedre og sundere tilfredsstillet paa denne maade.

Ved en verdensanskuelse forstaaer jeg altsaa en opsummering af de idealer og anskuelser, man anser for rigtige (paa det trin man er naaet til i sin egen udvikling) og anser for fordelagtige for menneskene, samfundet og dermed ogsaa for sig selv. Retningslinier for ens stræben, der kan være størst lykke, eller skal vi sige størst mulighed for udbytterig udvikling af det størst mulige antal mennesker. Retningslinier, udfra hvilke man vil bedømme de mangfoldige paavirkninger, en selv og andre udsættes for i samfundslivet.

Under den sidste krig blev filmen anvendt i propagandaens tjeneste. Men dengang var den ung og blev misbrugt kolossalt. Fjenden fremstilledes som lutter skurke og banditter med skulende øjne, medens ens egne fremstilledes med helteglorie. Den maa i sin tid ofte have forfejlet sin virkning, og for et nutidsmenneske virker den selvfølgelig grotesk. Efter en kort glansfuld periode for »Nordisk film« blev centret for

efterkrigstidens filmsproduktion forflyttet til Hollywood. En udvikling paabegyndtes, som det næsten var umuligt at se nogen ende paa. Filmene blev fremstillet udelukkende med profit for øje. Man udnyttede samfundets nød og elendighed til at forsyne den undertrykte befolkning med »drømmefilm«. Man skabte en idealfigur, de kunde identificere sig med. De opnaaede dermed kompensation for virkelighedens nød og elendighed. De blev disponerede for drømme og dermed uegnede og passive i det virkelige liv. Hvilket igen foraarsagede et øget krav paa drømmefilm.

Disse film maatte naturligvis virke nedbrydende paa filmens kunstnere. De ønskede i deres kunst at genspejle virkeligheden, at give publikum virkelige kunstneriske oplevelser. Der foregik da ogsaa idelig ved filmenes fremstilling en kamp mellem instruktører og skuespillere, der vilde yde noget virkeligt værdifuldt, og paa den anden side produktionschef og finansielle støtter, der gav fanden i kultur og kunstnerisk ansvar, blot det betalte sig. Og disse sidste gik som regel af med sejren.

I den seneste tid er der sket en ny udvikling. Instruktører og skuespillere har opdaget sammenholdets styrke. De har dannet fagforening og kræver mere indflydelse over de film, de producerer. Vi har set en hel del gode film dukke op med fortrinsvis de frisindede instruktørers og skuespilleres navne: Renoir, Jean Gabin, Poul Muni o. s. v. Sammenslutningen udgiver et tidsskrift, der skarpt maner til kamp for frihed og demokrati, afslører aarsagerne til de gamle films uforsvarlighed, deres modbydelige spekulation i menneskelig elendighed. Men ogsaa filmsproducenterne i Hollywood slutter nu op i den antifascistiske lejr. De autoritære stater lukker jo af for filmeksporten. De propaganderer mod Hollywood. De har selv brug for al overflødig valuta, og de fremstiller selv film med en passende dosis illusion og velbehagelighed.

Hollywood trækker vaaben for frihed og demokrati. Man fremstiller en film om Kinas frihedskamp, »400 Millioner«, om Tysklands spionage, »En Nazispions Bekendelser«. Man støtter Mexikos antifascistiske kamp, »Juarez«, og man fordømmer Tysklands koncentrationslejre, »Dachau«. Selv om de gamle filmstyper stadig er dominerende, ser vi dog, hvorledes en tilsyneladende haabløs udvikling er ved at forandres. Et nyt publikum vokser frem, skabt af social nød og krigsangst. Mennesker, der tvinges til at tage standpunkt. Det er dette publikum, der er den økonomiske forudsætning for den nye linie. Under den nye krig vil filmen sikkert komme til at indtage en mere central stilling i propagandaens tjeneste. Men trods alle de uhyrligheder, som nok skal vise sig, er det opmuntrende at se filmen paa vej til at indtage den plads i virkelighedslivet, som tilkommer den.

Fritz Winkler: Kortspil.

ENSOMHED

AF NILS NILSSON

At Ensomhed i visse Perioder kan virke lægende og befrugtende paa Sindet, er der ingen Tvivl om. Men de fleste Mennesker, som lukker sig ude fra Medmennesker og Samfund, vil i det lange Løb blive saa haardt mærket deraf, at de til sidst bliver Særlinge. Og efter min Erfaring er det værst for unge Mennesker. Mange har i Opvæksten faaet en aldeles forkert Indstilling over for Livet og Medmenneskene paa Grund af Ensomhed.

Som Barn følte jeg mig ofte ensom, og denne Følelse blev altid stærkere i Mørke. Det hændte, at mine Forældre og Søskende var ude en Aften, og jeg var alene i Huset. Den første Tid gik det taaleligt, jeg læste eller fandt paa et eller andet. Men saa opdagede jeg pludselig, at jeg var alene, og en underlig Rastløshed kunde gribe mig; der kom noget tungt og trykkende op i Sindet, det var, som om noget ukendt meldte sig og varslede Fare, som om Kontakten med Tingene i Stuen forsvandt, og en stor Tomhed blev tilbage. Man blev ligesom spærret inde i denne Tomhed og kunde ingen Udvej finde for at slippe ud af den igen. Alle Nerver var anspændt til det yderste, og dog var det, som om Handlekraften var forsvundet. Man blev ængstelig, og Frygten meldte sig, og man fik en Fornemmelse, som om denne Tomhed, der lurede omkring ens eget Jeg, vilde gøre En Skade.

En heftig Længsel efter et Menneske begyndte at stige frem i Sindet, Hjernen arbejdede paa en underlig forvirret Maade, men endelig fik man saa megen Kraft, at man løb hen til et Vindue og stirrede ud i Haab om at se et levende Væsen eller et Lys fra Nabohusets Vinduer, blot et Tegn paa Liv. Viste der sig noget, fyldtes Sindet som af en dulmende Medicin; der kom igen Ro i Sjælen, og alt blev saa anderledes. Man prøvede lidt efter lidt at faa fordrevet Ensomhedsfølelsen, man sang og fløjtede og støjede forfærdeligt op for at overdøve Angsten i sig selv. Nu og da lykkedes det paa denne Maade at bekæmpe sig selv; men saa man intet Tegn paa Liv, blev man endnu mere bange for Ensomheden, og trods alle Kampe imod den blev man besejret og overgav sig hjælpeløst til Graad. I den fandt man Trøst — alle Børn har det saadan, og mon ikke de voksne har det noget lignende?

Mit første bitre Bekendskab med Ensomheden gjorde jeg, da jeg var 10 Aar. Jeg gik ude i en stor Skov, nærmest en Ødemark og vogtede en Snes Kvier. Livet

her i Naturen gav mig paa mange Maader rig Anledning til at beskæftige mig med Fugle, Insekter, Planter og Blomster, udover den Tid jeg brugte til at passe paa Kvierne. Men trods mit Arbejde og min store Interesse for Livet i Ødemarken, følte jeg mig næsten altid ensom. Jeg længtes efter Mennesker Dagen lang, og denne Længsel kunde nu og da gribe mig saa heftigt, at jeg uden nærmere Overvejelse satte i Løb ud af Skoven, over Stengærder og Mosesumpe, bort fra Kvierne, bare for at komme til at se et Menneske.

Jeg kæmpede haardt mod Ensomhedsfølelsen denne Sommer. Jeg brugte alle mulige Midler for at komme bort fra denne ulidelige Smerte; jeg byggede Huse af Grene og Mos, jeg talte Træer i Skoven, ofte i Tusindevis, jeg prækede for Kvierne, som var det Mennesker, jeg sang og læste Salmever op for dem. Jeg raabte og skreg op, indtil jeg var aldeles udmattet — men helt komme bort fra Ensomhedsfølelsen lykkedes kun sjældent.

Saa gik der nogle lykkelige Aar, hvor jeg aldrig mærkede noget til Ensomhed. Jeg var i Kontakt med Mennesker, som forstod mig, og Livet skred sin Gang i Samværet med Kammerater.

Først da jeg et Aars Tid efter min Konfirmation kom til at tjene paa en Gaard, der laa afsondret fra andre Gaarde, gjorde jeg igen Bekendtskab med Ensomheden. Jeg troede ikke, at jeg kunde føle mig ensom mellem andre Mennesker; men saa mærkelig er den menneskelige Natur indrettet, at denne Følelse kan være mest smertelig netop i Samværet med Mennesker, som man ikke kan komme i Kontakt med.

Paa Gaarden var der en gammel Kone, en Søn og en Datter, alle usædvanligt tavse Menesker. De talte meget sjældent med hinanden, der var noget tungt og trykkende over dem. De gik opad hinanden som levende Mumier; deres Øjne havde et mærkeligt Udtryk af Lukkethed, der ligesom gjorde dem livløse over for deres Omgivelser. De udførte deres Arbejde i Tavshed, som var de tynget af al Verdens Smerter og fordømt til at være tavse, mens de opholdt sig her paa Jorden.

De sagde aldrig noget til mig undtagen en eller anden Ordre vedrørende Arbejdet. De var ikke onde, de var ikke gode — de var, som om de ikke eksisterede. Hvordan de tænkte og følte, fik jeg intet Indtryk af. Men den Tavshed, der var paa Gaarden, forstemte mig i den Grad, at jeg mere og mere fik den Følelse, at jeg var alene paa Gaarden. Jeg følte mig frygtelig ensom.

I den første Tid, jeg var der, prøvede jeg ofte paa at bryde denne ulidelige Tavshed. Jeg stillede en Del naive Spørgsmaal, blot for at høre deres Stemmer, saa jeg kunde faa rensat Sindet for den Ensomhedsfølelse, der nu og da var ved at gøre

mig vanvittig. Men jeg fik kun i Ny og Næ et Blik og et mumlende Svar. Det var, som om Livet kun havde skænket dem sund Fysik, men ingen Evne til at meddele sig til andre Mennesker. Var de lykkelige eller ulykkelige? Jeg ved det ikke, og der er sikkert aldrig nogen, der har faaet det at vide. De havde nok i sig selv; de krævede intet af andre Mennesker for at komme i Harmoni med Livet. De virkede paa mig, som var de døde, skønt de gik levende omkring.

De fleste Bønder holder af deres Dyr, taler til dem, kæler for dem, lader sig henrive af Kalve, Føl og Lam. Men jeg hørte dem aldrig sige noget til Dyrene, aldrig kært egne dem, men heller aldrig skælde dem ud eller være ond ved dem paa anden Maade. Dyrene fik nok at æde, Køerne blev malkede til rette Tid, Hestene var fede og pænt i Stand.

Efterhaanden følte jeg Angst for de tre Mennesker, skønt de aldrig var onde ved mig. Jeg undgik dem, hvis det kunde lade sig gøre, jeg fik en Følelse af Livløshed blot ved at se dem. Jeg anede ligesom Fare i deres Nærhed; jeg var ved at blive lige saa sær som de.

Der kom saa godt som aldrig et fremmed Menneske paa Gaarden, en Dyr-opkøber i Ny og Næ. De holdt ingen Selskaber, deltog ikke i Samkvem med andre Bønder paa Egnen.

Jeg prøvede paa alle mulige Maader at bekæmpe Ensomhedsfølelsen, denne Smerte, at fornemme sig helt alene i Verden. Om Dagen dulmedes Længslen efter andre Mennesker en Del ved Arbejdet med Dyrene. Jeg talte til dem, kælede for Heste og Køer, sang og fløjtede min Sorg ud af Sindet saa godt, som det lod sig gøre. Den største Trøst i min Ensomhed var Gaardshunden; det var, som om den forstod min Nød og Længsel efter Livets Varme. Nu og da saa den op paa mig med sine klare, brune Øjne, slikkede mig kælent paa Hænderne og logrede venligt med Halen, som vilde den sige: du skal ikke være ked af det; jeg er ogsaa ensom, men nu har vi jo hinanden. Jeg elskede denne Hund, og den hjalp mig ikke saa faa Gange med at glemme min Smerte.

Værst var det ved Aftensmaaltidet i Samværet med de tre Mennesker. En lille Petroleumslampe brændte svagt midt paa Bordet. Dampen fra de kogte Kartoffler og Skyggerne fra de tre tavse Bønder var ofte ved at gøre mig gal. Nu og da fik jeg en voldsom Lyst til at raabe op om et eller andet, saa der vilde komme Liv over dem. Det var, som vilde de dræbe mig med deres Tavshed, og hver Gang de gjorde en Bevægelse med Armen, førte Maden op til Munden eller strøg en Haand op over Ansigtet, virkede det paa mig, som om det var Spøgelsler, der sad omkring mig, og mit Sind sitrede af dyb Angst.

I det Øjeblik, vi var færdige med at spise, gik jeg ud af Værelset, bort fra

disse levende døde, der gav mig saa mange sære Tanker. Jeg gik tit uden for Gaarden og saa op imod den stjernefunklende Himmel, lyttede til Blæstens nynnende eller hvinende Stemme, der lød som et Varsko fra ukendte Verdener, lod nu og da Sneen falde blødt over min hede Pande for at dulme min sygelige Tilstand, for at slukke den Flamme, der var ved at fortære mit Sind.

Ofte gik jeg ind i Staldene og talte til Dyrene i Mørket, blot for at høre min egen Stemme. Enkelte Gange lykkedes det at faa Ro paa denne Maade, flygte bort fra Ensomhedens Greb i Hjertet. Men det hændte, at jeg i min egen Stemme ligesom følte noget ukendt og farligt, saa jeg ogsaa blev grebet af Angst for den.

Saa styrtede jeg bort fra Gaarden for at komme i Nærheden af et eller andet Menneske; nu og da lykkedes det, og hvor gjorde det godt at høre en venlig Stemme i sin Nærhed — hvor dulmede det Angsten og drev de tunge Tanker bort.

Andre Gange luskede jeg frem til Nabogaardene og stod uden for et oplyst Vindue og lyttede til Mennesker. Ofte hørte jeg Latter og Skæmt, Stemmer, der virkede som lægende Medicin, og paa denne Maade fik jeg tit Kraft til at kæmpe videre mod min Fjende.

Jeg sov i et meget stort Værelse i den ene Ende af Stuehuset; der blev aldrig fyret, saa Sengetøjet var altid klamt og tungt; Sneen føg ind gennem Vinduerne. Jeg maatte ikke have Lys her, da Folkene paa Gaarden var bange for, at jeg paa en eller anden Maaade skulde komme til at sætte Fyr paa Gaarden.

I den første Tid, jeg var der, hjalp Sønnen mig meget over Ensomhedsfølelsen, men efterhaanden sov jeg daarligt. Drømme og Syner fik mig til at skælve af Angst i Mørket, lange Stunder laa jeg og stirrede bange frem for mig; de faa Møbler i Værelset blev ligesom levende i min Fantasi og opførte sig paa en underlig truende Maade — det var, som om hemmelige Fjender vilde ødelægge mig.

Saa købte jeg nogle Julelys, lavede en Lygte af en stor Runkelroe og tændte et Lys hver Aften, lige før jeg gik i Seng. Som Regel faldt jeg i Søvn, før Lyset slukkede, men der kunde intet Uheld ske, da Lyset sluktes i samme Øjeblik, det faldt ned i Bunden af Roen. Dette Middel hjalp mig over den mørkeste Tid. Men hvad der hændte ude i Verden, anede jeg intet om; der var ingen Avis paa Gaarden, ingen Bøger. Nu og da fandt jeg en gammel Avis paa Vejen; jeg slugte den til at begynde med, men den trættede mig hurtig — al min Livskraft blev brugt til at kæmpe mod Ensomheden; mit Sind var nu saa forbitret og øde, at Livet langsomt lukkedes for mig.

Efterhaanden opdagede jeg, at jo mere jeg kæmpede imod Ensomheden, jo mere ligegyldig blev jeg over for de Pligter, jeg havde. Det var, som om Lysten til Arbejdet langsomt visnede hen. Sindet blev sygt, og jeg gav mig ofte hen i Drømmerier og byggede lidt efter lidt min egen Verden op. Jeg blev mere og mere paavirket af det Milieu, jeg levede i, jeg kom til at ligne mine daglige Omgangsfæller, og de første Tegn paa Menneskeskyhed meldte sig.

Det hændte, at jeg mødte et eller andet Menneske, naar jeg var paa Vej imod Købmanden efter noget til Gaarden. Tidligere havde disse Møder virket som en Befrielse; nu blev jeg ængstelig og gjorde mig megen Umage for at undgaa et Møde. Jeg fik en Fornemmelse af Fare, mine Nerver stod paa Spænd, jeg sagtnede mine Skridt og iagttog mistæksomt alle Mennesker, blev nu og da staaende stille og ventede, til Vedkommende havde passeret mig.

Jeg kæmpede meget imod denne Skyhed og prøvede paa at blive, som før jeg kom til denne Gaard. Jeg havde tidligere været glad og deltaget ivrigt i Kammeraters Spøg og Leg; nu følte jeg ikke denne Trang længere, intet Ønske om at komme sammen med Jævndrende. Jeg fordybede mig mere og mere i mit eget Sind, gav mig tit hen i tunge Tanker og gruede for Livet og de tre Mennesker, der stadig gik omkring mig som Skygger.

Af og til tog jeg mig i at staa og stirre ud i Luften; det var, som om jeg ventede noget, men hvad, mine Drømmerier var uden Maal og Mening; det var efterhaanden, som om Hjernen kun kunde rumme dette ene: Hvor er jeg ensom. Hvorfor er jeg blevet saadan? Der var Perioder, hvor jeg blev bange for mig selv og fik en Anelse om, at nu vilde der snart ske noget uheldigt med mig.

Det hændte, at nogen af de tre fra Gaarden kom listende ind til mig, mens jeg var ved at give Kreaturerne Foder; saa gav det et voldsomt Ryk i mig, og jeg fik en Følelse af dyb Angst. Sommetider prøvede jeg paa at sige et eller andet til dem, blot for at høre deres Stemmer, men jeg kunde ikke faa et Ord frem, mine Erfaringer i den Tid jeg havde været her, havde nu skabt saa store Hæmninger i mit Sind, at jeg ikke kunde stille dem Spørgsmaal.

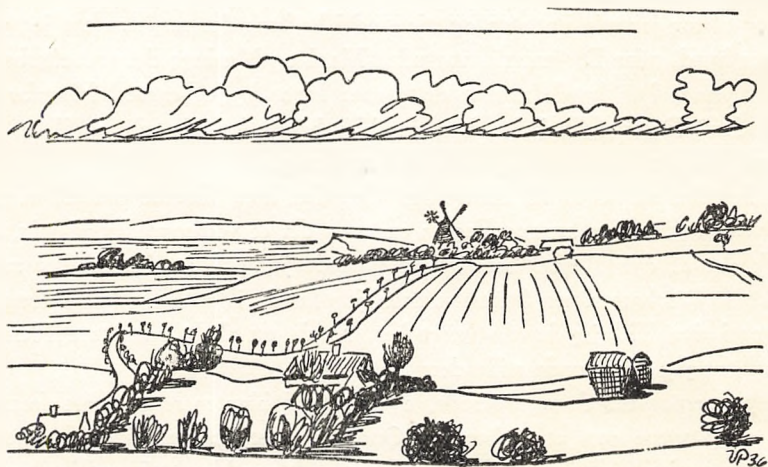
Komplekserne voksede og voksede, og mit Sind blev mere og mere forvrænget. Jeg tog nu Dagene som et nødvendigt Onde, og der kom aldrig en taknemmelig Tanke frem i mig, fordi jeg havde faaet Livet. Alt var blevet til en Trællegang, en forbitret Kamp mod Ensomhedsfølelsen, som jeg knapt nok nu havde noget Haab om at komme ud af engang i Fremtiden.

Men Tiden skred trods min Ensomhed, og en Dag kom Befrielsen; jeg forlod dette Sted, her, hvor jeg havde lidt og kæmpet saa haardt, og hvor jeg var blevet

en helt anden, end den jeg var den Dag, jeg kom her. Glæden over at komme bort herfra var stor, men det tog lang Tid, inden jeg igen fandt bort fra den sygelige Stemning, jeg var vokset ind i. I det første halve Aars Tid var jeg bange og forsigtig over for mine Medmennesker; jeg havde faaet Angsten og Frygten podet dybt ind i mit Sind, men der kom en Dag, da jeg igen fandt Kammerater, og de hjalp mig med at slette Ensomheden ud af mit Sind.

Der er ingen Tvivl om, at en alt for stor Ensomhed mærker unge Mennesker for Livet. Omgang med Kammerater, Forstaaelse fra de voksnes Side, Opmuntring i deres Ungdomsdrømme og Længsler skal til for at holde de Unges Sind friske og rene for Ensomhed.

Den, der aldrig har prøvet Ensomhedens Kvælertag om sin Stube og sit Hjerte, ved ikke, hvor store Værdier der ligger i at være i Kontakt med andre Mennesker.

Schatz: Brooklyn Broen.

ORGANISATIONERNE OG OPLYSNINGSARBEJDET

AF KAJ BUNDVAD

Det er nu 16 Aar siden, at Arbejdernes Oplysningsforbund blev stiftet. »Centralorganet for Arbejderoplysning i Danmark«, kan man med fuld Ret kalde det. Det er herigennem Arbejdet organiseres. Egnede Materiale fremskaffes. Kursus afholdes til Uddannelse af Ledere. Vejledning om Fremgangsmaade i praktisk Arbejde ydes, o. s. v. Centralorganet til Tilrettelægning af Oplysningsarbejdet har fundet sin rette Form og er saaledes i Orden; men det ligger i Sagens Natur, at et Centralorgan maa udøve sin Virksomhed gennem andre Organer, som er i Kontakt med de Mennesker, man ønsker at udføre et Oplysningsarbejde blandt.

Ogsaa dette Apparat er i Orden. Hele Arbejderbevægelsens Organisationsmaskineri staar i Oplysningsarbejdets Tjeneste. Fagforeninger, Partiforeninger, D. s. U.-Afdelinger og Oplysningsudvalgene i Byerne. Alle er overbeviste om Nødvendigheden af et Oplysningsarbejde og er indstillet paa at stille deres Organisation til Tjeneste. Det er da ogsaa lykkedes gennem de 16 Aar at udøve en Gerning, som anerkendes og sætter Spor langt ud over Arbejdernes Kreds.

Imidlertid har man langt fra dækket det Behov for Dygtiggørelse, der er til Stede i Arbejderbefolkningen. Den Trang til Udvikling, til at vide Besked, til at forstaa, som karakteriserer en Bevægelse i Udvikling, kommer Gang paa Gang til Udtryk paa Møder Landet rundt. De mange Forslag, som stilles til Møder og Kongresser om større Bevillinger og flere Kursus paa Skoler og i Kredse, vidner om, at Lederne er opmærksomme paa det udækkede Behov, men alligevel er der Vanskeligheder.

Ved en Række Kursus Landet over, er det konstateret, at det volder store Vanskeligheder for de to Parter, de som skal give, og de som skal modtage Undervisning, at komme i Forbindelse med hinanden. Herved ødes de gode Kræfter, og det helt store Oplysningsarbejde kommer ikke i Gang.

Ud fra Betragtningen om, at et Oplysningsarbejde nu er mere nødvendigt end nogen Sinde før, er der god Grund til at foretage en Undersøgelse af hvor det er, at »Maskinen« svigter, tage Konsekvensen deraf, og søge Ændring gennemført. Der er to Parter i Sagen. Arbejderne, som skal deltage i Arbejdet, og Lederne, Organisationerne, som skal tilrettelægge Arbejdet. Organisationerne skal forme Rammen for Oplysningsarbejdet, de enkelte skal fylde Rammen. Forudsat Rammen er i Orden bliver Spørgsmaalet derfor, om den enkelte uden ydre Paavirkning melder sig til Arbejdet? Her maa Svaret blive, at en Del, en lille Del gør det, hvorimod den meget store Del skal paavirkes dertil.

Den Del, der melder sig til Arbejdet uden Paavirkning, rummer de, der føler

en indre Trang til Udvikling — de søgende — de, der i Kraft af stillede Opgaver søger Oplysning for at kunne løse Opgaverne, og de, der tilfældigt kommer i Forbindelse med Oplysningsarbejdet. Den store Del maa paavirkes. Den søger at skaffe sig Viden ved tilfældige Oplysninger i Aviser, i tilfældigt valgte Bøger og Blade, ved Radiolytning og ved Samtaler, og kommer ikke paa eget Initiativ i Forbindelse med planmæssigt Oplysningsarbejde. Det maa derfor være Organisationerne, der søger at drage Arbejderne med i Arbejdet. Paa denne Opfattelse bygger da ogsaa Oplysningsudvalgene deres Arbejde. Efter at Arbejdsprogrammet er udarbejdet, søger Udvalgene ved forskellige Midler at propagandere for Deltagelse. Ved Annoncer, ved Tryksager uddelt paa Arbejdspladser eller oversendt til Fagforeninger o. l. gøres opmærksom paa, at nu begyndes Oplysningsarbejdet; og saa venter man paa, at Deltagerne selv skal melde sig. Maaske gør Fagforeningerne sig den Ulejlighed paa et Møde at nævne Arbejdsplanens Tilstedeværelse, og maaske fremlægges en Indtægningsliste paa Kontoret. Tilfældige Lysthavere kan saa melde sig. Naar Arbejdet saa til Tiden skal begyndes, lider man den Skuffelse, at de store Anstrengelser, man har gjort sig med Forberedelserne, ikke giver det ventede Resultat. Det store Arbejde, man har lagt op til, kommer ikke i Gang.

Man gør sig skyldig i en Fejltagelse, naar man tror, at en Tryksag eller en Bemærkning om Arbejdet som til en anden Efterretningssag paa en Generalforsamling er nok til at vække Arbejderens Interesse for Oplysningsarbejdet. Dertil kommer der for mange Tryksager og lokkende Annoncer. Dertil har Arbejderen for mange Fritidsinteresser. Man maa nemlig ikke glemme, at man, for at opnaa en Arbejders Deltagelse, maa fortrænge en anden af hans Fritidsbeskæftigelser.

Det er derfor nødvendigt at iværksætte et Propagandaarbejde *med stærk personlig Retning*. Flere Organisationer har indset dette og har naaet gode Resultater, men de fleste Organisationer ligger endnu paa den gamle Linie. Det er muligt, at man over for dette vil hævde, at man jo har Oplysningsudvalgene til at tage sig af denne Opgave. Det er imidlertid en fejl Betragtning; Udvalgenes Arbejde er at tilrettelægge Arbejdet, skaffe Ledere, Lokaler, Materiale o. s. v., mens Propagandaarbejdet for Deltagelse maa gøres af og i de andre Organisationer, hvor Arbejderne kommer. Og her er det ikke nok at behandle Oplysningsarbejdet som en Efterretningssag. Der maa lægges mere personlig Kraft i Arbejdet.

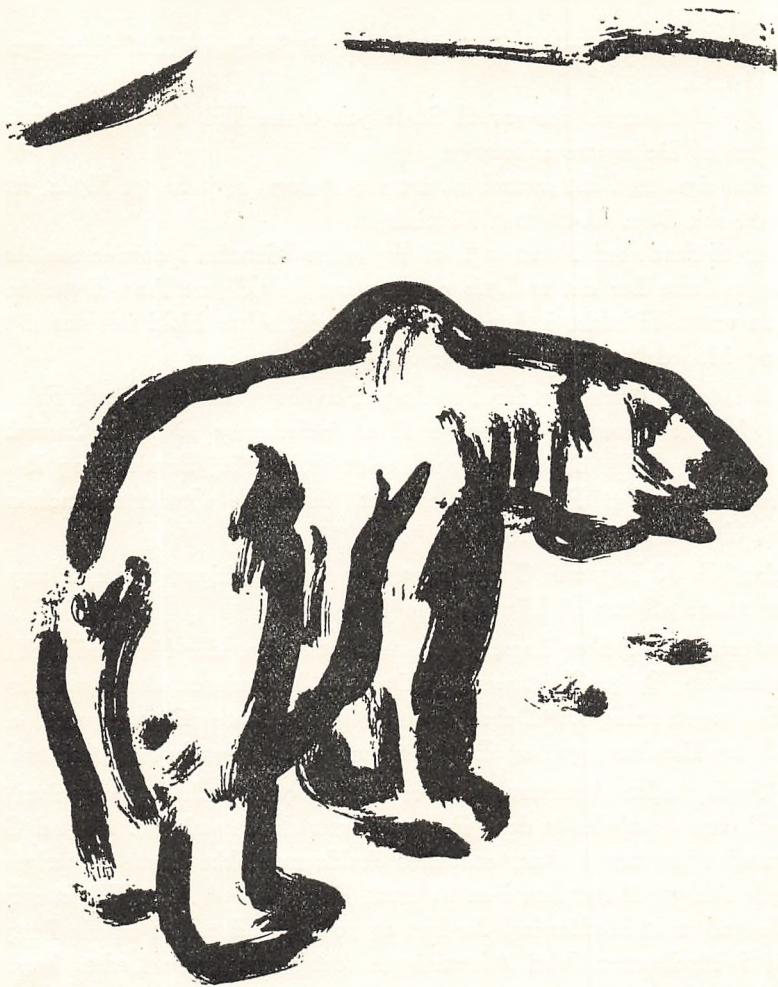
For at gaa lige til Sagen. Der maa ske en Forandring, saaledes at det personlige Moment kan komme til at spille en større Rolle i Propagandaarbejdet. Der bør i hver eneste Arbejderorganisation, det være sig D. s. U.-Afdelinger, Fagforeninger eller Partiforeninger, vælges et Medlem, som har det som særlig Opgave inden for sin Organisation at tage sig af Oplysningsarbejdet. Oplysningsrepræsentant, Navnet

er maaske for tungt, Oplysningssekretær er bedre, kan man kalde ham. Maaske valgt blandt Bestyrelsens Medlemmer, maaske udenfor, i hvert Fald een, som virkelig interesserer sig for Oplysningsarbejdet og som har Medlemmernes Tillid. Helst bør Bestyrelsen med Omhu udfinde og til Valg foreslaa en, saa den Tilfældighed, der til Tider raader ved Valg af Fanebærer, Revisor o. l., undgaas. En saadan Person vil kunne udføre et betydeligt Arbejde. Han kender Organisationens særlige Forhold. Tradition, personlige Forhold, aktuelle Begivenheder o. l. kan spille ind og præge en Gruppe Arbejderses Stilling til en Sag, han kender det og ved *naar, hvor* og *hvordan*, der skal sættes ind. Han kan faa Adgang til Klubmøder, Møder, Generalforsamlinger og der tale om Oplysningsarbejdet, og maaske kan han komme med netop den personlige Bemærkning, der faar Kollegaen til at træffe Afgørelsen. Oplysningssekretæren kan blive det værdifulde Led, vi i Dag savner.

Ud over den personlige Interesse, hver enkelt Organisation kan have i at vælge en saadan Sekretær, er det vigtigt for det samlede Oplysningsarbejde. Har hver Organisation valgt en Oplysningssekretær, vil disse tilsammen danne det helt rigtige Grundlag for det tilrettelæggende Arbejde. Ud af deres Midte kan det egentlige Oplysningsudvalg vælges, og man kan ved Forbindelse med den enkelte skaffe sig Viden om, hvad der trænges til i hans Organisation, og om man har Mulighed for Tilslutning til dette eller hint Arrangement.

Svenske Arbejdere har betraadt denne Vej og naaet gode Resultater. Enkelte herhjemme, særlig inden for D. s. U., er fulgt efter. Erfaringen viser os, at Annoncer og Tryksager ikke er nok, og vi skal jo videre frem.

Fritz Winkler: Isbjørnen.

BERETNING FRA AARSMØDET

PAA ROSKILDE HØJSKOLE DEN 1. OG 2. JULI 1939

Lørdag Eftermiddag ankom de første Elever til Skolen og Kaffedrikningen fandt Sted Kl. 14,30.

Det var ikke mange, der var til Stede paa denne Tid, først ved Spisetid var Størsteparten af Deltagerne ankommen.

Det skal siges med det samme, at det var et noget sløjt besøgt Møde, men det skyldtes vel nok D. s. U.-Stævnet i Helsingør.

Det er til Stadighed blevet sagt, at det sidste Vinterhold dominerede Aarsmøderne, og saaledes har det muligvis ogsaa været de tidligere Aar. Dette har dog ingenlunde været Tilfældet i Aar, idet der fra det sidste Hold ialt var mødt 22 Elever, og Mødedeltageres Antal var 70—75.

Kl. 8 Lørdag Aften var der Foredrag. Foreningen havde indbudt Frk. Greta Jacobson fra Valdemarsvik i Sverrige til at indlede om »Nordisk Samarbejde«, hvilket affødte en livlig Diskussion, der bevirkede, at Kaj Bundvad og Ib Koch-Olsen fremkom med et Par Indlæg om det, de kaldte »Studenterskandinavisme«. Resultatet blev en interessant og livlig Aften.

Søndag Kl. 10 begyndte Generalforsamlingen. Til Dirigent valgtes Henry Nørvald, der senere afløstes af Viggo Molin Nielsen.

Sekretæren, Sv. Anker Larsen, oplæste Protokollen, der blev godkendt, hvorefter Formanden, Børge Christensen, fik Ordet til Beretningen, der ogsaa blev godkendt uden nogen særlig stor Debat. Kassereren, Fru Karen Gammelgaard, aflagde Regnskab for Elevforeningen og Elevhjemsfonden, og Regnskaberne godkendtes.

Fra Frede Ledet, Aabenraa, var der Forslag om at udvide Bestyrelsen fra 3 til 5 Medlemmer, saaledes at de 2 Repræsentanter skulde vælges 2 Aar ad Gangen og Formanden for kun 1 Aar, endvidere skulde man ikke kunne genvælges, hvis man havde siddet i Bestyrelsen i en uafbrudt Periode af 4 Aar. Til dette Forslag havde Bestyrelsen et Modforslag, der kort og godt gik ud paa at udvide Bestyrelsen fra 3 til 5 Medlemmer. Ved Afstemningen forkastedes Frede Ledets Forslag og Bestyrelsens vedtoges.

Derefter gik man over til Valg af Bestyrelsen. Til Formand blev følgende foreslaaet: Børge Christensen, Knud Damgaard og Valdemar Jensen, af hvilke sidstnævnte valgtes, medens Kasserer og Sekretær genvalgtes.

Til Repræsentanter valgtes Erik Kallenberg og John Nielsen, som Suppleant til Bestyrelsen valgtes Knud Damgaard. Revisorerne genvalgtes.

Punkterne »Fremtidig Virksomhed« og »Elevhjemmet« blev drøftet, men gav ikke Anledning til Diskussion.

Generalforsamlingen havde da varet fra Kl. 10 til Kl. 14, kun afbrudt af Middagspausen.

Om Eftermiddagen afholdtes Foredrag af Frode Kristensen, der talte i Stedet for Otto Jensen, som havde sendt Afbud grundet paa Sygdom. Det var et meget interessant Foredrag, Frode Kristensen holdt om Menneskerettighederne, der netop var vedtaget for 150 Aar siden og om deres Betydning i vore Dage.

Under Ledelse af Ib Koch-Olsen afholdtes om Aftenen en stor Fest, hvor ogsaa Aksel Nielsen, Knud Damgaard, Søgaard og Frode Svane-Nielsen med flere medvirkede. Det blev sent, inden vi sluttede med det traditionelle og stemningsfulde Baal, hvor Gammelgaard holdt en gribende Tale ud fra Baalets Symbolik, »Ilden den fortærende —«, Ord, som gav os noget at tænke paa, men ogsaa præget af Optimisme, der gav os Lyst til at tænke paa Hverdagen, der kom efter 2 dejlige Dage.

Valdemar Jensen.

Bestyrelsen bestaar af følgende:

Formanden: Valdemar Jensen, Guldborgvej 16, 1. Sal, København F.,
 Kassereren: Fru Karen Gammelgaard, Roskilde Højskole, Roskilde, Tlf. Roskilde 314,
 Sekretæren: Sv. Anker Larsen, Bogholder Allé 77, Vanløse,
 Repræsentanter: Erik Kallenberg, Galschiøtsvej 3, Helsingør, og John Nielsen, Ry-
 parken 134, København Ø.

Fra Kvindelig Arbejderforbunds Kursus har vi modtaget Kr. 88.00 til Elevhjemsfonden, for hvilket vi siger Tak.

Vintersammenkomsten

afholdes den 15. Februar 1940 paa Roskilde Højskole. Det er paa Grund af Gammelgaards 60 Aars Fødselsdag, vi har Sammenkomsten den 15. Februar, og vi beder saa mange som muligt møde op for at fejre vor Forstander. Nye og gamle Elever vil underholde. Nærmere Meddelelse angaaende Transport vil blive bekendtgjort i »Social-Demokraten« og Provinspressen under »Partiet« først i Februar Maaned.

Valdemar Jensen.

ROSKILDE HØJSKOLES ELEVFORENINGS LOVE

§ 1.

Foreningens Formaal er at danne Bindeled mellem Roskilde Højskoles Elever, efter at de har forladt Skolen, samt at udbrede Interesse for det Oplysningsarbejde, der øves af Arbejdernes Højskoler.

§ 2.

Foreningen udgiver i Forbindelse med Esbjerg Arbejderhøjskole og Arbejdernes Oplysningsforbund et Fællesskrift, der bl. a. indeholder Aarsberetninger fra Skolerne og Elevforeningerne. Skriftet tilstilles Medlemmerne gratis.

§ 3.

Foreningen afholder aarligt et Sommermøde paa Roskilde Højskole. Indbydelsen hertil udsendes mindst 1 Maaned forud.

§ 4.

Som Medlemmer kan optages alle tidligere Elever paa et af Skolens Kursus.

§ 5.

Medlemsbidraget er 3 Kr. aarligt. Regnskabsaaet er fra 1. April til 31. Marts.

§ 6.

Generalforsamlingen afholdes ved Aarsmødet.

§ 7.

Bestyrelsen, der bestaar af Formand, Kasserer, Sekretær og 2 Repræsentanter, vælges paa Generalforsamlingen for 1 Aar ad Gangen. Desuden vælges 1 Suppleant og 2 Revisorer samt 1 Revisorsuppleant. I Tilfælde af, at Suppleanten indtræder i Bestyrelsen, konstituerer denne sig selv.

§ 8.

Ændring af Lovene kan vedtages ved almindelig Stemmeflertal paa Generalforsamlingen.

— *HUSK at anmelde Flytning til Kassereren.*

BERETNING FRA AARSMØDET

PAA ÆSBJERG ARBEJDERHØJSKOLE DEN 24. OG 25. JUNI 1939

Festen Lørdag Aften.

Formanden Hans Holm aabnede Elevmødet med en Velkomst til alle, der var mødt frem fra fjern og nær og udtalte sin Glæde over, at saa mange udenbys Kammerater havde fulgt Indbydelsen og var stævnet til deres gamle Skole.

Aftenens Program bestod af Fællessange, Festsale af Forstander Poul Hansen, Skolens Sangkor under Lærer Bjerres Ledelse. Derefter opførte Sommereleverne et Dilettantstykke »Han har Komplekser«, der fik en udmærket Succes. Saa kom Kaffe bordet og til Slut dansedes der. En vellykket Aften.

Generalforsamling Søndag den 25. Juli 1939.

Efter Sangen »Her gik Træk« aabnede Formanden Generalforsamlingen og bød de mødte Velkommen og overbragte en Hilsen fra Sekretæren, der ikke kunde være tilstede grundet paa Sygdom. Til Dirigent valgtes Forstander Poul Hansen.

Dagsordenen var følgende: 1. Protokol og Beretning. 2. Regnskabet. 3. Indkomne Forslag. 4. Valg af Bestyrelse, Revisor og Suppleanter. 5. Eventuelt.

ad 1. I Sekretærens Sted oplæste Michael Andersen Forhandlingsprotokollen, hvorefter Formanden aflagde Beretning over Virksomheden i det svundne Aar. Elevmødet 1938 havde været det bedste i mange Aar, og det kunde tyde paa, at den nye Form for Elevmøde, med Festen Lørdag Aften og Generalforsamling, Foredrag Søndag Formiddag og Udflugt om Eftermiddagen, var slaaet godt an.

Indbydelsen til Elevmødet var udsendt noget sent i Aar, hvilket skyldtes bl. a. Folkeafstemningen og Sekretærens Sygdom og Sygdom i Kassererens Familie. Elevforeningens Medlemmer havde som sædvanlig været indbudt til Skolens Solhvervs- og Fastelavnfest, til sidstnævnte havde Elevforeningen betalt Forfatterhonorar for Stykket »Landevejens Riddere«, der da blev opført.

En Agitationsfest var afholdt for Vintereleverne og kunde siges at have givet et godt Resultat, idet 54 Elever fra Vinterholdet har meldt sig som Medlemmer mod 36 Vinteren forud. Deltagerne i Kooperationskursuset havde indmeldt sig til 100 pCt., idet alle 17 var Medlemmer.

Medlemstallet var nu 640, og det saa ud til, at det laa fast omkring godt 600, idet der skulde en meget stor Tilgang til for at opveje Tilbagegangen. Der havde været ca. 100 Returneringer, hvilket økonomisk betød et Minus paa 30 Kroner i Forsendelsesomkostninger m. m.

Økonomien var ellers ret god, og Regnskabet var i Henhold til Lovene gennemgaaet af Bestyrelsen inden Revisionen. I 1938 var der udbetalt Understøttelse til 8 Sommerelever, ialt 450 Kroner.

Formanden sluttede med at udtale Haabet om, at vi, trods truende Skyer paa den politiske Horisont, maatte faa Lov til at arbejde under fredelige Forhold til Gavn for Elevforeningen og vor Skole.

I den efterfølgende Diskussion deltog Viggo Sørensen, der mente, at den Krone,

vi gav af Kontingentet til Understøttelse til Sommerskolen, dog maatte betyde Fremgang og ikke Stagnation. Forstander Poul Hansen udtalte, at Elevforeningens Tilskud havde betydet Standsning af Nedgangen i Elevtallet om Sommeren. Forespurgte endvidere, hvad Tid Indbydelseskortene til Elevmødet skulde udsendes for at komme rettidigt.

Michael Andersen spurgte, om man fremtidig fra Elevforeningen kunde regne med, at Elevmøderne kunde afholdes den sidste Lørdag Aften og Søndag i Juni. — Poul Hansen gav Tilsagn herom.

Efter at Lærer Harald Engberg og Formanden havde haft Ordet, blev Protokol og Beretning enstemmigt godkendt.

ad 2. Kassereren, Michael Andersen, oplæste det reviderede Regnskab, der udviste en Balance paa 3026,12 Kr. og en Formue paa 1000,63 Kr. Regnskabet blev enstemmigt godkendt.

ad 3. Der var ingen Forslag indkommet.

ad 4. Til Formand genvalgte Hans Holm, og til Kasserer og Sekretær genvalgte henholdsvis Michael Andersen og M. P. Jensen. Suppleanter blev Viggo Sørensens (1. Suppleant, Carl Hansen (2. Suppleant). Til Revisor genvalgte Viggo Sørensens, og Poul Hansen blev Suppleant.

ad 5. Det vedtoges, at Udflugten skulde gaa til Fanø om Eftermiddagen.

Lærer Johs. Bjerre holdt efter Generalforsamlingen et Foredrag om: »Begrebet Kammeratskab og dets Praktisering«, der gav god Grund til Eftertanke for alle. Formanden oplæste en Hilsen, der var indtruffet fra Roskilde Højskoles Elevforening. Om Eftermiddagen gennemførtes en vellykket Udflugt til Fanø, hvori deltog 88 Deltagere, vistnok den største Udflugt, vi nogensinde har haft. Søndag Aften afholdtes en kammeratlig Sammenkomst under frie Former, med Underholdning af forhenværende som nuværende Elever og Lærere. Det blev en udmærket Afslutning paa det vellykkede Elevmøde 1939.

Bestyrelsesmøde den 15. Juli 1939.

Fraværende paa Grund af Sygdom: M. P. Jensen.

Dagsorden: 1. Beretning. 2. Bevilling af Understøttelse.

ad 1. Man drøftede de returnerede Skrifter, ialt ca. 100. Senere skulde der gøres Forsøg paa at faa nogle af dem, der havde returneret, til at indløse ved at sende dem et Brev.

ad 2. Der bevilgedes af Foreningens Midler Understøttelse i 10 Portioner paa mellem 30 og 60 Kr., ialt 492 Kr.

Bestyrelsesmøde den 29. Oktober 1939.

M. P. Jensen fraværende paa Grund af Sygdom.

Dagsorden: 1. Beretning. 2. Elevskriftet. 3. Returneringer. 4. Agitationsfest.

ad 1. Formanden indledede med en kort Beretning, hvoraf det fremgik, at Til-

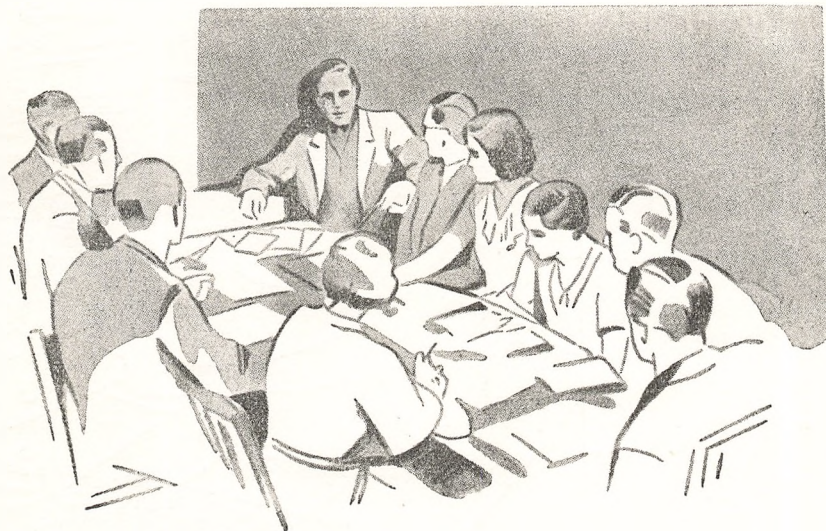
gangen af Medlemmer siden Elevmødet havde været 72, deraf var de 12 Sommerpiger, og de øvrige 60 var fra de korte Kursus, hvoraf D. A. F.s Kursus havde givet bedst Resultat.

ad 2. I Anledning af det forestaaende Redaktionsudvalgsmøde den 1. Novbr. drøftedes Artikler til Efteraarsskriftet. Man kunde tænke sig det som et »Norden Nr.«, da det vilde være aktuelt. Det beklagedes, at der ikke denne Gang som sædvanlig sammen med Meddelelsen om Redaktionsmødet var udsendt Forslag til Artikler.

ad 3. Brevene til nogle af dem, der havde returneret, udsendes i nær Fremtid.

ad 4. Agitationsfesten for det kommende Vinterhold besluttedes det at afholde i December Maaned, da Skolen først kan forventes at have fuldt Hus i Løbet af November.

Hans Holm.

G. Augsborg: En glad Aften.

ROSKILDE HØJSKOLE — SOMMEREN 1939

VED HJ. GAMMELGAARD

Antallet af Kursus paa Roskilde Højskole var i den forløbne Sommer noget højere end Aaret forud — 21 mod 18. Bortses fra Murerforbundets Kursus, der som sædvanlig holdtes i Vinterskolens sidste Uge, talte de 20 Kursus i alt 1321 Elever, og da deres samlede Varighed udgjorde 19 Uger, var den gennemsnitlige »Belægning« ca. 70 mod 82 i 1938. Antallet af Deltagere paa de enkelte Kursus har varieret fra 24 til 111 (det andet Fagforeningskursus). Kun 4 Kursus havde over 100 Deltagere.

I tre Uger havde Skolen samtidig to Kursus, nemlig fra 18.—24. Juni Typograferne samtidig med Bogbinderne, i den følgende Uge Kedel- og Maskinpasserne sammen med Telefonstanden, og fra 6.—12. August husede Skolen paa een Gang Kvindeligt Arbejderforbunds Kursus og et kommunalt Kursus. Paa den anden Side havde vi i Aar to Fjorten-Dages Kursus, nemlig foruden det traditionelle udvidede Fagforeningskursus i September Handels- og Kontormedhjælpernes kommunale Kursus i Juni. Dette sidste Kursus var et af Sommerens »Nyerhvervelser«. Det har dog tidligere i en Aarrække været afholdt paa andre Steder. Nye var ogsaa Slagteriarbejdernes og Bogbindernes Kursus.

Ved de specielle Fagkursus har Undervisningen som i tidligere Aar overvejende været givet af Fagets egne kyndige Mænd paa de særlige Omraader. Ved de mere blandede Kursus, hvor Undervisningsemnerne overvejende har været de almindelige sociale og økonomiske Spørgsmaal, har det derimod været Skolens egne Lærere, der har ledet de fleste Studiekredse. I Aar var dette desuden Tilfældet med Smedeforbundets Bedriftsraadskursus samt med de to store Kursus, som af Dansk Arbejdsmands Forbund var arrangeret i Oktober Maaned i Stedet for de tidligere i denne Maaned afholdte Kursus i Overenskomstproblemer og Opmaalingsberegninger. De to nye Kursus havde paa Forhaand vakt stor Interesse og var besøgt af Forbundsstillidsmænd fra hele Landet.

Foruden de nævnte Kursus gav Skolen Plads for to kortere Besøg: Faglig Ungdoms Pinsestævne og D. s. U.s Week-end Stævne den 17. og 18. September med hhv. 56 og 111 Deltagere.

Det kunde ikke undgaas, at de truende Skyer, som Sommeren igennem rugede over Europa, og som inden dens Ende brød ud i et forrygende Vejr, ogsaa kom til at præge Kursusarbejdet. Umiddelbart forud for Sommersæsonens Begyndelse foregik Besættelsen af den sidste Del af Czekoslovakiet, Memelomraadet og Albanien, og under selve det første Kursus kom Beslutningen om Indførelsen af almindelig Værne-

pligt i England, og henad Efteraaret steg Spændingen stærkt, kulminerende med Meddelelsen om den tysk-russiske Overenskomst den 22. August, der indtraf midt under det partipolitiske Kursus, og hvor det blev klart, at Krigen nu var uundgaaelig. Disse Dage, hvor hver Radioudsendelse imødesaas med urolig Forventning, vil næppe glemmes af nogen Kursusdeltager. Da Krigen var en Kendsgerning, blev Stemningen roligere, men Emner og Drøftelser prægedes stærkt af den nye Situation og af de Problemer, den gjorde brændende: Diskontopolitik, Vekselskurser, Forsyningsspørgsmaal og Krigsøkonomi overhovedet. Meget af det, som for faa Uger siden optog Sindene, er jo allerede Historie. I øvrigt gennemførtes Skoleplanen helt, ogsaa i de vanskeligste Uger, og selv Deltagerne i det store Kursus, der begyndte umiddelbart efter Krigens Begyndelse, tog ingen Anledning til at udeblive derfra som Følge af den truende Situation.

Ogsaa paa anden Vis fik Skolen Følgerne af den spændte europæiske Situation at mærke. Under de ekstraordinære Indkaldelser i Foraaret var ca. 15 Menige indkvarteret paa Skolen, og ved Krigsudbruddet — den 2. Sept. — modtog vi ca. 75 Menige og 6 Befalingsmænd, der havde Kvarter her i godt 3 Uger, samtidig med at hele det paagældende Kompagni havde Samlingsplads paa Skolens Sportsplads.

I Sommerens Løb er Elevernes Baderum blevet helt ombygget og moderniseret, og samtidig er der umiddelbart op til dem tilbygget Toiletrum for Mænd og for Kvinder.

Med Tilgangen til Vinterskolen gik det i Eftersommeren ret trægt. Ungdomsarbejdsløsheden har i Sommeren være meget lav, bl. a. fordi vi nu har at gøre med de lidet talstærke Fødselsaargange fra forrige Verdenskrig, samt p. Gr. a. denne Sommers mange nye Ungdomsforanstaltninger. Da Indkaldelserne begyndte, maatte mange indskrevne Elever trække deres Ansøgninger tilbage, og i omtrent en Maaned standsede Tilgangen helt. Den 3. November begyndte Skolen med 48 Elever, et lavere Tal end nogensinde før. Først ved November Maanedes Slutning nærmer vi os stærkt til det normale Eleveltal.

Murerforbundets Fagforeningskursus startede i Aar ligesom tidligere Aar i Ugen 23.—29. April — altsaa inden Vintereleverne var rejst — Sommerens Kursus. Der var 33 Deltagere, og ogsaa denne Gang lededes Kursuset af Axel Axelsen, Aalborg, og C. F. Sørensen, Aarhus. I Ugens Løb talte Folketingsmand Chr. Christiansen (Arbejderne og Universitetet), Direktør Erik Dreyer (Nye Forslag om Arbejderbeskyttelse), Direktør Johs. Sperling (Arbejderne og Dansk Folke-Ferie), Næstformand Eiler Jensen (Løn- og Arbejdstidsproblemer) og Højskolelærer Frode Kristensen (Danmark og Norden).

Dansk Tømrerforbunds Tillidsmandskursus, 14.—20. Maj, havde i Aar 76 Deltagere. Grupperne lededes af Højskolelærer Jens Eriksen, Harald Christensen, Kbhvn., Christoffer Nielsen, Aarhus, og Sekretær Einer Nielsen, Kbhvn. — Foredragsholdere: Folketingsmand Chr. Christiansen (Arbejderne og Universitetet), Direktør Johs. Sperling (Dansk Folke-Ferie), Arbejdsdirektør A. Vater (Arbejdsløsheds-kassernes Virksomhed), Kontorchef K. Korsgaard (Boligloven).

Snedkerforbundets Bygningsprislistekursus, 21.—27. Maj, havde 65 Deltagere. Carl Hansen ledede Gruppen i Samlingsafsnittet, Kr. Rasmussen Gruppen i Opstillingsafsnittet og Søren Holm og Carl Larsen Gruppen i Inventararbejde. I Ugens Løb talte Magister Edvard C. J. Volf (Hvad skal Snedkerne paa Museum), Hj. Gammelgaard (Universitet og Folkeoplysning), Forbundsformand Niels Madsen (Fagbevægelse og Politik), Kontorchef Niels Lindberg (Fremmende og hæmmende Faktorer inden for Byggeriet).

Faglig Ungdom benyttede Pinsen til Lederkursus og havde hertil samlet 56 Deltagere. Dagene optoges af Foredrag og Diskussioner; saaledes talte fhv. Formand for Lærlingenes Landsforbund Helge Petersen (Lærlingenes Landsforbund), Formand for Faglig Ungdom Th. Petersen (Organisation og Agitation i »F. U.«), Thor Pedersen (Vore Krav til bedre Forhold for den arbejdende Ungdom) og Sekretær i D. s. F. Ejner Nielsen (Fagbevægelsen og Tidens Problemer).

Dansk Handels- og Kontormedhjælper Forbund afholdt i Aar i Tiden 4.—17. Juni sit 7. kommunale Kursus her paa Skolen. Der var 62 Deltagere og Kursuset lededes af Bogholder Vilh. Jacobsen, Aarhus. I en lang Række Foredrag redegjordes for Spørgsmaal af særlig Interesse for kommunale Funktionærer: Kommunesekretær Johs. Christiansen (Arbejdets Fordeling i Udvalg og Kommissioner — Det daglige Arbejde i Sekretariatet — Dagsorden for et Kommunalbestyrelsesmøde — Ekspedition af de behandlede Sager), Fuldmægtig Ernst Andersen (Kommunestyret i Almindelighed), Kommunaldirektør Hans Nielsen (Affattelse af kommunale Tjenesteskriver m. v.), Kontorchef, cand. polit. Henry Stjernqvist (Valglovene og Valgteknik), Amtsraadssekretær, cand. jur. Frk. Sigrid Amnitzbøll (Skolevæsen — Ægteskabsloven), Byraadssekretær N. Jacobsen (Journalisering og Arkivering), Ekspeditionssekretær Ove Larsen (Byplanloven), Kontorchef J. Saubrey (Boliglovgivningen), Dommerfuldmægtig, cand. jur. F. Schjøtt (Affattelse, Stempling og Tinglysning af alm. forekommende Dokumenter). — Endvidere forevist og demonstreredes nyeste Modeller af Kontormaskiner (Regnemaskine, Skrivemaskine m. m.).

Dansk Typograf-Forbunds Tillidsmandskursus i Ugen 18.—24. Juni havde samlet 56 Deltagere. Kursusleder var Sekretær Svend Johansen og i Grupperne ledede Ths. Pedersen (Provinstariffen), Fr. Mehr (Arbejdsløsheds-kassens Vedtægter), O. A. Lundin (Vore Love). Foredragsholderen saa saaledes ud: Sigv. Hellberg (Tariffernes Opstaaen, Udvikling og nuværende Stade — Samarbejde med andre Organisationer, nationalt og internationalt), Kontorchef Niels Lindberg (Aktuelle økonomiske Pro-

blemer), Kaj Bundvad og Svend Johansen (Fagbevægelsen og de økonomiske Problemer), Th. Nielsen og Sigv. Hellberg diskuterede Industriforbund, Sigv. Cruse (Svenska Typograförbundet), Partiformand Hedtoft-Hansen (Fagbevægelsen og Socialdemokratiet), Severin Arnesen (Norsk Centralforening for Bogtrykkere). Ved Sct. Hans-Baalet talte fhv. Forbundsformand Jul. Schrøder.

Bogbinderforbundet i Danmark afholdt i samme Uge og i Samarbejde med Typograförbundet Tillidsmandskursus, hvori deltog 29. Af Emner, der særlig behandlede af Bogbinderne, kan nævnes: Gennemgang af Overenskomsterne, ved Th. Nielsen; Arbejdsretten i Danmark, ved Stecher Christensen; Vore Priskuranter, af Th. Nielsen; Kooperationen og Fagbevægelsen, ved G. Bolgann; Vor Organisations Struktur, ved Th. Nielsen; Arbejdsløshedskassens Vedtægter og Internationalt Samarbejde samt Bogføring og Revision, ved K. Eriksen; Fagbevægelsen og de økonomiske Problemer, ved Jens Eriksen.

Dansk Kedel- og Maskinpasser Forbunds Kursus afholdtes i Ugen 25. Juni til 1. Juli. Kursuset havde 51 Deltagere, og i Grupperne behandlede J. Herup Overenskomster, Overarbejdsloven, Ferieloven — og A. Iversen Danmark under Verdenskrisen 1929—1939. Sekretær Ejner Nielsen talte om Fagforeningernes Opgave under Verdenskrisen 1929—39, Fabriksinspektør Spangsborg om Den nuværende Kedellov jfr. Fremtidens Kedellovgivning, Ekspeditionssekretær K. A. Hansen om Fremtidens Arbejderbeskyttelse, Folketingsmand Chr. Christiansen om Det demokratiske Samfund og Oplysningsarbejdet.

Centralorganisationen for Telefonstanden i Danmarks Kursus, 25. Juni til 1. Juli, havde 25 Deltagere. Kursusleder: Forretningsfører Alf. Nielsen. Foredragsrækken var fælles med Dansk Kedel- og Maskinpasserforbund, dog talte her yderligere Regnskabschef I. C. Christensen om Telefonselskabernes Organisation, Stats- og Privatdrift.

Dansk Tekstilarbejderforbunds Tillidsmandskursus fra 2. til 8. Juli havde 77 Deltagere. Gruppeledere: Th. Kuntze, Kaj Bundvad og N. Scheel. Foredrag: Tillidsmændenes Rettigheder og Pligter (Th. Kuntze), Dansk Erhvervsliv (Handelsminister Johs. Kjærbøl), Den faste Voldgiftsret og dens Arbejdsmetoder (Næstformand Eiler Jensen), Løn og Arbejdsforhold i den svenske Textilindustri og Løn og Arbejdsforhold i den norske Textilindustri.

Fagforeningskursus I, 9.—15. Juli, med 90 Deltagere. Gruppeledere: Hj. Gammelgaard (Fagbevægelsen og de økonomiske Problemer), Kaj Bundvad (Arbejdsretten i Danmark), Frode Kristensen (Verdensøkonomiske Problemer med særligt Henblik paa Nordens Forhold), Jens Eriksen (Gennemgang af Bogen Fagforeningskundskab). I Ugens Løb talte Statsminister Th. Stauning (Nutidens Danmark og Fremtidens), Hj. Gammelgaard (Hvilke Muligheder er der for Samarbejde mellem Folkeoplysningen og Universitetet), Arbejdsdirektør A. Vater (Arbejdsløshedskassernes Virksomhed), Journalist Flemming Madsen (Faglig Internationales Politik).

Faglig Ungdoms Kursus, 16.—22. Juli, med 65 Deltagere. De 4 Grupper lededes af Kaj Bundvad, Eigil Holm, Hans Pedersen og Thorvald Pedersen. Om Fabriksløvgivningen talte Højskolelærer Kaj Bundvad, om Ungdomsarbejdsløshedens Bekæmpelse Folketingsmand H. C. Hansen, — Sekretær Ejner Nielsen talte om Fagbevægelsen og Fremtidens Opgaver og endelig Højskolelærer Ib Koch-Olsen om Organisationerne og den demokratiske Stat.

Fagforeningskursus II, 23.—29. Juli, havde i alt 111 Deltagere. I Grupperne ledede Næstformand Ejler Jensen (Arbejdsretten i Danmark), Kaj Bundvad (Fagbevægelsen og Erhvervslivet), Hj. Gammelgaard (Fagbevægelsen og de økonomiske Problemer), Frode Kristensen (Verdensøkonomiske Problemer med særligt Henblik paa Norden), Jens Eriksen (Fagbevægelsen og Socialdemokratiet). Foredragserækken saa saaledes ud: Hj. Gammelgaard (Hvilke Muligheder er der for Samarbejde mellem Folkeoplysning og Universitetet), Folketingsmand H. C. Hansen (Fagbevægelsen og Tidens Diktaturtendenser), Frode Kristensen (Sverige — økonomisk og socialt) og Direktør E. Dreyer (Nye Former for Arbejderbeskyttelse).

Skolekursuset, i Ugen 30. Juli—5. August, talte 24 Deltagere og lededes af Kommunelærer Otto V. Nielsen, der tillige i Gruppearbejdet ledede Gennemgangen af Skoleproblemerne. I Foredrag behandlede Højskolelærer Ib Koch-Olsen Emnet: Skolen og Universitetet, Kommunelærer R. Mejlsing: Børnepsykologiens Indflydelse paa den daglige Undervisning, Folketingsmand Jul. Bomholt: Hvad gør vi ved Mellemskolen, og Skoleinspektør G. J. Arvin: Skolen og Radioen.

Kommunalt Kursus, 6.—12. Aug., med 32 Deltagere. Ledere for den landkommunale Gruppe fhv. Folketingsmand J. S. Smørum og Folketingsmand Th. Hauberg; i Bykomm.-Gruppen ledede Folketingsmand Hauberg og Borgmester E. Retoft. Ugens Foredragsholdere: Folketingsmand Wm. Villumsen (Træk af Sociallovgivningens Administration), fhv. Finansminister H. P. Hansen (Samarbejde mellem Købstadkommunerne), Kontorchef Buchwald (Danmarks Veje) og endelig Overborgmester Viggo Christensen (Kommunale Problemer i København).

Kvindeligt Arbejderforbunds Kursus i samme Uge havde 50 Deltagere og lededes af Fru Fanny Jensen og Fru Kirsten Rasmussen. Om Mandagen gik Kursuset til Foredrag sammen med det kommunale Kursus, og de øvrige Dage talte: Direktør A. Vater (Arbejdsløshedskassernes Virksomhed), Direktør Erik Dreyer (Arbejderbeskyttelse), Konsulent, cand. polit. Jørgen Dich (Befolkningsskommissionens Forslag til Hjælp for Mødre) og til Slut Kvindeligt Arbejderforbunds Formand, Fru Fanny Jensen (Ligeløn for Mand og Kvinde).

Slageriarbejdernes Tillidsmandskursus, 13.—19. August, 58 Deltagere. I Grupperne ledede Fr. Bertelsen (Forbundets Virksomhed, Overenskomster og Love), Johs. Houdal (Arbejdsløshedsloven og Anvisning og Kontrol), Kaj Bundvad (Arbejdsretten i Danmark). Om Træk af Sociallovgivningens Administration med særligt Henblik paa

Fagforeningerne talte Folketingsmand Wm. Villumsen, mens Landbrugsminister Kr. Bording behandlede Emnet: Arbejdere og Bønder, Formand Laur. Hansen: De samvirkende Fagforbund, og til sidst Folketingsmand H. C. Hansen: Fagbevægelsen og Tidens Diktaturtendenser.

Socialdemokratisk Forbunds Instruktionskursus, 20.—26. August, talte 105 Deltagere. Kursuset blev ledet af Folketingsmændene H. C. Hansen, Chr. Christiansen, Lars M. Olsen, Otto Jensen, Carl Petersen og Sekretærene Oluf Carlsson og Viggo Molin Nielsen. Ugens Foredragsholdere: Landsretssagfører Ingeborg Hansen (Kvinde-spørgsmaal i dansk Politik), Folketingsmand *Hedtoft-Hansen* (Valgets og Folkeafstemningens Lære), Forsvarsminister Alsing Andersen (Forsvaret og Socialdemokratiet), Statsminister Th. Stauning (Partiet og Fremtiden).

Smedeforbundets Bedriftsraadskursus, 27. Aug.—2. Septbr., havde 66 Deltagere. I Grupperne ledede Hans Rasmussen, Frode Kristensen og Hj. Gammelgaard. Om Fællesgruppearbejde talte Hans Rasmussen, om Demokrati og Diktatur Folketingsmand H. C. Hansen. Professor F. Zeuthen talte om Arbejdsløsheden; Næstformand Eiler Jensen og Hans Rasmussen diskuterede Normalløn og bevægelig Løn, og endelig talte Forbundsformand P. Andersen om Forhandling eller tvungen Voldgift.

Det udvidede Fagforeningskursus (14 Dage i hvert af 3 paa hinanden følgende Aar) afholdtes i Tiden fra 3. til 16. September. Det samlede Antal Deltagere var 64, hvoraf 16 paa 1. Aars Hold, 25 paa 2. Aars og 23 paa 3. Aars. — Paa 1. Aars Hold undervistes af Gammelgaard (Statistik og Bedriftsøkonomi), Frode Kristensen (Erhvervsgeografi), Kaj Bundvad (Arbejderbevægelsens Historie) og Ib Koch-Olsen (Regning og Regnskabsvæsen); paa 2. Aars Hold af Gammelgaard (Nutidens Befolkningsproblemer), Frode Kristensen (Statskapitalisme, Protektionisme og Valutaspørgsmaal), Koch-Olsen (Organisationerne i deres Forhold til den demokratiske Stat), Bundvad (Arbejderbeskyttelse), Hans Jacobsen (Den faglige Internationale) og Eiler Jensen (Arbejdsret); paa 3. Aars Hold af Kurt Heinig (Aktuelle socialøkonomiske Problemer), Koch Olsen (Fagbevægelsen og de kulturelle Problemer), Ejler Jensen (Arbejdsret), Hans Jacobsen (Internationale Problemer), Ernst Christiansen (Amerika), Flemming Madsen (Fagbevægelsen og Pressen) og Bundvad (Arbejderbeskyttelse). For det samlede Kursus holdt Kurt Heinig et Foredrag om tysk Financieringspolitik, og Flemming Madsen om fransk Arbejderbevægelse.

Dansk Arbejdsmandsforbund sluttede Sommersæsonen med to Tillidsmandskursus i Ugerne 8.—14. Oktober og 15.—21. Oktober med henholdsvis 108 og 107 Deltagere. Gruppearbejde: Hj. Gammelgaard (Fagbevægelsen og de økonomiske Problemer), Frode Kristensen (Aktuelle økon. Problemer fra Krise- og Krigstiden), Kaj Bundvad (Fagbevægelsen og dansk Erhvervsliv), Jens Eriksen (Fagbevægelsen og Socialdemokratiet). I anden Uge afløstes Frode Kristensen og Kaj Bundvad af Viggo Molin Nielsen (Danmark under Verdenskrisen) og Eiler Jensen og Einar Nielsen (Aktuelle faglige Problemer). Ved Kursusene talte: Folketingsmand Hedtoft-Hansen (Arbejder-

bevægelsens aktuelle politiske Problemer), Folketingsmand Chr. Christiansen (Medlemmer og Tillidsmænd), Axel Olsen (Den sociale Linie i Lønpolitikken), Direktør E. Dreyer (Nye Former for Arbejderbeskyttelse), Formand Laur. Hansen (Fagbevægelsen og Krisepolitikken), Rasmus Hansen (Danmarks Neutralitet), Indenrigsminister Bertel Dalggaard og Axel Olsen (Tvungen eller frivillig Voldgift), Otto Jensen (Arbejderbevægelsens aktuelle politiske Problemer), Ib Koch-Olsen (Organisationerne og den demokratiske Stat).

Den 16.—17. September holdt D. s. U. Weekend-Stævne paa Skolen med Foredrag af Professor Alb. Olsen (Baggrunden for den verdensøkonomiske Situation), Folketingsmand Fr. Dalggaard (Socialdemokratiets Politik), cand. polit. Viggo Villadsen (Økonomi — Konjunkturoversigt — Arbejdsløshed) og Sekretær Victor Gram (D. s. U. som politisk Ungdomsorganisation).

Skolen har i Sommerens Løb modtaget en Række kærkomne Gaver — Bøger og Oldsager — fra gamle Elever og Kursister: Vald. Jensen, Kbhvn., Gretha Jacobsen, Valdemarsvik, Frede Ledet, Aabenraa, Kaj Rasmussen, Faaborg, Charles Hansen, Sandvig, Jón ur Vór, Island, og Emil Nielsen, Ørslevvester, samt fra forskellige Organisationer og offentlige Myndigheder m. fl. Vi bringer alle Skolens bedste Tak.

ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLE – SOMMEREN 1939

De seneste Indtryk er de stærkeste. Sommerskolen og August Maanedes Kursus fortøner sig næsten som fjerne Begivenheder fra en anden og lysere Tid, medens de tre sidste Maaneder staar fast i Bevidstheden som Begyndelsen til en ny Epoke, der har lagt sig til Rette i de mørke Omraader paa Farveskalaen. Her i Esbjerg sprang vi brat over i den nye Periode, da Bomberne faldt Mandag den 4. September Kl. 17,40. Søndag Aften havde vi modtaget D. s. U.s Landslederkursus. Endnu var Krigen kun Timer gammel; men dens Indflydelse mærkedes allerede paa et Frafald i Deltagemes Antal og paa Vanskeligheden ved at betragte Kursusarbejdet som det betydningsfulde Midtpunkt, alt andet kunde indordnes under. Radioavisen pressede sig frem fra at være en af Dagliglivets underordnede Foreteelser til en Magnet, der to—tre Gange om Dagen sugede al Opmærksomhed til sig.

Men vi skulde igennem, og vi kom det paa den foreløbige Parole, at »Livet skal jo leves,« selv om Tiderne eller Menneskene er nok saa forrykte. Engberg var midt i et Foredrag om Film, da den store Kampflyvers Drønen pludselig brød igennem og knaldede baade ham og Tilhørerne bort fra Emnet. Straks efter faldt Bomberne og rejste fire høje Søjler af Sand og Kalkstøv og Murbrokker, — og Tusinder af Sind til en Blanding af maalløs Forbløffelse og gedigen Forfærdelse. I første Øjeblik var det umuligt at tro paa Virkeligheden. I Foredragssalen, hvor alle havde hørt Bragene, men ingen saa noget, tog man et Tag i sig selv og fortsatte Arbejdet. Det utrolige kunde ikke akcepteres, naar Øjnene ikke var med.

Da vi lidt efter samledes til Aftensmaden, var der egentlig ingen Ophidselse at spore. Spørgsmaalet var blot, om vi skulde fortsætte Kursuset eller afbryde. Ingen havde endnu nogen ræsonabel Forklaring paa det skete, og man kunde ikke helt se bort fra Muligheden for en snarlig Gentakelse. Rolige Overvejelser førte imidlertid snart til den Opfattelse, at der maatte foreligge en Fejltagelse, og at vi derfor kunde regne nogenlunde sikkert med Arbejdsro. Vi blev derfor hurtigt enige om at fortsætte Ugen ud efter Programmet. Resten af Ugen og paa et stort Arbejdsmandskursus, som afholdtes senere paa Efteraaret, gik Arbejdet stort set sin sædvanlige Gang. Naturligvis bevarede Radioavisen sin magnetiske Magt.

Men der rejste sig selvfølgelig snart nye Problemer. Priserne paa Brændsel og andre nødvendige Ting begyndte at gaa i Vejret og true Vinterskolens Økonomi. Der maatte gøres noget for at sikre os. Forretningsudvalget besluttede at købe en stor Forsyning dyre, men uundværlige Kul. Den store Dyngge ligger i Haven og kan hver Dag minde os om Menneskenes Taabelighed. Endvidere store Kartoffelkuler,

smaa elektriske Pærer, Varmekedlerne paa 60⁰ og de forskellige andre Raffinementer, Krigsøkonomien har ført med sig.

Endnu værre var det, at først Usikkerheden og senere Indkaldelserne baade medførte en Mængde Frameldelser og stærkt hæmmede Tilgangen af nye Indmeldelser til Vinterskolen. I Slutningen af Oktober begyndte det at lysne noget; men endnu omkring 20. November har vi kun 50 Elever. Dette skyldes dog ikke alene Krigen, men vel nok i lige saa høj Grad skærpede Optagelsesbestemmelser. Navnlig de sidste Par Vintre har vi haft adskillige Elever, som udelukkende søgte Skolen for at sikre sig Udkommet paa Arbejdsløshedsfondens Understøttelse, men som savnede det Minimum af god Opdragelse og den Interesse for at lære noget, som Højskolens Forhold kræver. Vi maatte have en Ændring paa det Punkt og har derfor i Aar krævet *udtømmende* Vidnesbyrd tilsendt, forinden nogen Elev optoges. Det kan ikke nægtes, at dette har kostet Elever i første Omgang; men vi kan nogenlunde sikkert gaa ud fra, at det var de uegnede, der blev siet fra eller ikke lod høre mere fra sig, da de blev afkrævet Vidnesbyrd. Der er imidlertid i Øjeblikket saa mange nye Forespørgsler og Indmeldelser, at Tallet snart vil stige ret betydeligt; men de sædvanlige 100 naar vi næppe i Vinter.

Trods det Strøg af Fjernhed, Krigen har lagt over Sommerskolen, er den dog naturligvis ikke længere borte, end at baade Mennesker og Begivenheder let lader sig hente frem i Erindringen. Der ankom ialt 37 Elever den 3. Maj, deraf var de 17 Kooperatører. Det er klart, at Undervisningen ikke kan undergaa afgørende Ændringer fra Aar til Aar; men gradvise Forskydninger sker der naturligvis stadig. De unge Pigers Haandarbejde har i de senere Aar naaet en høj Standard i Kraft af de Tegninger og Mønstre, Højskolernes Haandarbejdsudvalg har formaaet F. D. B. til at lade fremstille til en overkommelig Pris. I Sommer har vi dertil anskaffet nogle smaa Askovvæve, som vi venter os meget af. De smukke haandvævede Ting har med Standardiseringen paa saa mange andre Omraader faaet fornyet Berettigelse. Vævning virker i høj Grad smagsudviklende, og de færdige Ting vil senere komme til at præge de unge Pigers Hjem.

I Fjor Sommer forsøgte vi lidt Svømmeundervisning og gjorde saa gode Erfaringer, at den i Aar gik ind som et fast Led i Undervisningen med Erik Vind som Lærer og Kommunens udmærkede Badeanstalt som Lærested. Efter Lærerens Udsagn fik alle Eleverne lært at svømme. Nogle nye Studiekredsboøger blev forsøgt: Hos Ungdomslederne »Tidens Psykologi i Grundtræk« af Dag Bryn og hos Sommerpigerne »Du og dit Barn« af Tesarek samt »System i Husarbejdet« af Astrid Staumann.

Det kan forøvrigt her, hvor vi taler om Bøger, indskydes, at Esbjerg Arbejder-

højskole i Aar har hævdet sig smukt paa det litterære Omraade. Hele to af Skolens Medarbejdere har scoret ubestridelige Successer som Forfattere. Harald Engberg udsendte i Maj Maaned en stor illustreret Bog om »Filmen«. Den kom i A. O. F.s Bogkreds, og det er vist sjældent, at en Bog har fremkaldt saa megen — og gennemgaaende smigrende — Omtale i Pressen, som Engbergs litterære Debut. Den anden Bog, som er, i hvert Fald delvis, udsprunget af Arbejdet her ved Højskolen, er Johs. Bjerres: »Vort Verdensbillede«, som Jul. Gjellerups Forlag udgav i Oktober i fint Udstyr og med glimrende Billeder. Ogsaa denne Bog har faaet en Modtagelse, der tjener til Ære for Forfatteren. Begge Bøger vil antagelig finde mange Læsere blandt gamle og nye Elever her fra Skolen.

Sidste Lørdag og Søndag i Juni holdtes Elevmøde med fin Tilslutning og med Johs. Bjerre som Aarets Foredragsholder. Ved Festen Lørdag Aften opførtes et Skuespil med den tidssvangre Titel »Han har Komplekser«. Senere paa Aftenen Bal i en overfyldt Gymnastiksal og om Søndagen en straalende Fanøtur.

Forøvrigt blev Festerne mange. Allerede midt i Maj gjorde vi det traditionelle Besøg hos Guldager Ungdomsforening, hvor vi igen oplevede at se stille og sejge Vestjyder skyde Reservationen af sig i gamle Folkedanse, medens vore egne Københavnerne og andre Børn af Byen først saa lidt spydigt til, men forbløffende hurtigt blev klar over, at saadan kan man ogsaa more sig, og at man derfor maatte have fat i en Fart for ikke at gaa Glip af noget. Et Par Uger senere kom Ungdomsforeningen ind til os paa Højskolen. En mægtig Flok, der fyldte hele Haven med Cykler og vist iøvrigt nød Underholdningen — og Chancen for at danse moderne.

Endelig foretog vi en slidsom, men begivenhedsrig Cykletur til Ribe. Som Regel kører vi den Tur i Turistbiler; men vi har maaske haft paa Følelsen, at vi maatte berede os paa mere krævende Tider. Turen ned ad Darumvejens Asfalt tog vi i Medvind og i samlet Flok. Dejligt og festligt, indtil den første Cykel punkterede, da vi røg ud paa de fire Kilometer Grusvej, som endnu findes et Stykke nede. Vi tog det foreløbig som noget, der hørte sig til og tog syngende fat paa at reparere. Da vi skulde starte igen, sprang en Kæde, der sad inde i en lukket Kædekasse, af, og den kom først paa Plads igen, efter at vi næsten alle havde prøvet at løfte den paa Plads med alle mulige uegnede Genstande. I Dagens Løb punkterede ovennævnte Cykel tre Gange. De første Par Gange gav vi skiftevis de svedende og efterhaanden let fortvivlede Reparatører gode Raad, senere blev vi klogere. Nu, bagefter, ser selv de sidste Reparationer ud som nødvendigt Tilbehør til Turen, — eller som det Raastof, hvoraf man fremstiller Kammeratskab.

Vi var oppe i Domkirkens Taam for at tælle Storkereder og lade Øjnene følge Aaens bugtede Løb mod Havet, vi turede rundt i de krogede Gader og saa paa

Esbjerg.

Fra Elevmødets Udflugt.

Esbjerg.

Fra Turen til Fanø. Ved Rindby Badehotel, Rindby.

Roskilde.

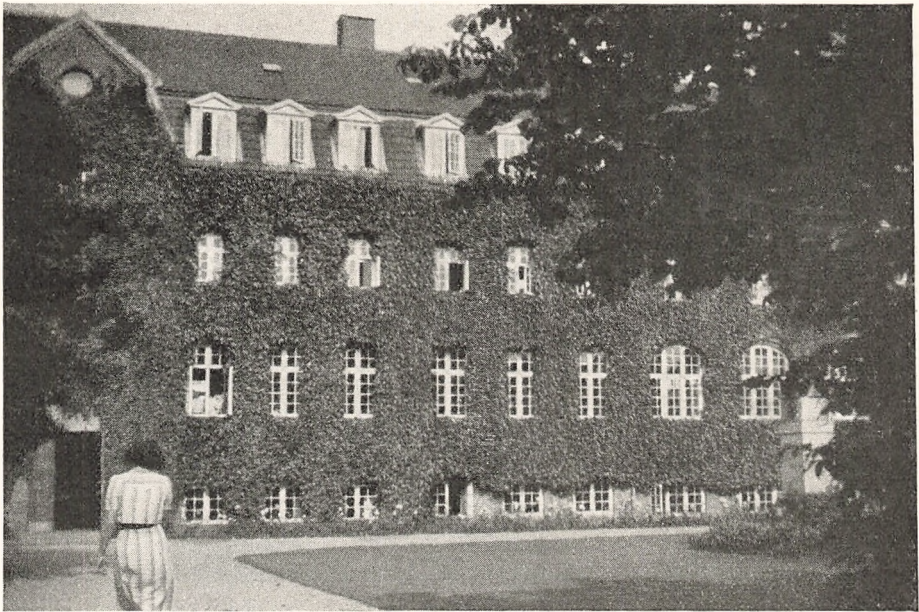
Afsked med Deltagerne i 14 Dages Kursuset.

Roskilde.

En fornøjelig Fodboldkamp.

Esbjerg.

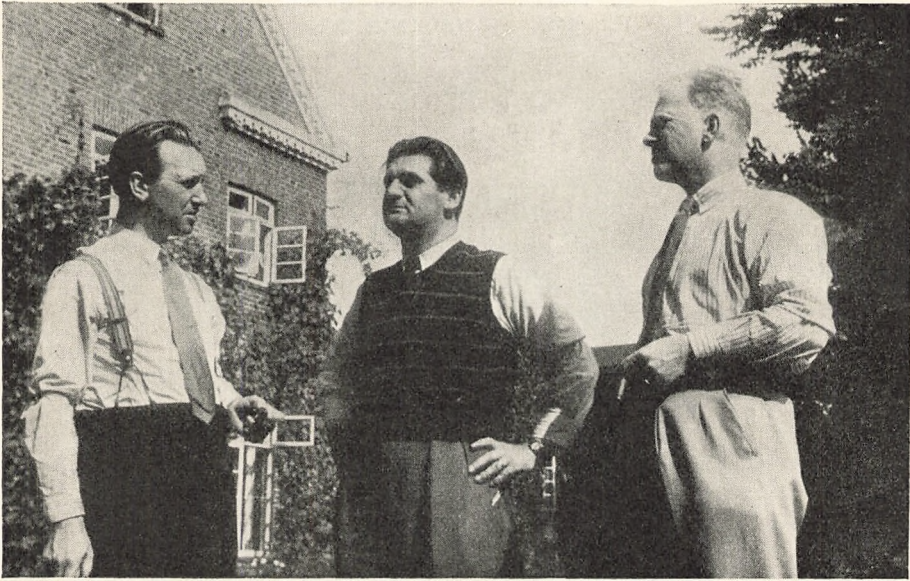
Skolen i Sommerdragt.

Esbjerg.

Sommerpiger 1939.

Roskilde.

Fra Parti-Kursuset: H. C. Hansen, Otto Jensen og Oluf Carlsson.

Roskilde.

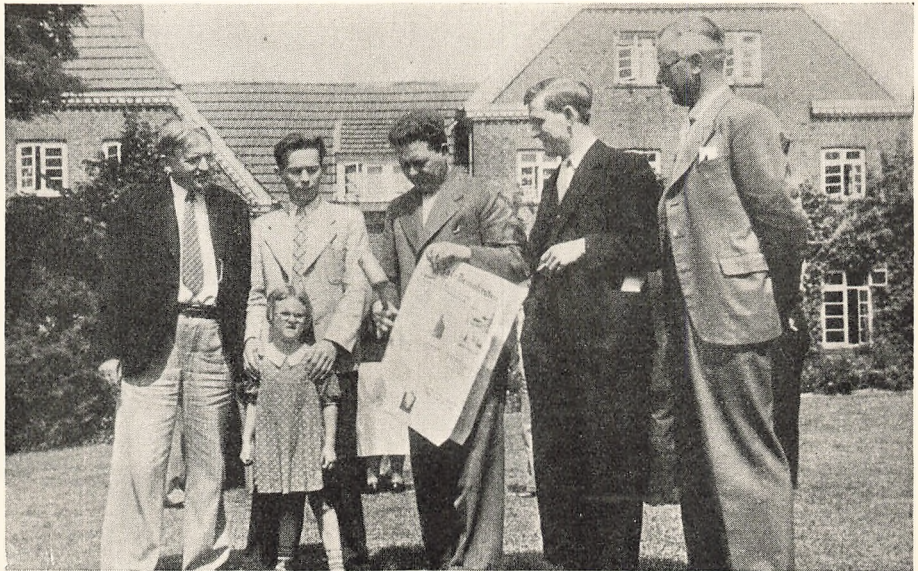
Er den ikke kær —?

Roskilde.

Der spises til Middag.

Roskilde.

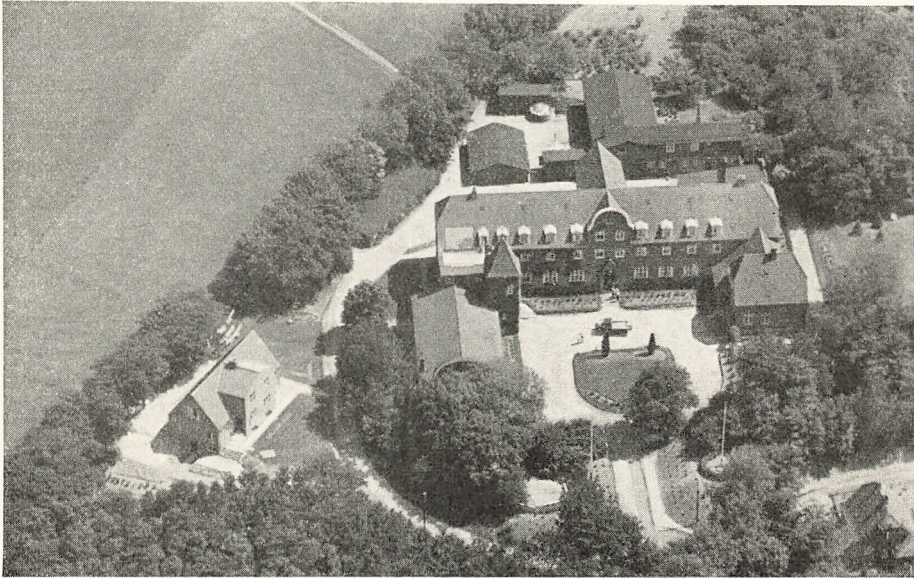
Eiler Jensen sammen med Skolens Lærere.

Roskilde Højskole.

Omkring 1907.

Roskilde Højskole.

Luftbillede 1939.

gamle Huse, og vi spiste medbragte Klemmer i Kanten af en Plantage og drak billigt Sæftvand til. Paa Hjemturen fik vi en stiv Kuling lige i Ansigtet. Den gode Nord-Vest, som næsten havde fejlet os afsted paa Nedturen, sang nu hen over det flade Landskab og var haard at køre op imod. Til sidst maatte vi lave Konvoj. De stærkeste dannede en beskyttende Front, der brød Vinden for de trætte.

Som sædvanlig har vi haft en halv Snes af A. O. F.s Kursus paa Højskolen i Sommerens Løb. De talte 1939 tilsammen 509 Deltagere.

To sociale Kvindekursus

afholdtes i Ugerne 2.—8. og 9.—15. Juli. De talte hver 20 Deltagere. Hovedemnerne samlede sig om Kvindens Stilling i Samfundet, og Gruppeledere var Folketingsmedlem *Nina Andersen* og Fru *Viola Nørlov*. («Viola» kom i 1916 som ung Fabrikarbejderske paa Esbjerg A. H. som Sommerpige. Nu vender hun tilbage som Hovedbestyrelsesmedlem i Socialdemokratiet og Instruktør ved Kursus!). Desuden var der en Række Foredrag: Landsretssagfører *Ingeborg Hansen*, M. L.: Socialdemokratiet og Kvinderne; Fru *Karen Braae*: Statens Husholdningsraad; *Harald Engberg*: Kvindeskikkelser i Litteraturen, og Filmen, som den er; Folketingsmand *Jul. Bomholt*: Den danske Folkeskole; Økonoma *Elise Nørgaard*: Vareindkøb og Varekvalitet; *Johs. Bjerre*: Familien og Samfundet; Fru *Inger Hempel*: Kvinderne og Socialdemokratiet; desuden Besøg paa De gamles Hjem.

To Husmoderkursus

afholdtes i Ugerne 16.—22. og 23.—29. Juli. Heri deltog henholdsvis 32 og 36 Husmødre. De omfattede som sædvanlig Husholdningsdemonstrationer, Budgetlægning, Varekundskab, Besøg paa Statens Forsøgsgaard m. m. Hovedlæset blev trukket af Økonoma *Elise Nørgaard* og Skolens Lærere; Foredragene omfattede: *Michael Andersen*: Arbejderbevægelsens Stilling i Dag; Bomuld og Kunstsilke; *Poul Hansen*: Forbrugerkooperation; Boligspørgsmaalet; Børnene og det sexuelle Spørgsmaal; *Harald Engberg*: Dansk Litteratur; *Johs. Bjerre*: Hvad ved vi om Bakterierne?

Desuden forsømtes heller ikke Ferie-Siden af en saadan Uge: Oplæsning, Lysbilleder, Sang, Udflugt krydrede Arbejdet for Husmødrene.

To Fagforeningskursus.

Det første af disse fandt Sted fra 30. Juli til 5. August og talte 98 Deltagere. De var delt i fire Grupper, som studerede: Arbejdsret (Leder: Sekretær *Stecher Christensen*); Fagbevægelsen og de økonomiske Problemer (*Poul Hansen*); Organisationsproblemer (Sekretær *Einar Nielsen*) og Fagforeningskundskab (*Michael An-*

dersen). Ugen omfattede ogsaa fire Foredrag: *Jul. Bomholt*: Foranstaltninger for den arbejdsløse Ungdom; Handelsminister *Johs. Kjærbøl*: Handelspolitik og Valutapolitik; Hovedkasserer *Hans Jacobsen*: Den faglige Internationale og den europæiske Situation; Direktør *V. Johansen*, Skive: Kooperationen i det demokratiske Samfund. — Da Feieloven blev gennemført rejstes overfor A. O. F. Spørgsmaalet om at lade nogle Kursus strække sig over 14 Dage. Forsøgsvis var det indrettet saadan, at de, der vilde, kunde have fortsat det her omtalte Kursus endnu en Uge; men der meldte sig kun et ringe Antal, saa Tanken gennemførtes ikke.

Det andet Fagforeningskursus afholdtes 13.—19. August med 54 Deltagere. De fire Arbejdsgrupper her blev ledet af *Oluf Bertolt*: Det moderne Arbejdslivs Problemer; *Poul Hansen*: Fagbevægelsen og de økon. Problemer; *Jens Eriksen*: Organisationsproblemer, og *Michael Andersen*: Fagforeningskundskab. Ugens fire Foredrag var: Direktør *Johs. Sperling*: Folkeferie; Direktør *Erik Dreyer*: Fagforeningerne og Arbejderbeskyttelsen; Forbundsformand *Niels Madsen*: Staten og Fagbevægelsen, samt *Harald Engberg*: Arbejderne og Litteraturen.

Studielederkursus.

Den følgende Uge, 20.—26. August, fandt et meget interessant Kursus Sted her. Det var et Studielederkursus, tilrettelagt saadan, at Deltagerne, forberedt hjemmefra, skiftevis fungerede som Studiekredsledere, hvorefter Sammenkomstens Forløb og Udbytte blev drøftet og kritiseret under Ledelse af *Oluf Bertolt* og *Harald Engberg*, hver i sin Gruppe med henholdsvis Samfundkundskab og Danmarks politiske Historie som Emne. Der deltog 33 heri, Folk fra Landets forskellige Egne. Det var en rigtig Dialekt-Uge. Der blev aflagt Besøg paa Centralbiblioteket og holdt Foredrag af: *Oluf Bertolt*: Studiekredsarbejdet og Bibliotekerne; *Harald Engberg*: Indførelse i dansk Litteratur; cand. mag. *Kjeld Ilsoe Pihl*: Raastofproblemet og den verdenspolitiske Situation; *C. M. Savery*: Sang og Musik i Oplysningsarbejdet. Det var en Uge, hvor ikke Emnerne, men Metoder og Praksis stod i Forgrunden som Studiegenstande.

Kursus for Smedelærlinge.

Ligesom de voksne Smede havde Smedelærlingene opsaa et Kursus, som fandt Sted paa Esbjerg Arbejderhøjskole 27. Aug.—2. September under Ledelse af *S. Torp-Steffensen*. Det havde samlet 91 Deltagere, som gennemgik Lærlingeforhold og Fagforeningskundskab i Grupper under *S. A. Svendsen*, *S. Torp-Steffensen*, *Kai Lindberg*, *Alf Bjørhlund*, *D. Amstrup*. Ugens Foredrag var *Chr. Christiansen*: Arbejderne og Bogen; *A. Strunk*: Fabriklovgivning; *P. Andersen*: Lærlingelovens Virkninger; *A. N. Bech*: Samaritergerning af og blandt Arbejdere.

Kursus for D. s. U.-Ledere,

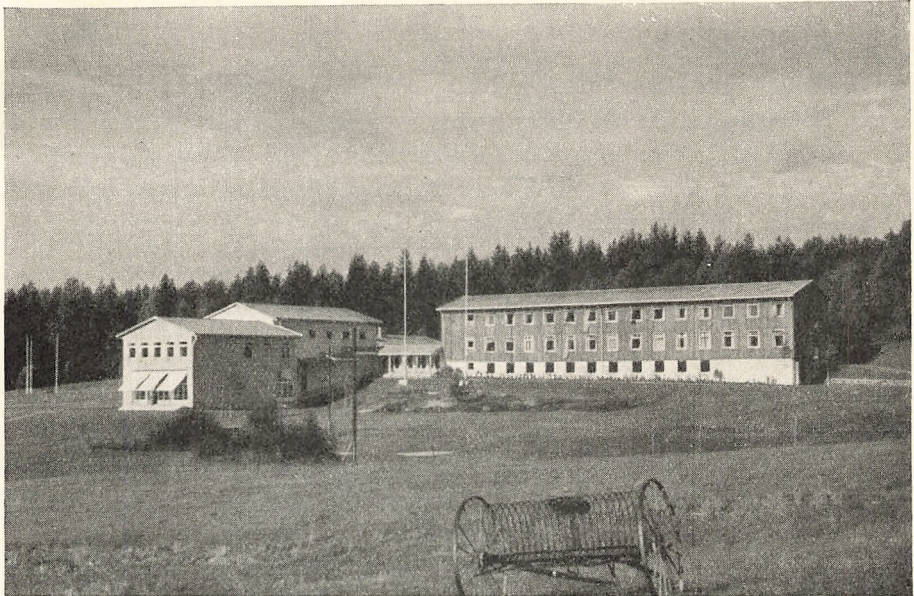
der, som foran omtalt, fandt Sted i Bombe-Ugen 3.—9. September, havde samlet 39 unge Mænd og Kvinder. Arbejdsgruppene var: *Harald Engberg*: Aktuelle Kulturproblemer; *Vilh. Dupont*: D. s. U.s Arbejdsformer; *Viktor Gram*: Organisationsproblemer. Ugens Foredrag omhandlede: Forbrugerkooperationen og Ungdommen (Forstander *Poul Hansen*); Socialdemokratiet i Dag (*Einer Nielsen*); Film (*Harald Engberg*); Lederspørgsmaal (*Viktor Gram*).

D. A. F. — Tillidsmandskursus.

I Ugen 15.—21. Oktober havde vi Aarets sidste »Sommerkursus«. Det var et Tillidsmandskursus, arrangeret af Dansk Arbejdsmands Forbund; 86 Deltagere, der ikke som ved tidligere Kursus skulde dyrke Tariffer og Opmaaling, men studere Problemerne. Det skete i fire Grupper: Fagbevægelsen og de økon. Problemer (Leder: *Poul Hansen*); Arbejdslivets Problemer, Rationalisering (*Oluf Bertolt*); Aktuelle Krigs- og Krisetidproblemer (*Frode Kristensen*) og Fagbevægelsen og Danmarks Erhvervsliv (*Kaj Bundvad*). Ugen omfattede ogsaa fire interessante Foredrag: Folketingsmand *H. C. Hansen*: Fagbevægelsen og Tidens Diktaturtendenser; Folketingsmand *Fr. Dalgaard*: Kooperationen i det demokratiske Samfund; Forbundsformand *Axel Olsen*: Den sociale Linje i Lønpolitiken, og *Harald Engberg*: Fagbevægelsen og de kulturelle Problemer.

Vinterskolen har faaet Krigen at føle. Sommerskolen næste Aar skulde have Mulighed for at slippe bedre igennem — navnlig dersom alle tidligere Elever vil gøre os den Tjeneste at finde en Sommerpige eller en Ungdomsleder til den, opmuntre hende eller ham til at søge Understøttelse i Tide og til at spare det forholdsvis lille Beløb sammen, som jo ikke er til at komme uden om.

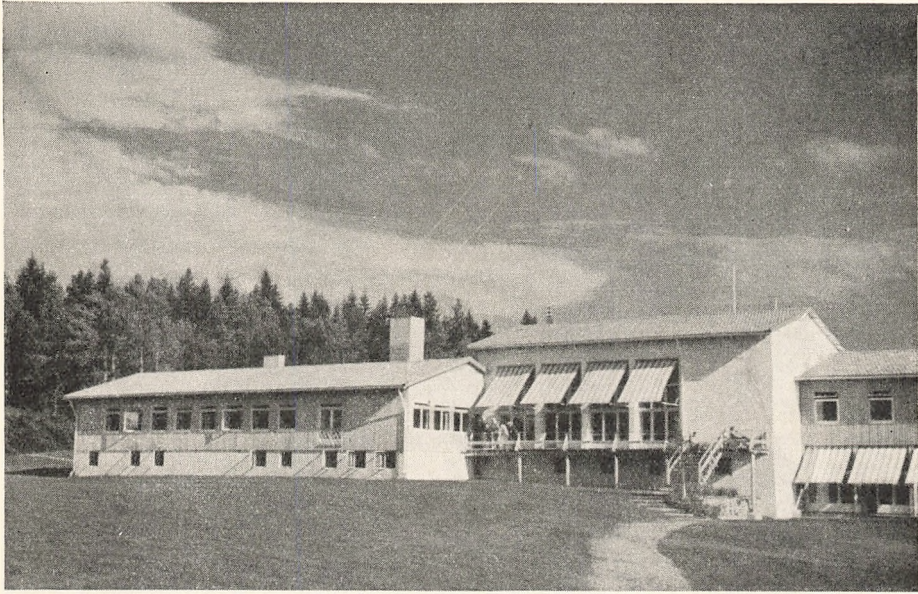

Sørmarka Folkehøjskole, bygget 1938—39. Det store Hus tilhøre er Elevbygningen. Yderst tilvenstre Klasseværelser fornedet, Bibliotek paa 1. Sal.

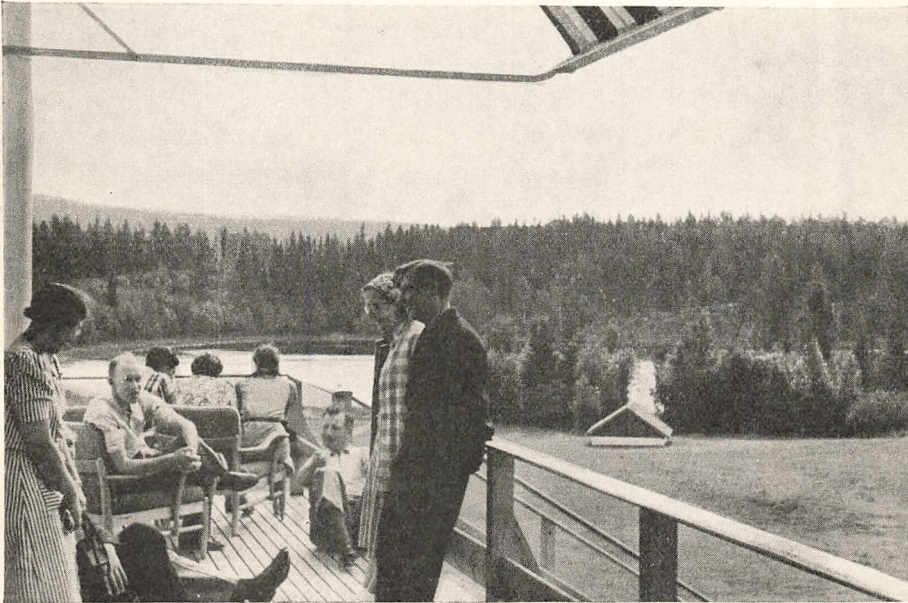

Sørmarka Folkehøjskole set fra Syverudvandet Østside. Tilhøre Skolens Husmandsbrug. Bag Elevbygningen ses Forstanderboligen. Paa Spøen Skolens Baade.

Sørmarka Folkehøjskole set fra Syd. Fra venstre: Spisestuens Vinduer, derefter Festsalen med Terrassen, tilhøjre Undervisningsbygningen.

Udsigt fra Sørmarka Folkehøjskoles Terrasse. Blandt Personerne fem danske Deltagere i Britisk-nordisk Kursus 1939: Johanne Oisen, Stig Rydberg, Ebba Brøns, Kamma Sørensen, Ida Lauesen.

Britisk-nordisk Kursus 1939 paa Sørmarka Folkehøjskole. Lektor H. J. Boyden taler om sociale Forhold i England. Paa Tavlen tilhøjre en Liste: Books to read.

Medvirkende ved Britisk-nordisk Kursus 1939. Fra venstre: Oluf Bertolt, Danmark, Halvard M. Lange, Norge, Miss Matyas, Kalifornien, Ernest Green, England, Gunnar Hirdman, Sverige; ved Bilen Maren Hveem, Sørmarka Højskoles Husmor.

